Andagtsbog

for

Israeliter.

Trykt i H. G. Brills Officin.

Andagtsbog

for

Israeliter

(samlet og bearbeidet efter forskjellige Skrifter)

af

A. Gottlob.

Kjøbenhavn.
Paa Udgiverens Forlag.
Trykt i H. G. Brills Officin, Trompetergangen 117
1843.

Indhold.

Bønner for de forskjellige Festdage.

Morgenandagt.

Skulde jeg være blind for Verdensindretningen, som Gud har skabt til min Lyksalighed her paa Jorden? Skulde jeg vel uden sand og hellig Glæde kunne skue min evige Faders Værker? Nei! Intet er mig ligegyldigt, hvori Gud aabenbarer sig med sin Alviisdom og Algodhed.

O, omgiver mig, I Minder om lykkelige Morgener, som jeg har oplevet her paa Jorden! vaagner i mig, hellige Folelser, som besjelede mig, naar jeg saae Solen i sin Glands fremkomme paa Himmelhvælvingen, og Morgenroden blande sig med Lovets Grøn og Havets azurblaae Farve! Kjølige Vinde gjennemstrømmede Naturen, saa Træernes Grene og Markens Blomster sagte rystede med deres Kroner. Langt borte hævede Dunster sig mod Himlen, Luften gjenlod af Fuglesang, og det travle Liv begyndte i Byerne og paa Landet. Hvilken Samling af yndige Farver og henrivende Toner! ja i Sandhed, hele Skabningen er en Lovsang om Guds evige Godhed.

For Israeliten, for den sande Tilbeder af det Guddommelige, er hver ny Morgen en ny stille Fest i Hjertets Indre; og om end Vintermorgenen bedækker Jorden med Iis og strøer Sneefog omkring vore Vinduer — her er ikke mindre Sindsvederqvægelse. Medens Sommermorgenen ligesom opløser hele vor Sjel i den yndige Natur, fører Vintermorgenen os dybere tilbage i vort eget Jeg, og bringer os til mere at tilhøre os selv og vore Kjære. —

Ja, almægtige Skaber! Du lader os til ingen Tid savne Minder om Din Storhed og Viisdom. — Men for at vi skulle see Dig, vor Gud, overalt og i Alt, maa selve Din Aand gjennemtrænge vort Indre, maa Religionen aabne os Sjelens Øie. Dyret seer kun det Dyriske, det Grove, det Sandselige, men Mennesket ahner det Aandelige, det Overjordiske, det Guddommelige i det Jordiskes Aabenbarelser.

Israeliten bør hver Morgen opsende sin Bøn og sin Tak til Gud. Guds Almagt beskyttede ham jo mod Uheld, da Alt var fængslet i dybeste Søvn og ingen anden vaagede over ham. Gud sørgede for ham, medens han laae uden at være sig selv bevidst. Derfor være Gud vor første Tanke, naar Øiet aabnes, og Følelsen af Guds Algodhed og Allestedsnærværelse udtale sig ret levende i Morgenbønnen. Med denne har Israeliten helliget sit hele Dagværk. Han gaaer nu, som et bedre Menneske, ud i Hverdagslivets Vrimmel, uden dog at tabe sig deri. Religionen udbreder sin milde Glands over hver en Gjenstand, idet den stemmer Hjertet til blidere Følelser, til Taalmod og Menneskekjærlighed. — Og ikke let kan den Dag blive mørk for os, hvis Morgen Religionen har forskjønnet. Thi hvad vi gjøre, gjøre vi med Gud og i Gud; hvad vi opleve, opleve vi ifølge det evige Forsyns Styrelse, hvis Viisdom er høiere end alle Menneskers Forstand, hvis Godhed er ubegribelig, ligesom hele vor Tilværelse er det. Vi bæve ikke for nogen Fare, der monne foresvæve; thi den, der nedsender samme, er vor Fader i Himlen. Ligesom han i den stille Nat vaagede for os og for vore Kjære, saaledes ere vi ogsaa under Dagens Løb bestandig en Gjenstand for hans himmelske Kjærlighed.

Selv den, der paa en eller anden Maade lider — hvad enten Sygdom fængsler ham til Leiet, eller Armod og Familieuheld nedbøie hans Sind, eller han smertelig maa bøde for begaaede Feiltrin, — selv han har allerede overvundet Halvdelen af sine Lidelser, naar han i Mor-

genens stille Time kan hæve sig over det Jordiske og ligesom kan formæle sig med Himlen, naar han, som den af Efterstræbelser forfulgte David, kan sige: „Jeg laae og hvilede; nu er jeg vaagnet; thi den Almægtige holder mig opreist" (Ps. 3. 6). Morgenandagten — hvori Sjelen modigere og tillidsfuldere svinger sig op mod sin Skaber og fatter hiin Hengivenhed i den guddommelige Villie, der ikke forstyrres ved Dagens senere Uheld og Sorger — Morgenandagten fremtoner, saa at sige, gjennem Dagens Larm og travle Raab, den besjeler os under vort hele Arbeide, og kan holde vor Sjel i en eiendommelig Stemning lige til den sildige Aften.

Dog, saa velgjørende end Bønnen er for Mennesket, saa frugtesløs bliver den, naar man derunder kun forstaaer et Udenadsværk, hvorved man hverken tænker eller føler. Den sande Israelit bør aldrig bede uden at hans Hjerte beder med. Vel sandt: ved Ordet oplives Andagten, og opbyggende Bønner stemme os til opbyggelige Følelser; men kun de fromme Tanker opstige til Gud, de tomme Ord henveires i Luften. Mange af dem, der hver Dag flittigen bede, ere derfor, naar de have fremsagt deres Bønner, ligesaa letsindige som tilforn. De bilde sig ind at have bragt Gud det tilbørlige Offer, og ville nu ogsaa igjen tjene deres vante Tilbøieligheder. De lægge Bønnebogen tilside og tænke da kun paa at smigre deres Forfængelighed og Egenkjærlighed, idet de bagtale Næsten og besnære deres Medmennesker. De synke ned i en Pøl af Synder og urene Lyster, hvorfor ingen Morgen- eller Aftenbøn renser dem.

Sand Morgenandagt kan ikke være mulig, uden at vi i Aanden nærme os det allerhøieste Væsen, uden at vi levende erkjende vor Uværdighed, vore Svagheder; den kan ikke være mulig, uden at vi rødme og skamme os over de Feil, der ved Natur og Vane have faaet Herredømme over os. Vi bør derfor hver Morgen fatte det hellige Forsæt, den Dag at føre et uplettet Levnet, at være ædlere,

almeennyttigere, forsonligere og kjærligere end nogensinde tilforn — og dette Forsæt bør vi med stærk og hellig Villie søge at gjennemføre. Ved slig Morgenandagt indvie vi Dagen paa sand israelitisk Viis; kun paa slig en Morgen følger med Rette en glædelig Dag.

Vor Vaagnen i Morgenens tidlige Stund fra flere Timers bevidstløse Tilstand har noget Høitideligt ved sig; den bør minde os om den Tid, da vi ville komme til at opvaagne af Dødens Slummer? Hvorledes ville vi da være tilmode, naar det ikke længer er Jordelivets Lys, der skinner for vort Øie, men Evighedens Morgenrøde, vi omstraales af? Gid vi ogsaa da kunde tye til Guds uendelige Kjærlighed med samme Glæde, med samme Tillid og Frimodighed, som nu, naar vi med reent Sind skue op til ham! O, det er sødt at lægge sig til Hvile om Aftenen, naar man tør vente at finde en glædelig Morgen, og Døden er ei bitter, naar man ikke har nogen skrækkelig Opvaagnen at befrygte.

O, Fader, forlad mig ikke! Førstegrøden af mine Tanker, af mine Følelser, være, saalænge jeg boer her paa Jorden, hver Morgen helliget Dig! Ved den vil jeg indvie mit Dagværk, ved den vil jeg luttre, rense og forbedre mig, saa at jeg aldrig nogen Aften lader mit Hoved hvile, uden at være mig bevidst, at jeg dog ikke forgjæves har henlevet min Dag, at jeg dog idetmindste har forsøgt paa een god Gjerning. — Og disse Tanker, o min Gud! besjele mig atter, naar jeg omsider vækkes til det evige Liv! Amen!

Troen paa Guds Verdensstyrelse.

Den vigtigste Grund til vor Fortvivlelse eller idetmindste til vore Tvivl om det guddommelige Forsyns Sty-

relse hidrører fra, at vi formeget hænge ved det Sandselige og Jordiske, der yder os vore Livsfornødenheder og tilfredsstiller vort Legeme, og at vi ikke inderligere ere forbundne med Tanken om Aandeverdenen, hvoraf vor Sjel er et Led. — Den, der lever ligesaameget i det Aandeliges Rige, som i sine timelige Forhold, for ham har Døden intet Skrækkende. Han er fortrolig med Tanken herom, han vandrer for Guds Aasyn og modtager med indre Tilfredshed Alt hvad der kommer fra ham. Mon vel ogsaa Tabet af vor Formue og vor Velstand er saa stort et Onde, som man i Almindelighed forestiller sig? Vistnok for den, der kun har levet for jordiske Glæder, for dette Livs Behageligheder: men hvilken Israelit vil vel fornemmeligen leve for det, der kun er laant ham paa en stakket Tid, og som han altsaa ei vil kunne beholde for bestandig, — for det, som er en idelig Vexling underkastet, som gaaer over fra eet Dødsleie til et andet, fra een Arving til den næste? Den sande Israelit sætter ikke sin største Lykke i hvad der er og bliver Støv, og derfor er Tabet heraf for ham heller ingen Ulykke. Mangt et Menneske maa rammes af Armod eller andre Uheld, forinden han kommer til at tænke paa sin høiere Lykke, paa den Lykke at vise sig som et sandt fornuftigt Væsen, at kunne hellige sig Gud og sit himmelske Kald.

Ofte er det en øieblikkelig Forsagthed, der overvælder os og bringer os til at vakle i Troen paa det evigvarende, Alt beherskende Forsyn. Vi have da kun vor egen Klogskab, vore egne ubetydelige Evner for Øie; vi tænke ikke paa Guds navnløse Fuldkommenhed: vi mene, at Gud neppe bekymrer sig om vore ringe Anliggender og Ønsker, om saa ubetydelige Skabninger have det godt eller ilde. Men her bedømme vi Gud fra vort eget ringe Standpunkt, og dog er Gud det høieste Væsen, som i ubegribelig Viisdom og Fuldendthed styrer det uendelige Verdensalt. Tænk! han, som leder Stjernerne paa Himlen, disse utallige Verdener, hver Dag gjennem Tilvæ-

relsens ubegrændsede Hele, han som med usynlige Baand knytter det allermindste Sandskorn fast til vor Jord, at det ikke skal tabe sig udenfor samme, han som sørger for de mangfoldige smaae Orme, der hente deres Livsfornødenheder af et eneste Rosenblad, han som lader hvert Dyr, det være stort eller lille, finde den Føde, der efter dets Beskaffenhed er det tjenligst — han skulde kunne forglemme de med Aand begavede Væsener, der, ædlere og høiere end alle andre Skabninger, kunne paakalde ham, kunne tilbede ham, skue ham i hans herlige Majestæt og udføre hans alfornuftige Villie? Forglemme! hvilket uværdigt Begreb om det høieste Væsen? Er Gud den Fuldkomneste, da er ogsaa hans Alvidenhed, hans Albarmhjertighed, Alviisdom og Kjærlighed ligesaa uendelig fuldkommen. „Thi „hvo har nogensinde været med ved Herrens Raad, at „han har seet og opfattet det? Hvo har nogensinde „fornummet Guds Ord? (Jer. 23, 18). Du selv, o „Herre! Du alene har skabt Himlene med deres Hær„skarer, Jorden og Alt hvad derpaa findes; Du oplivær „Alt og Himmeriges Hær tilbeder Dig.“ (Neh. 9, 6).

Herren raader.

Hvilke ere vel Dine bedste, Dine egne Kræfter? Er det Din erhvervede Formue, Dine Forbindelser og Bekjendtskaber, Dine Talenter, Din Duelighed og Kunstfærdighed? eller er det Dit Embede, Din Stand og Stilling? — O! Du hildes af et umaadeligt Selvbedrag! Alt dette er fremmed, troløst Gods. Grunder Du Din Lykke paa sligt, da bygger Du paa løs Sandbund. Den Tid vil maaskee komme, da Din Rigdom ikke vil baade Dig det Ringeste, da ingen Slægtninge, ingen Venner, ingen Rang og ingen Værdigheder kunne beskytte Dig, og den, af hvem Du

snarest ventede Hjælp, vil forraade Dig i Nodens Stund. Hvad bliver Dig da tilbage?

Lær Dine egne Kræfter at kjende. De forraade Dig ligesaa lidt som Du forraader Dig selv. Din Indsigt og Dit dydige Sindelag ere de trofaste Ledere, ved hvis Bistand Du vil overvinde Verden. Ved Din Indsigt skal Du gjøre Dig uafhængig ikke blot af Fremmedes Hjælp og Indflydelse, men ogsaa af Dine egne Lidenskabers Magt, af de mange Feil og Uvaner, der endnu klæbe ved Dit skrøbelige Væsen. Ved Dit dydige Sindelag skal Du søge at vinde Herredømme over alle Gemytter; thi Dyden bringer Enhver uvilkaarlig sin Hyldest.

Og dog! kortsynet er jo det dødelige Menneske; ogsaa egen Indsigt kan ofte feile! — svag er Stovets Søn, hans Dyd vakler og geraader paa Afveie! — Derfor kunne vi ikke bygge paa vore egne Kræfter alene, men der gives en høiere Magt, en høiere Viisdom, der aldrig feiler, en Faders Kjærlighed, der aldrig uddøer! O Israelit! denne kjærlighedsfulde Magt ledede Dine Forfædre i Trængselens Stund. Skue ogsaa Du op til ham saavel i Glædens som i Smertens Dage! Naar Alt forlader Dig her paa Jorden, hist oppe er En, der aldrig vil svigte Dig. „Derfor," siger Psalmisten, „er det godt at stole paa Herren „og ikke forlade sig paa Menneskenes Børn."

Mennesket med sine egne svage Kræfter vilde være et af de elendigste Væsener, naar det, alene overladt til sig selv, ikke tillidsfuldt turde skue op til sin Skabers kjærlige Forsorg. — Forgjæves triumpherer den Stolte og Lykkelige, og glæder sig ved Tanken om alt det Herlige og Prægtige, han har forskaffet sig. Timen slaaer engang, som vil sønderknuse Alt, og det Hele vil da faae et ganske forandret Udseende. Hvo kjender ikke de Familier, der tilforn have levet i Velstand og Overflod, hvor Sølv og Guld straalede fra de festlig smykkede Borde, og Husets Qvinder spadserede i kostelige Klæder, men som nu leve uden Erhverv eller Indtægter, alene af Andres Naade og

Barmhjertighed? Ja det er øiensynligt og umiskjendeligt, at en mægtigere Haand raader over Menneskenes Skjæbne. Den Letsindige kan rigtignok glemme Gud — men Gud lever og skuer Alt! Gud glemmer ikke Menneskene.

Hvor mangfoldige Gange i Livet have vi indseet det Taabelige i de menneskelige Forsæt, hvor tomme, hvor vildfarende vore Beslutninger vare. Vi tænkte, det maatte lykkes; det vilde da geraade os til stor Fordeel, bringe os Held og Glæde, Fryd og Velværen. Dog, det blev anderledes ved Guds vise Styrelse. Al vor Sorgen, al vor Umage var forgjæves; det blev bedre end vi troede. Hvor ængstelig var ikke vor Sindsstemning? hvormange sørgelige Tanker forbittrede ikke vor Glæde og frembragte Smertens Taare paa vor afblegede Kind? Angsten var ugrundet, Taaren unødvendig! Gud sørgede bedre for os, end vi selv havde gjort det. Først sidenefter, først længere ud i Tidens Løb begreb vi, at det var godt saaledes som det var, at det vilde have været til vor Skade, om Tingen var gaaet efter vort Hoved: maaskee først sildig indsaae vi Guds vise Raad, hvorledes han ad usynlige Veie leder Alt paa det Bedste for os kortsynede Mennesker; og det, som vi nu indsee, lad dette være os Borgen for hvad vi endnu ikke ere istand til at begribe!

O almægtige himmelske Fader! paa hvem kan jeg vel stole saa trygt som paa Dig? Du elskede mig, før jeg blev til, thi Du har jo skabt mig og skjænket mig Midlerne til Held og Lyksalighed. Hvilken Skjæbne der da end maatte ramme mig, — hvormeget end min kortsynede Forstand og mit dybtsaarede Hjerte maatte være tilbøielig til at kalde det en Ulykke, — det skeer ikkedestomindre til mit Bedste; thi det kommer fra Dig, alvise og alkjærlige Styrer!

En salig Tilfredshed gjennemstrømmer mig. Aldrig tilforn var jeg i saa munter, saa rolig en Stemning; thi jeg fornemmer det, jeg er Dit Barn, aandelige Fader!

Dit Liv er i mig og mine Medskabninger; vor Aand vil først med Ærefrygt erkjende Dig og Dine Veie, naar den, løsreven fra det jordiske Støv, i en forklaret Frihed gjennemskuer sig selv og den vise Verdensorden.

Om end Alt bliver dunkelt for mit Øie, jeg veed det: for Dig gives der intet Mørke; om end min Frelse og Gjenvindelsen af min Sjelefred synes mig umulig: for Dig er Intet umuligt; om end mit Hjerte skulde bløde og sygne under haarde Tilskikkelser, — o lad mine Taarer ikke regnes mig til Brøde! jeg er jo kun et Menneske — da vil jeg dog med barnlig Tillid stedse tænke, som Samuel: Din Villie skee! thi saa er det bedst.

„Derfor vær ved godt Mod", siger den hellige Skrift, „vær uforsagt og tillidsfuld og ængstes ikke; thi Herren, „Din Gud, vil vandre med Dig, han vil holde sin Haand „over Dig og aldrig forlade Dig." (5 Mosebog 31, 6.)

Lykke, Tilfredshed.

Vor Jord er en blomsterstrøet Eng, hvor Glæde og Fryd frembyder sig paa tusindfold Viis i hvert et Led af Naturens store Rige; Uro og Mismod raser som oftest kun i de Menneskers Bryst, der selv skabe sig disse Onder: ved deres umættelige Ønsker tilintetgjøre de deres Sjelero, ved deres umaadelige Nydelser deres Legemes Sundhed. Af urolig Længsel, af fortvivlelsesfuld Forventning om tilkommende Goder forspilde de Øieblikkets glade Timer, som det staaer i deres Magt at nyde. Ja! det er den heftige Attraa efter noget Bedre, der fremsbringer de fleste Lidenskaber. Paa denne Maade opstaaer Gjerrighed, idet man af en urimelig Angst for Fremtiden unddrager sig Øieblikkets Goder; Ødselhed, naar

man stedse forskaffer sig kostbarere og nydelsesrigere Ting, og dog ingensinde finder Tilfredsstillelse; Ærgjerrighed, der aldrig tillader os at have Ro eller at nøies med Erhvervelsen af den Agtelse, vi virkelig fortjene; Misundelse, der hader Andre, som besidde den Lykke, vi selv ikke ere i Besiddelse af; Bagtalelse, Misundelsens tjenstfærdige Søster, — og saaledes den hele øvrige Sværm af alskens Laster og Lidenskaber.

Den retsindede, vise, gode Israelit er tilfreds med det, der er blevet ham til Deel af Himlens Velsignelse. Han nyder en uforstyrret Lykke, medens der er Fred i hans Indre. Han kalder ikke denne Jord en Jammerdal, fordi han ikke vil anklage, ikke forsynde sig imod sin Skaber. (More Nebuchim 3—12.) Ingen Anden end os selv bør vi anklage, naar vi føle os ulykkelige: Hvad Gud gjør, er velgjort! (Talm. Brachoth, 60)! Gud giver os meget, — lad os da modtage det viselig; Gud nægter os meget — lad os da viselig lære at undvære det. Mennesket skal være lykkeligt — dog kun hvo der selv vil være det; thi derfor gav den Almægtige os en fri Villie, fordi vi, der ere skabte i hans Billede, skulle være frie, selvstændige Væsener, ei døde Redskaber, ei villieløse Skabninger, der ere ude af Stand til selv at kunne forskaffe os det Gode og Heldbringende. „O see! jeg har forelagt Dig Livet og Døden, Velsignelse og Forbandelse; saa vælg da Livet." (5 Mos. B. 30, 19.) At være lykkelig staaer altsaa i ethvert Menneskes egen Magt, — og hvad er det ufeilbare Middel hertil? hvad er Grundvolden for al Lykke? O hvor ofte er det ikke blevet udtalt for os? hvor sjelden have vi fattet dets sande Betydning? Det indbefattes i de Ord: at være tilfreds, at udbrede Tilfredshed. Søg at tilegne Dig en fast Sjelsstemning, saa at Du med uhildet Sind kan nyde de Glæder og Goder, som Øieblikket frembyder; erhverv Dig en aandelig Kraft til modig at kunne undvære, hvad Skjæbnen har nægtet Dig.

Ov Dig i at være tilfreds med Gud! — Du forfærdes? Du mener maaskee, at Du aldrig har gjort Dig skyldig i Utilfredshed mod det høieste Væsen? Men hvoraf hidrørte da Dit Mismod over saamange Tilskikkelser, der have truffet Dig uden Din egen Medvirken? Vel siger Du: det var kun med disse Tilskikkelser jeg var utilfreds." Men kom disse da ikke fra Gud? Vare de ikke en Virkning af hans Villie? Det var den Almægtiges Gjerninger, Du klagede over; mod ham, o Kortsynede! rettedes Din Utilfredshed! Men Din Utilfredshed forandrer ikke Tingenes Gang; disse styres af den høieste Viisdom, og at miskjende denne er Forbrydelse. Andre Mennesker ere maaskee begavede med Fortrin, hvilke Du ikke har, med Legemsskjønhed, med Rigdomme, med fordeelagtig Leilighed til at erhverve sig Anseelse, indflydelsesrige Forbindelser, og saa fremdeles. Men Du tager Feil, naar Du søger nogen varig Glæde i sligt, naar Du mener, at Sindets uforstyrrede Ro, at Livets ublandede Nydelser findes i Purpur og Fløiel, i kostbare Gemakker eller i Overflod af det, der er beqvemt og behageligt. Der er intet Lys, uden at det jo ledsages af Skygge; og kunde Du see ret, kunde Du skue ind i Menneskenes Gemytsstemning, da vilde Du erkjende hvad der var til Dit sande Gavn, da vilde Du forsmaae at bytte Din Stilling med hines og hellere foretrække at blive den, Du er.

Vær tilfreds med Guds Styrelse — er Du det, da har Du allerede opnaaet Din halve Lykke! Du vil taknemmeligen anerkjende og nyde hvad der er blevet Dig beskaaret, og i Tillid til den guddommelige Verdensskabers Viisdom frimodig give Afkald paa hvad der ikke er blevet Dig tildeelt. Ja, langtfra at nære Misundelse mod Andre, vil Du endog smile over Deres Stolthed, der bryste sig af Fortrin, som Du vel ikke besidder, men som det sandelig kun rober en svag Aand at være stolt af. Du vil opgive de mange heftige og urimelige Onsker, som muligen kunne rove Dig Din Sindsro, og dog paa den anden

Side ikke i mindste Maade paaskynde Tidens Skridt. Den, der nærer de fleste Ønsker i sit Bryst, er den fattigste Mand. Den Nøisomme ønsker kun Lidet, men netop derfor er han ogsaa rigere, netop derfor lykkeligere. —

Vær tilfreds med Dig selv! Forstaa imidlertid ikke herved hiin taabelige Selvtilfredshed, som ei er andet end Stolthed eller forfængelig Indbildskhed, nemlig Tanken om at Alt, hvad man foretager sig, er godt og fortræffeligt. Nei! lad der være Harmoni i Dit eget Indre, saa at aldrig nogen Modsigelse finder Sted mellem Dine Handlinger og Ord paa den ene og Din Pligtfølelse paa den anden Side. Opfør Dig saaledes, at Du kan have Agtelse for Dit eget Jeg, at Din Bevidsthed til enhver Tid retfærdiggjør Dig for Gud, for Dig selv, for alle Mennesker. Man er kun da ganske tilfreds med sig selv, naar man ikke er sig nogen Synd, nogen Forseelse bevidst, naar man har et reent Hjerte og lutter retskafne Handlinger at tilbagekalde i sin Erindring. Hvo der paa den Maade kan være tilfreds, han har selv skabt sig sin egen Lykke. Indre Ro, uforstyrret Munterhed og et jernfast Mod i Trængselens Stund ere den Dydiges Eiendele. Den rene Glæde, han føler ved Fuldbyrdelsen af en god Gjerning, bytter han ikke for Jordens Skatte, eller menneskelige Værdigheder.

Vær tilfreds med Dig selv! Indret enhver af Dine Handlinger saaledes, at Du aldrig har Aarsag til at ringagte Din Svaghed og Taabelighed; da vil Du, om ogsaa mange ydre Lykkens Gaver er Dig berøvede, dog være en af de lykkeligste Dødelige; Du vil ikke misunde Andre de Skatte, Du mangler; thi Din Skat er en himmelsk Skat; de Fortrin, Du er i Besiddelse af, erhvervede Du ikke for Dit forgængelige Legeme, men for det udødelige Væsen, der besjeler Dit jordiske Dække, som uden hiint kun er et dødt Redskab.

Vær tilfreds med Menneskene! Find Dig i at de ikke ere fuldkomnere end de ere. Foragt deres Daar-

skaber, deres Laster, deres Svagheder; men bær ikke Nag til disse Mennesker selv paa Grund af deres Ufuldkommenheder. Bidrag til at forbedre dem hvor Du kan, og taal dem roligen. Gud taaler dem jo ogsaa! Behandle dem med Skaansel og Klogskab, saaledes som de nu engang ere. Din Utilfredshed, Din Spot, Din Vrede og Din Dadel forandrer dem neppe, hvis ikke Din Godhed og kloge Omgang er istand dertil; tværtimod, hine Egenskaber bidrage netop til at gjøre det Onde endnu værre. Ingen er fordærvet fra Grunden af eller berøvet enhver god Side, men Ingen er heller fuldkommen og aldeles feilfri. See alene paa det, der virkelig er agtværdigt hos Næsten; Du vil da snart elske ham som Din Broder og Medskabning, og hans Feil ville ikke støde Dig i saa høi en Grad. Naar han føler, at Du agter ham og hvorfor Du gjør det, da vil han langt lettere følge Dine Raad, bevare sine gode Sider og forkaste de slette. Forlang endelig ikke af Dem, med hvem Du omgaaes, at de netop skulle tænke som Du, at de netop skulle handle efter Dine Begreber, Dine Grundsætninger. Hvert Menneske opfatter Livet paa forskjellig Viis, og hvo veed, om Din Opfatningsmaade netop er den rette?

Derfor vær tilfreds med Menneskene, men søg ogsaa at udbrede Tilfredshed iblandt dem. Glæden, vi berede Andre, er kun Udsæden af vor egen Lykke, som engang, tidlig eller sildig, vil lønne os med en rig Høst; det Gode, vi bevirke, om det end er nok saa ringe, strømmer altid tilbage til os selv igjen. Hvor der altsaa findes en Sorg, vi kunne afhjælpe, hvor det staaer i vor Magt at skaffe vort Medmenneske en lykkelig Time, et Øieblik, hvori han, med Tanken rettet imod Himlen, kan takke Gud og os for Livets Gode, der er det vor Pligt at handle.

Ja! at være tilfreds, at udbrede Tilfredshed! dette være fra nu af mit Valgsprog. Thi ogsaa jeg er jo af Dig, algode Gud, kaldet til Kjærlighed, til Lykke, og en Længsel efter Livets Glæder banker i mit Bryst. Hidtil

søgte jeg ikke just altid Lykken paa den eneste rette Vei. Jeg forlededes ofte af Mængdens Exempel, jeg tragtede altfor ivrigen efter Opnaaelsen af Ønsker, hvis Opfyldelse ikke var afhængig af mig selv alene, saasom at samle Penge og Gods, at opnaae Ære og Anseelse, at vinde Menneskenes Bifald. Overalt, og alt for hyppig fandt jeg mig skuffet.

Men jeg vil lære at undvære, være maadeholden i Nydelsen af det Gode, som Skaberens velgjørende Haand har tildeelt mig, og med Magt undertrykke mine drømmeriske Ønsker. Naar Du da, o alvise Fader, velsigner mine Arbeider, naar Du da ogsaa af jordiske Goder lader mig tilflyde det, hvorpaa jeg ikke tænkte — da vil jeg taknemmelig modtage Saadant af Din faderlige Haand. Du giver mig det for at forøge min Lykke, idet Du sætter mig istand til at udbrede mere Tilfredshed i min Kreds, end jeg nu formaaer. Jakob bad kun om Brød og Klæder, og jeg har dog noget mere end hvad der netop er nødvendigt til at friste Livet. Hvorfor skulde jeg da klage, hvorfor være utilfreds? — Var jeg hidtil ikke ganske saa lykkelig, som jeg kunde være det, hvo var da Skyld heri? Ikke Du, uendelig gode himmelske Styrer, men mit eget feilfulde Sind, mine vidt udsvævende Ønsker, mit Letsind, mine Lidenskaber. Bliver jeg selv først bedre, o! da vil min Stilling og hele min Tilstand ogsaa blive bedre.

Uformuenhed, Nøisomhed.

Ere stor Formue og Rigdom nødvendige Betingelser for at føre et virkelig fornøiet og lykkeligt Liv? Næsten skulde man troe det, naar man betragter Menneskenes uophør-

lige Stræben efter Vinding, efter stedse at erhverve Mere og Mere. De blive ikke trætte af at samle jordiskt Gods. Den Rige søger stedse at blive endnu rigere. Og hvad Nytte have vi omsider af alt dette? Naar vi endelig efter langsommelig Tids Flid og Møie have tilvundet os store Rigdomme, ere vi ofte ikke istand til at gjøre Brug deraf; vi glæde os over det Vundne, naar det er Tid til at sige denne Jord Farvel. Hvad hjælper os desuden hele den sammenskrabede Formue? Kunne vi meer end stille vor Hunger, meer end lædske vor Torst? Smage de udsøgteste Retter os bedre, end tilforn den simple Spise, dengang da Sundhed, Arbeidsomhed og Glæde krydrede vort Maaltid? Have vi større Belønning, større Fortjeneste hos Menneskene og hos Gud, fordi vi maaskee besidde mere end hundredtusind Andre? Ere vi i Grunden mere agtværdige, mere hædrede nu, da Andre sige os Smigrerier, ikke for vore gode Egenskabers Skyld, men for vore Penges Skyld, medens de hemmelig have os tilbedste? Hvem har omsider tilbragt det lykkeligste Liv? den, som, for engang at kunne blive glad og sorglos, har levet Snese Aar i stedsevarende Uro og Angst, eller den, som uden synderlig Formue, men med Ro i sit Indre, har tilbragt lige saa lang Tid munter og tilfreds med Guds Styrelse af Verden?

Det er en falsk Tro, at man maa besidde stor Formue, for at kunne være lykkelig. Det hedder i den hellige Skrift: „Mangen er fattig i al sin Rigdom, Mangen rig i al sin Fattigdom"; og i Sandhed: Ikke den større eller mindre Formue, man eier, men den Fremgangsmaade, man viser ved sammes Anvendelse, om man betragter den som Middel eller som Diemed for Livet, det alene bestemmer vor Rigdom og vor Fattigdom. At erhverve Penge kalder man en Kunst, men at nyde med Viisdom er en endnu større Kunst; hvo der ikke forstaaer dette, for ham er det Erhvervede uden Nytte, ja maaskee endog til stor Skade. Vær derfor noisom! Har Du Føde, Klæder og et Tag, hvorunder Du kan boe, da vær tilfreds. En reenlig og

hyggelig lille Bolig yder Dig samme Nytte, som et stort og pragtfuldt Pallads; en ordentlig og simpel Dragt gjør samme Tjeneste som kostbare Klæder, og almindelig sund Kost smager den Sultne bedre end Lækkerbidskener den overfyldte Rigmand. Du blændes muligen af en taabelig Forfængelighed, der forleder Dig til gjerne at ville efterabe Andre i ydre Pomp. Men Du høster ingen Løn for Din Forfængelighed; de trække paa Skuldrene ad Dig og betragte Dig med Medlidenhed og Ringagt. Og kan det vel være anderledes, naar de see, hvorledes unyttig Overdaad opsluger Dine bedste Indtægter? — Stræb da at være simpel i Din Levemaade og at nøies med faa Fornødenheder. Lad det ei skræmme Dig, at Andre muligen formedelst Dit indskrænkede Liv give Dig Navn af en Gnier eller en Særling. Thi de ville tværtimod blive bestyrtede og skamfulde ved at see, at Du i Velgjørenhed og nyttig Virken er gavmildere og rigere end de; hvilket har sin Grund deri, at hine, fordi de bruge langt mere end Du, ogsaa have langt mindre tilovers end Du. Det er først denne Nøisomhed, der aabner Dig Lykkens Porte, hvilke hidtil vare tillukkede for Dit Øie. Først da vil, istedetfor mangen en unødvendig Bekymring, hvorfra Du skal tage dette eller hiint, en stolt og sand Tilfredshed drage ind i Dit Hjerte. Du vil forsmaae det, Andre hige efter med taabeligt Raseri, og beklage Deres Færd, der styrte sig i Gjæld, Ulykke og Vanære, for at erholde hvad de godt kunde undvære. Først da vil Du sorgløs kunne lægge Dit Hoved til Hvile, og kunne sige: Jeg er ikke afhængig af fremmed Gunst, ved min Flid ernærer jeg mig og Mine, og jeg kan endnu have Noget tilbage for Andre. Jeg er med en liden Formue rigere end Mangen med en stor.

Men har Du naaet dette Punkt, da vil ogsaa Følelsen af eget indre Værd i høiere Grad besjele Dig. Du vil indsee, hvor usikker den Mands Anseelse er, hvem man kun agter paa Grund af det, han eier, ikke paa Grund

af hvad han i sig selv er! Først da vil Du føle en mægtigere Trang til at glimre ved Hjertets Egenskaber, naar Du gjør Afkald paa al ydre Glands. Og sandelig! snart vil Du nødes til at tilstaae for Dig selv, at Du har valgt den bedre Lod. Thi det er overhoved en stor Vildfarelse, der omtaager de Mennesker, som troe, at man maa undvære Glæder og Fornøielser, naar man ikke er formuende. Den Uformuende, der har et skyldfrit Sind og med Hengivenhed til Forsynet seer sin Fremtid imode, medens han arbeider for sit Erhverv saameget det staaer i hans Magt, henlever sin Dag glad og munter, og naar han med en god Samvittighed lægger sig paa sit haarde Natteleie, hviler han blødere end den Rige, der med Uro i sit Sind kaster sig paa Silkehynder. Til at nyde Glæde udfordres ikke Rigdom, men et for Glæden modtageligt Sind, og i dette Punkt er den Uformuende bedre faren end den Rige og Formuende; hiin glæder sig nemlig ved det Ubetydeligste og har Sands for mange Fornøielser, hvilke den mere Velhavende overseer. Et lykkelig fuldendt Arbeide, en vederqvægende Hviletime, en for Andre ubetydelig Foræring — Alt har Værd for ham. Den Rige er allerede af den Grund sjeldnere stemt til reen Glæde, hvilken han med alt sit Gods ikke kan tilkjøbe sig, at han lever i saa mangesidige Forhold, har saameget at tage Hensyn til og overalt skuer større Ansvarlighed for sig. Saadant forstyrrer i høi Grad den ublandede, rene Livsnydelse, Gemyttet beholder stedse en vis uhyggelig Ængstlighed og Uro, og vover sjeldent ganske at hengive sig til den glade Sindsstemning; hvorimod paa den anden Side — jo simplere vore Forhold ere, jo mindre vi ere Andre Regnskab skyldige, jo mere vi, ubekymrede om Verden, kunne tilhøre os selv, desto gladere er vor Sindsstemning, desto lettere og friere vort Gemyt.

Dog! det er vistnok overflødigt at ville prise den Lykke, der kan blive den Uformuende til Deel? Hvo tvivler om at denne Lykke virkelig er tilstede? Hvo tvivler om,

at den algode Skaber, der styrer Verden og Menneskenes Skjæbne, har tildeelt Enhver sin rette Lod, og at det er en Følge af hans Godhed og Viisdom, at ligesom der ei gives noget Lyssted, der ikke er parret med Skygge, saaledes findes der igjen ingen Skygge, uden der jo tillige er Lys? Men at Uformuenhed ofte, og oftere end Rigdom leder til Udviklingen af de ædleste Sjelekræfter, til Opnaaelsen af de høieste Dyder, saaledes som omvendt den høieste Dyd medfører Ringeagt for jordiske Værdigheder, Æresbeviisninger og andre timelige Goder, det er en Betragtning, der er af alt for stor Vigtighed for vor egen Fuldkommenhed, til at vi ikke skulde anstille samme.

Lad os dog endelig alvorligen foretage Indskrænkninger i vore unødvendige og unyttige Udgifter. Vel vil det dertil engang vante Liv sætte sig derimod, men en dydig, fast og standhaftig Villie vil ogsaa vide at beseire denne Modstand. Forandringer i vore Forhold og Indskrænkninger i vort Huusvæsen behøve vi ikke at foretage pludselig eller paa eengang, men ikkun lidt efter lidt. Hver enkelt Besparelse vil da dobbelt glæde os, deels fordi den forøger vor Formue, deels fordi den lønner os med Bevidstheden om vor egen Styrke. Da ville vi erhverve os hiin indre tause Tilfredshed, som er det høieste af alle jordiske Goder. Da ville vi mindre tilhøre den sandselige Verden og føle os nærmere hendragne til Gud. Vore Lyster og Begjærligheder ville formindskes og ophæves, vor Sjelekraft vil voxe og tiltage, og vi ville komme til at prise Saligheden af en tarvelig og nøisom Tilstand, hvori vi selv have sat os ved vor frie Villie, ved Tanken om Dyden og Menneskets aandelige Bestemmelse. Da først skulle vi erkjende Sandheden af hine hellige Ord: „Lykkeligere er den Fattige, der vandrer i sin simple Tro, „end den Rige, der gaaer ad krogede Veie.“ (Salomons Ordsp. 28, 6.)

Synden.

Mangengang føler jeg lønlige Qvaler i mit Indre. Ængstelige Tanker om min Sjels Fred gjøre mig urolig og forsagt. Jeg seer kun saa lidet Godt ved mig, og mine Synder forekomme mig derimod at være talrigere end Sandskornene paa Havets Bund. Thi der rinder mig saameget ihu, som jeg er Skyld i, og hvorfor jeg med Rette bærer Skylden. Ofte forledede min Heftighed mig til overilede Skridt; en falsk Æresfølelse formaaede mig til at handle anderledes end jeg burde; huuslige Omstændigheder eller Familieforhold ledede mig til Gjerninger, der aldrig burde været udførte. Hvormange Synder ere ikke nu alt gaaede mig af Glemme, fordi de altfor hyppigt have fundet Sted til at min svage Hukommelse og mit ligegyldige Sind har kunnet bevare dem? Men ere disse Synder maaskee ogsaa glemte af den Alvidende? Hvor vilde jeg forskrækkes, om en Dag alle mine urene Tanker og Lyster, alle mine strafværdige Gjerninger, alle mine Forseelser og Vildfarelser reiste sig op af Forglemmelsens Grav? Hvor vilde jeg gyse, om de bleve mig foreholdte, og saaledes atter stode levende for min Erindring.

Naar jeg saaledes tænker efter i stille Eensomhed, kunde jeg fristes til at tabe Modet; Tilliden til den albarmhjertige Gud vil vige fra mig og Frygten for den strenge Dommer træde i dens Sted. Da føler og forstaaer jeg grant Davids Ord, som han udtalte i Sorgens Stund; da oploftter jeg, som han, mine Hænder og beder: Gaa ikke i Rette med Din Tjener; thi intet Jordens Barn er retfærdigt for Dit Aasyn (Ps. 143. 2). Saadanne Øieblikke ere de sørgeligste i Livet; thi hvad kan være sørgeligere, end Tanken om egen Ringhed og Fordærv, end Fortvivlelsen i Ens eget Bryst? hvilken Sorg

kan være større end den at maatte sige til sig selv: Du fortjener ei Guds Naade! Dig kan den alvidende Dommer ikke tilgive!

Men naar Hjertets Kummer er allerstørst, gyder Religionens og Troens Lærdomme lægende Balsom i vor Sjel. — Jeg har feilet, og det mange Gange, men Gud kjender mit Hjerte; han veed, at jeg kun er et Jordens Barn med menneskelige Svagheder, med indskrænkede Evner (Ps. 103, 14). Mennesket er i en bestandig Vaklen frem og tilbage mellem Synd og Dyd, mellem Tid og Evighed. Men Gud er en mild og naadig Fader, der aldrig forstøder sin angerfulde Søn. Tilgiver ikke Mennesket gjerne sit umyndige Barn, naar dette oprigtig angrer begaaede Feiltrin og stræber efter i Fremtiden at undgaae samme? Men ere vi ikke alle at betragte som umyndige Børn for det høieste aandelige Væsen? og er Gud ikke uendelig kjærligere og barmhjertigere, end en jordisk Fader. „Værer tillidsfulde og uden Frygt, Alle I, som sætte Eders Lid til Herren!" saaledes tilraaber mig det guddommelige Ord. (Ps. 31, 25), og dette vil jeg følge.

Vel har jeg ofte syndet og handlet mod min bedre Overbeviisning; vel har jeg mangfoldige Gange, i Selskabslivets, Hverdagslivets Vrimmel, hengiven til Adspredelser, Fornøielser og Sysler, glemt Dig, min Skaber, — vel har jeg mere end een Gang, henreven af mine Lidenskaber, forledet af mine Feil og slette Vaner, skadet og bedrøvet mine Medmennesker, især dem, der staae mig nærmest, ja skadet mig selv saavel i aandelig som i legemlig Henseende; ligesom jeg paa den anden Side har undladt mangen en god Gjerning, jeg havde Leilighed til at øve — o! men idet Haabet om Din Tilgivelse, algode og naaderige Fader, atter styrker mit faldne Mod, vil jeg med opvaagnende Kjærlighed til Dig begynde et nyt Liv. Jeg vil bestræbe mig for at ligne de bedre, de ædlere Mennesker, søge at blive dydigere, standhaftigere, menneskekjærligere, veldædigere; i alle mine Tanker, alle mine

Handlinger være besjelet af hellig Følelse for det Gode og Rette. Alvidende, almægtige Fader! giv mig Kraft til at have Dyden saa levende for Die, at enhver syndig Attraa maa qvæles i Fødselen, at mit Hjerte stedse maa være reent og skyldfrit. Lad Din guddommelige Aand stedse hvile over mig, Din Naade yde mig Held og Bistand! thi uden Din Naade vilde mit Liv være glædeløst, min Sjel ikke have Fred eller Hvile. Og kan jeg, Jordens skrøbelige Foster, end ikke undgaae at feile, vil jeg dog med Din Hjælp gjøre Mit til, at disse Feil ikke blive uforbedrede. Er der et Menneske, hvem jeg har krænket — jeg vil søge at gjøre Forseelsen god igjen, og erhverve mig hans Kjærlighed, hans Velsignelse. Har jeg været utaknemmelig mod en Velgjører — jeg vil ved min Opførsel bringe ham til at glemme hvad der er skeet. Det Tab, den Skade, Andre have lidt ved min Forseelse, vil jeg erstatte saa rigelig, jeg formaaer. Reen vil jeg være for enhver Bebreidelse; da vil Guds Fred blive mig til Deel. Thi det er menneskeligt at feile, men himmelsk at forbedre sig og hæve sig op til Gud den Allerhelligste. Forund mig dertil Din Naade i Evighed. Amen!

Samvittighedsfuldhed i det Mindre.

Intet er sædvanligere hos Menneskene, end den høie Mening, næsten Enhver nærer om sine egne Kræfter og Anlæg, eller rettere om hvorledes han selv kunde være istand til at handle og virke. Ved at høre tale om skjønne og ædle Gjerninger, udbryder Mangen i sit stille Sind; Havde jeg været i samme Tilfælde, jeg havde handlet

ligesaa. Men betragter man lidt noiere de Personer, der have slig en Selvtillid, bliver man ikke sjelden vaer, at de i det daglige Liv langtfra ere saa gode og samvittighedsfulde, som man herefter skulde vente. De tillade sig talløse Udskeielser fra Dyden, og det endog i Tilfælde, hvor der aldeles ikke udfordres nogen Sjelsanstrængelse for at tænke ret og ædelt. De trøste sig maaskee stiltiende med, at det jo kun er Smaating, mene at de ved vigtigere Leiligheder nok ville handle anderledes, og hermed berolige de deres Samvittighed.

Men netop dette er den store Vildfarelse hos Mængden, at den troer det let, i Hverdagslivet at handle rigtigt og pligtmæssigt, og at det først er ved overordentlige Begivenheder man skal prøve Menneskets Værd. De forvexle Handlingens Vigtighed med Graden af Dyden, som derved vises. Men vort Hjertes Værd beroer ikke paa den ydre Handling; det beroer paa Tænkemaaden, der yttrer sig derved. „Hvad enten der udrettes meget eller lidet — Alt kommer kun an paa det himmelske Diemed". (Talmud). Det er desuden langt lettere at handle overeensstemmende med Ret i større og sjeldnere Tilfælde, end i de mindre, i Hverdagslivets Begivenheder. Naar nemlig vor Dyd stilles paa Prøve ved betydningsfulde og følgerige Anledninger, blive vi allerede ved Vigtigheden af det Skridt, vi gjøre, opmærksommere paa os selv. Paa den ene Side truer maaskee Skam og Foragt, paa den anden opmuntrer os Beundring og Roes. Ved saadanne Anledninger bliver den moralske Følelse stærkere hos os, den naturlige, medfødte Afsky for en Forbrydelse vorder mere levende, og man føler endog Begeistring for Dyd og Ret. Af denne Grund ere grove Forbrydelser ogsaa kun Sjeldenheder hos de mere Velopdragne og Dannede, ligesom derimod Mange, om hvilke man ingensinde har kunnet sige noget synderlig Roesværdigt, som i det daglige Liv tillade sig mangfoldige urigtige Handlinger, ved enkelte Leilighe-

der have viist sig mere varm for Dyden end man havde ventet.

Men alle disse Tilskyndelsesmidler til at vise et dydigt og ædelt Sindelag mangle ved Hverdagslivets Handlinger, der fremtræde og forsvinde uden at efterlade sig mærkelige Spor. Man bryder sig ikke om at begaae smaae Forseelser, fordi Ingen bemærker dem; man seer igjennem Fingre med Svagheder, idet man beroliger sig med den kummerlige Trøst, at „man kun er et Menneske.“ Men netop fordi der hver Dag, ja hver Time foregaaer en Række af Tanker, Følelser og Handlinger, netop derfor udfordres der, naar man vil leve paa sand israelitisk Viis, efter Guds Villie og ihukommende Menneskets høie Bestemmelse, en stedsevarende Opmærksomhed paa sig selv og paa Alt, hvad man tænker, taler og handler. Saa siges der i den hellige Skrift: „Mange Mennesker prale af deres store Handlinger, men den i Dyden trofaste Mand — hvor sjelden findes ei en saadan?“ (Salom. Ordsprog 20. 6.) Derfor er et ædelt og fromt Sindelag, selv ved de ubetydeligste Handlinger i vor daglige Færd, det sikkreste Beviis paa et reent Hjerte, paa en urokkelig Dyd; det er et Vidnesbyrd om, at der hos os hersker en uafbrudt Tænksomhed, en bestandig Tilboielighed til det Rette og Gode, saa at Intet indsniger sig i vort Gemyt, hvad der blot staaer i ringeste Modsigelse med Guds Villie, med den gode Samvittigheds Bud. — Desværre er det saare almindeligt hos Menneskene, at de, medens de vogte sig for de saakaldte større Forbrydelser, med et høist ligegyldigt Sind udøve de mindre. De tage sig omhyggelig iagt for at begaae et paafaldende Bedrageri, men ubemærket at overliste deres Medmenneske, hvor det gjælder egen Fordeel det gjøre de sig endog en Ære af. At begaae et Ægteskabsbrud, at forføre Uskyldigheden ansee de maaskee for en stor Synd, men at beskjæftige sig med vellystige Billeder og Forestillinger har for dem intet Strafværdigt. De have Kiv og Strid, afstye Processer, gyse tilbage, naar de

høre tale om Blodhevn og Mord; men de forarges ikke over at de idelig drille og fortrædige deres Medborgere, at de jevnligen sige dem krænkende Ord, hvorpaa der ikke vel kan eller tør svares noget, ligesom de ikke finde noget Stødende i at falde Andre til Besvær med deres onde og fortrædelige Lune. — Men i Sandhed! der er intet reent Hjerte, der er ingen fast Dyd. Det gode Sindelag mangler ved de sædvanlige Hverdagsanliggender, der, idet de ere de hyppigste, udgjøre en saa vigtig Deel af Menneskets Livsvirksomhed.

Hvo der viser Dyd og Retsind ved de allermindste Handlinger i Livet, han er ogsaa istand til at vise det i vigtige og afgjørende Oieblikke. Er eengang Pligtfølelsen bleven saa herskende og varig i Menneskets Bryst, at han ved ethvert mødende Tilfælde i Livet bliver sig samme bevidst og hvert Oieblik tænker: Er ogsaa min Handlemaade rigtig? bør jeg gjøre Noget, som min Samvittighed og bedre Følelse modsætter sig? Bør jeg paa denne Maade forsynde mig mod den Allerhøieste? — hvo der uafladelig tænker saaledes, hos ham er selve Dyden bleven til en anden Natur; og hvi skulde en Saadan vel række Haanden til en større Forbrydelse? Skulde det ikke lykkes den, der kan gjøre det Vanskeligere, ogsaa at udøve det Lettere, hvortil allerede Klogskab, Ære, Frygt for de slemme Følger og den medfødte Begeistring for det Gode maa tilskynde ham?

Ligesom Veien til det Onde begynder med ubetydelige Forseelser, saaledes begynder omvendt Veien til det Gode med Retsind i mindre væsentlige Tilfælde; og Enhver, hvem Selvforædling og Opnaaelsen af et religiøst og helligt Sind ligger paa Hjerte, bør derfor gjøre Begyndelsen med det Mindre. De stille Tanker, de indbyrdes Samtaler, de daglige Beskjæftigelser i det huuslige Liv frembyde rigelig Anledning. — Bæv tilbage for enhver, selv den hemmeligste Tanke, som Du ikke uden Rødmen vilde

kunne udtale i de Menneskers Paahør, for hvem Du bærer Agtelse. Ja om Du endog iforveien kan vide, at Din Tanke bliver uden Følger, forjag den ikke destomindre, ved at adsprede Dig og tænke paa andre Gjenstande. Bliv Dine bedre Følelser og Grundsætninger tro; thi en uædel Lyst har stedse slette Virkninger: allerede ved dens blotte Tilværelse pletter den Gemyttet og gjør det fortroligt med Noget, der i sig selv er uret og hvis Nærhed bringer Fare. „Men Gud vil, at vi skulle være „hellige, ligesom han selv er hellig," (3 Mose Bog 19, 2.) og forbyder allerede af denne Grund den onde Begjerlighed (2 Mose Bog 20, 14).

Viis et dydigt og ædelt Sind overalt, selv ved det blotte Ord. Giv intet Løfte, som Du ikke agter at holde, eller som Du ikke holder Dig overbeviist om at Du vil kunne holde. Lær at være ordholdende, om det end var til Din egen Skade. Hvad Du taber derved, er dog ikke saa vigtigt, som det, at Du staaer Fare for at miste Menneskenes Tillid og at Din egen Samvittighed gjør Dig Bebreidelser. — Vær ædelsindet i enhver af Dine Yttringer. Tal aldrig uden Velvillie og Forsonlighed. Øv Dig deri: snart vil det blive Dig til en Fornødenhed. Selv om Du staaer i saadanne Forhold, at det tilkommer Dig at straffe Undergivne, maa dog Godhed mod disse lyse frem af det alvorsfulde Aasyn; selv om Du nødes til at beskytte Din Ret mod Andres Angreb, viis endog da Velvillie i Dit Forsvar. — Dog lad Dit Sindelag ikke være kunstlet og forstilt, men oprigtigt og sandt. Dette bliver Dig lettere, naar Du, saa ofte Andre ved deres urigtige Færd give Dig Grund til Vrede, Ærgelse, Had eller deslige, kommer ihu, hvilke roesværdige Egenskaber disse ellers monne have, hvorved de nyde Menneskenes Agtelse og Venskab; thi der gives Ingen, der ikke har sine agtværdige Sider, og Betragtningen heraf maa stedse gjøre os venligere og forsonligere.

Vær dydig i Handel og Vandel. Tag en passende

og tilladt Løn for Dit Arbeide, og lad Dine Varer være Betalingen værd. Gaa retfærdig tilværks ved enhver Forretning, og drag ikke Fordeel af Andres Uvidenhed eller blinde Tillid. Foragt usle og nedrige Kunstgreb, der skulle give det, Du udfører, det, Du bortgiver, en Værdi som det i Virkeligheden ikke har. — Viis Dig retsindet ved Alt hvad der angaaer Dit Embede og Dine Kaldspligter. Sig aldrig: Hvad kan man med streng Ret forlange af mig? men: hvad kunde jeg endvidere gjøre, for i min Stilling, ifølge mine Forbindelser og mine Evner, at være den bedste og nyttigste Statsborger, det dydigste og fortjenstligste Menneske? Ansee Intet for ringe og ubetydeligt. Kun den, der Intet forsømmer, har gjort sin Pligt.

Havet bestaaer af enkelte Draaber, Livet af enkelte Øieblikke, det dydige Sindelag af en uafbrudt Kjæde af ædle Tanker og Følelser. Men af disse Tanker udspringer vor Tilfredshed i hvert enkelt Øieblik, og denne medfører atter den fuldkomne Sjelefred for hele Livet. Og naar denne Tilfredshed endmere forøges ved de os omgivende Menneskers Agtelse, Tillid og Velvillie, ved Guds Bifald, som velsigner Alt hvad der er godt, hvad staaer da vel mere tilbage for os at ønske?

Mangengang længtes jeg i from Gemytsstemning efter en Leilighed til at vise min Dyd og min redelige Tænkemaade — ak! og jeg betænkte ikke, hvorlunde der hver Dag, ja hver Time er Opfordring til at vise samme ved tusind smaae Anledninger. Saalænge jeg endnu ikke har viist mig dydig og samvittighedsfuld i det Mindre, vil Gud ikke sætte mig paa Prøve i det Større. Og naar jeg alvorlig vilde gaae i Rette med mig selv, da maatte jeg sandeligen spørge: Var min Begjærlighed efter fromme Gjerninger vel saa ganske reen? var den ikke snarere en Tilbøielighed til at glimre for Andre, eller

i min egen Indbildning? — O, min himmelske Fader, min Velgjører, min Veileder! Gid Du stedse vilde forlene mig med Indsigt og Kraft, saa at jeg i alle Tilfælde maatte tænke og handle efter Ret og Pligt! Jeg vil fra nu af søge at give Agt paa min Opførsel til enhver Tid, og stræbe at handle dydigt og ædelt, hvor jeg maatte finde Leilighed dertil. Aldrig vil jeg sige: ligemeget hvorledes det skeer! men jeg vil spørge mig selv: hvorledes kan jeg her handle paa den bedste Maade, til Alles Tilfredshed, Glæde og Gavn? Jeg vil saaledes ved det Godes Udøvelse stræbe efter Livets Krone; jeg vil føle mig noiere nyttet til Dig min Gud, min aandelige Fader! og derved erhverve mig hiin Salighed, som Du bevarer for dine Dyrkere. Amen!

Aandens Frihed.

Du siger vel: Jeg har Tillid til Gud og stoler paa ham! men hvorfor mørknes da Dit Aasyn ved Tanken om Din Formues Aftagen og Dit ringe Erhverv? Vistnok fordi Din Tillid til Gud ikke er stærk nok, fordi Du i alt for hoi Grad er knyttet til Livets Fornoielser og Behageligheder. Du kan ikke taale den Tanke at maatte undvære hvad Du hidtil har været vant til, at maatte indskrænke Dit Levnet. Og dog er det neppe saa stor en Sorg, som Du antager den for.

Vistnok er det behageligt at være rig paa Lykkens Gaver og kunne tilfredsstille alle timelige Fordringer. Men Aandens Frihed og Evnen at kunne løsrive sig fra Alt, hvad Jorden yder, er endnu langt priisværdigere; thi denne Frihed er vort Livs Formaal og Menneskets Be=

stemmelse. Fatter Du ikke Meningen af disse Ord, da vil Du først lære det i Gjenvordigheders Skole. Jo mere det smerter Dig at Dine huuslige Omstændigheder ere forringede, at Du har mistet et eller andet kjært Gode, desto nødvendigere var denne Smerte for Dit eget Livs Vel. Uden denne vilde Du have troet, at hiint Sandselige var noget Væsentligt; Du havde da fortabt Dig deri, og ladet Aanden qvæles i Støvet.

Skue op til den Algode og vær tilfreds med det Maal af jordisk Lyksalighed, han har bestemt for Dig. Lær Alt: at være rig, at være fattig, at føre et fornøieligt Liv og at kjæmpe med Møisommeligheder, alt som Tidernes Vexel fører det med sig. Hvad har det Hele vel at betyde? Kun endnu et Par Aar, og Du vandrer ikke mere her paa Jorden. Men det glem ei: bestandig under Tidernes Skiften at forblive den samme, reen, uden Skyld og Brøde, sanddru og menneskekjærlig. Dette har sandelig meget at betyde.

Kun endnu et Par Aar, og Du vandrer ikke mere paa Jorden, — men hvad Du har været, hvad Du har virket, staaer med uudslettelige Træk i Livets Bog. Den jordiske Høst er kun for en ringe Tid; men der gives en himmelsk, en aandelig Høst, uden hvilken hele vor Tilværelse vilde være værdiløs. Held den, der sætter sin Lid til Gud! Han tager en Høst, som ikke behøver at frygte for Uveirets eller Menneskenes Luner, og, samler han end ikke ydre Skatte, saa vinder han dog det, der er bedre end Rigdom, og ikke kan kjøbes for alle Verdens Midler: en indre Ro, Tilfredshed og Lykke. Om end Uheldet med eet Slag tilintetgjør alle Ens Planer, hvorfor man har arbeidet saameget, lidt saamange Savn og gjort saa store Opoffrelser — een Ting kan det ikke tilintetgjøre: den stille Lykke, der boer i et med Gud inderlig forenet Gemyt.

Undladelse af det Gode.

Naar Talen er om Menneskets Værd, om vore nærmere eller fjernere Bekjendtes gode og slette Egenskaber, hvor usikker er da ikke ofte den Maalestok, som vi vælge! Selv om vort eget Værd have vi ikke sjelden de vrangeste Begreber. Naar vi sammenligne os med Andre, som have begaaet en eller anden Forbrydelse, sige vi til os selv: Gud være lovet, at jeg ikke er som han! Sædvanlig holde vi os allerede berettigede til at troe os bedre end vor Broder, naar denne har udøvet en strafværdig Handling, som vi hidtil ikke have gjort os skyldig i, som vi i vor nærværende Sindsstemning og Stilling ikke vilde begaae eller i vore Forhold ikke engang have Anledning til at begaae? Men have vi vel Ret hertil?

Der gives sikkert mange Mennesker med et dydigere Sindelag end vi, og som dog ved en enkelt større Forseelse paadrage sig Medborgeres Ringeagt eller muligen endog hjemfalde til offentlig Straf. Deels ved deres Opdragelse, deels ved allehaande samvirkende Omstændigheder blive de maaskee mod deres Villie førte til en Forbrydelse, mod hvilken vor Opdragelse, vort Temperament og vor hele Stilling sikkrer os. Men ere vi derfor bedre end de? Have vi alt oplevet Fristelsens farlige Time, og lykkelig opretholdt vore dydige Grundsætninger mod Omstændighedernes Tryk, mod Lidenskabernes Storm? Hvad er det vel, der ofte afholder os fra at begaae Forbrydelser? Er det Tanken om Dyden, om Guds Villie og vor hellige Bestemmelse? Er det ikke mangen Gang snarere Frygten for Andres Foragt, en vis naturlig Slovhed og personlig Feighed, der bortdrager os fra det, vi ellers maaskee nok vilde være istand til at udføre?

Man kalder i det daglige Liv sædvanlig allerede den et godt Menneske, en Person af upaaklagelig Vandel, om hvem man ikke veed at sige noget Ondt, eller hvem

man ikke kan paasige nogen egentlig fremherskende Feil; og Mangen bilder sig ind allerede derved at have en Fortjeneste og Krav paa sine Medborgeres Agtelse, at han gaaer og gjelder for en skikkelig Mand. Men mon det er en Fortjeneste, ikke at være nogen Forbryder? Skulle vi vel rose Nogen for at han ikke stjæler eller ulovligen søger at tilvende sig Andres Eiendom? Fortjener den at berømmes, som ikke er nogen Forfører, Bagvasker eller deslige? Kunne vi tilregne os det som noget Godt at vi ikke have udøvet noget egentlig Slet? Kunne vi af den Sæd, som ikke er bleven saaet, i Tiden vente nogen Høst? Nei i Sandhed! Gud lader sig ikke bedaare. Vi have ikke modtaget vort Kald, for at stifte saa lidt Ondt som muligt, men derimod for at udføre saa meget Godt, som vi kun ere istand til.

De fleste Mennesker, der have deres Øie rettet paa jordiske Fordele, der ikkun arbeide for deres Huus, for at skaffe sig Beqvemmeligheder og Forlystelser, henleve deres Tid i en lav Tankesphære. De ere for sløve og for frygtsomme til at begaae noget Slet, men paa den anden Side ere de ligesaa ligegyldige for det Gode. De mene at have gjort Alt hvad der kan forlanges af dem, naar de hjælpe til at fuldføre en Veldædighedshandling, hvortil de have besluttet sig deels ledede ved deres naturlige Temperament, deels overtalte af Andre, deels maaskee endog for at skaffe sig Ære og Anseelse. Ak! det er i Sandhed ingen Dyd. Slige Mennesker erhverve sig ikke Guds Velbehag, om end deres Medborgere yde dem nok saa megen Roes. De vare ikke besjelede af nogen hellig Villie, og gjorde ikkun det, de af flere Aarsager ikke kunde undlade at gjøre.

Ingen kan paa den anden Side med nogen skjellig Grund føre Klage over, at der fattes ham Anledning til at blive nyttig for sine Medmennesker og gjøre sig fortjent af dem; thi hver Dag frembyder mangfoldige Leiligheder dertil, naar vi blot havde Mod og Villie til at

gribe disse. Det er vel sandt! vi kunne ikke udføre alt det Gode, vi gjerne vilde -- dertil have vi ikke Evne eller Leilighed. Men lad os dog vogte os for en desværre meget almindelig Feil, som bestaaer deri, at vi saa gjerne see hen til det, der ligger udenfor vor Sphære, og derover forsømme det Gode, vi ret vel formaae at stifte, om end med ringere Midler. Det er netop vore egne Forhold, vi bør have for Øie; de ere omfangsrige nok til at afgive en stor Virkekreds for Fromhed og Dyd. Hvor klarligen fremstilles ikke disse Sætninger i den hellige Skrift? „Det er Dig sagt, o Menneske, hvad det Gode er; og hvad fordrer vel den Almægtige af Dig, andet end at Du skal øve Retfærd, gjøre vel mod Dine Brødre, og vandre i Stilhed med Din Gud?" (Micha 6, 8). Sig dog ikke: havde jeg saamange Midler som denne eller hiin, da skulde jeg vistnok gjøre en ædlere Brug deraf! Hvorfor gjør Du da ikke den ædleste Brug, Du kan, af den ringe Formue, der er Dig tildeelt? Har Du end ei saameget, at Du kan undvære Stort uden Tab for Dig og Din Familie: hvorfor anvender Du da ikke det Lidet, Du kan, til Dine Medmenneskers Trøst? Hvorfor bruger Du det hellere til at forøge Dine Beqvemmeligheder, til at forskjønne Dine Boliger, til Festligheder og unyttig Tant?

Saaledes ønsker man sig stedse at være i en høiere Sphære, hvor man da vilde udøve saameget Godt, som man nu ikke har Leilighed til, men hvortil man dog føler et stort Anlæg. I Sandhed! man betænker ikke, hvor utallige Anledninger til at virke der gives i enhver Stilling i Livet. Der findes ikke et Menneske, som ikke hver Dag kunde have idetmindste een Leilighed til at stifte Godt; selv den meest Forarmede finder en saadan. Dog for at lægge Mærke til samme, maa man kunne have den alvorlige Villie dertil. Villien have Mange, men den alvorlige og kraftige Villie kun Faa. O, lad os ikke anklage Forsynet, at det ikke har hensat os i Kaar, i hvilke vi kunde lade vor Dyd glimre — lad os anklage

vor egen Ladhed og Phlegma, der hindrer os i at oplade vort Oie og see hvad der ligger i vor Nærhed. — Og see vi ikke Leiligheden lige for os, o da lad os opsoge den. Gjore vi os ikke Umage for at foroge vore timelige Goder? Søge vi ikke disse med Iver og besværlig Anstrængelse? Og de hoiere Goder, der bringe os nærmere til Gud, skulde vi ikke opsoge, men ligegyldigen vente, indtil de paatrænge sig os? Med Rette hedder det i Salomons Ordsprog: „Søger Du det som Sølv, gra„ver Du derefter som efter skjulte Skatte, da begriber „Du hvad Gudsfrygt er og erkjender Herrens Viisdom" (Ordspr. 2, 4). — Det er altsaa ikke Leilighed til det Gode, der mangler os, men et stedse dydigt Sind, en stedse kraftig Villie. Hvo der besidder disse, er opfindsom i at vise sig menneskekjærlig og tjenstagtig mod Alle, veed altid at holde noget tilovers af sine smaae Fornodenheder, hvorved han kan hjælpe andre Mennesker eller understotte almeennyttige Foretagender, — har, om end ikke altid Penge, saa dog et eller andet godt Ord at anbringe, et hensigtsmæssigt Raad, en kjærlig Trost at meddeele.

Den Synd, hvori vi gjore os skyldige ved Undladelsen af det Gode, bliver saameget større for Gud og for vor egen Samvittighed, som det var os lettere at iværksætte dette Gode: — Hvo der har en blod og folsom Natur, ham koster det kun liden Overvindelse, i Ord og i Gjerning at ove Medlidenhedens skjonne Pligt mod den Ulykkelige. Hvorfor nærede han ikke denne sin Tilboielighed? hvorfor gjorde han undertiden Vold paa sig selv for ikke at lade Hjertets Stemme blive altfor lydelig? Ak! snart var det Forfængelighed, snart Frygt for Menneskenes Dom, der lammede hans Haand; snart var det Dorskhed, der afholdt ham fra at begive sig til de Ulykkeliges Boliger, og forvisse sig om hvo der meest trængte til Hjælp; snart var det utilgiveligt Letsind, snart Lyst til Pragt, der forledede ham til at udgive det, som burde have været anvendt til ædle Oiemed. — Hvo der har nogen Anseelse

blandt sine Medborgere, nogen Indflydelse paa deres Tænkemaade og Villie, for ham er det en let Sag at bringe saare meget Godt paa Bane, og heldigen at udrette hvad der vilde være vanskeligt for Andre, selv med hele deres Kraftanstrængelse. Ofte er et Bifaldstegn, et eneste opmuntrende Ord fra hans Side tilstrækkeligt til at faae det Nyttige istandbragt. Hvorfor udtalte han ikke dette Ord? O! fordi Sagen igrunden var ham ligegyldig, og han ikke engang vilde gjøre sig den Umage at overveie dens Værd og Nytte; eller fordi hans Magelighed undskyldte sig med den Indvending: „hvorfor skal jeg blande mig i Noget, der ikke angaaer mig?" — ofte maaskee fordi Talen var om Noget, som angik en fremmed Person, en fremmed By, og disses Interesser.

Dobbelt Ansvar hviler saaledes paa den, der undlader det Gode, skjøndt hans medfødte Tilboielighed i høi Grad tilskyndede ham dertil. Her er Pligtforglemmelsen aabenbar Virkningen af en modstræbende Lyst, der allerede maa være bleven mægtig hos ham, hvad enten denne nu kalder sig Egennytte, Selviskhed, Misundelse, Stolthed, eller dorsk Sløvhed, Letsind, Ubetænksomhed.

Du elsker dem igjen, der elske Dig, der smigre Dig; Du gjør vel mod dem, af hvem Du kan vente Gjentjenester — hvad Godt er der herved? gjøre ikke de raae Vilde, gjøre ikke Dyrene ligesaa? Du begaaer ingen Forbrydelse, det vil sige: Du stjæler ikke, Du myrder ikke, — hvad Fortjeneste er vel deri? O Menneske! hvor blottet vil Du engang komme til at staae, naar Din udødelige Sjæl, der er udrustet med store Anlæg for en evig og bedre Verden, begavet med Forstand til at skjelne det Sande fra det Falske, og i Besiddelse af en kraftig Villie, ikke formaaer at rose sig af andet Fortrin, end det at have holdt sig reen for grove Forbrydelser? Hvor nogen staaer Du, Ulykkelige, i beklageligt Selvbedrag? Du troer at være reen for Brøde — men Dine tusind Pligtforsøm-

melser ere tusind Synder, der fordre Regnskab af Dig. Engang slaaer den Alvorstime, da Du vil gyse over Din Ligegyldighed for det overvættes meget Gode, som nu er forblevet ugjort. Thi at være ligegyldig for det Dydige, vi kunne udøve, er det samme som at være ligegyldig for Evigheden, der venter os, eller for Gud, den Almægtige, der omsider vil afsige vor Dom. Enhver Leilighed til det Gode, der viser sig for vort Blik, er ligesom en Indbydelse fra Gud til vort Hjerte, om at hellige os til ham, en Bøn fra vor gode Engel om at blive bedre og helligere.

Hvorledes vil jeg kunne bestaae for Dig, himmelske Fader! naar mine Dage og Timer blive mig forelagte tilligemed det Meget, jeg har undladt? Hvilke Forhaabninger vil jeg kunne have om Evigheden, om et fuldendt, høiere Liv, som jeg selv — ak kun altfor ofte — har forskjertset? O, jeg bekjender for Dig min Svaghed, min Synd! Ja jeg er en større Synder, end jeg selv troede at være det. Undladelsen af at udøve det Rette og Gode er den Synd, som jeg ikke er istand til at retfærdiggjøre for min Gud og Skaber. — Dog! jeg lever endnu. Dit Langmod, Din Barmhjertighed har endnu ikke forladt mig Uværdige. Jeg seer jo endnu Dage for mig, i hvilke jeg kan vise — ikke en unyttig Anger, men en stærk Villie, helliget Pligten og Din Villie. Jeg lever endnu, skjøndt maaskee kun en stakket Tid, og seer med Glæde de Dieblikke imøde, da der gives mig Leilighed til Tanker, Ord og Gjerninger, som kunne bidrage til at befordre almindelig Lyksalighed. O, min Skaber, Du fordrer Intet som overgaaer Dine Børns Kræfter — men hvorfor skulde jeg ikke glad yde, hvad mine Evner formaae? O, skjænk mig Styrke for Fremtiden og lad Fortidens Svagheder og Synder være mig forladte! Amen.

Kampen mod Hindringer.

Enhver, der fatter det roesværdige Forsæt, stedse at ville tale og handle saaledes, som hans Overbeviisning tilsiger ham at være ret, Enhver, der beslutter sig til at gavne Menneskeheden ved dydige og ædle Foretagender, maa strax i Begyndelsen være beredt paa at møde Fortrædeligheder og Hindringer. Mange modsætte sig ham af den Grund, at de, som misundelige Væsener overhovedet, hade det Gode, de ikke selv have opfundet eller fuldført; Mange, fordi de, uden al indre Værd, ikke let kunne forestille sig Menneskene bedre end de desværre selv ere, og derfor underlægge de ædleste Handlinger slette Bevæggrunde; Mange, fordi de ved deres Opdragelse, Temperament, Erfaringer og ydre Forhold ere aldeles forskjellig fra Andre, og derfor ogsaa have ganske andre Begreber om hvad der er gavnligt og godt, og endelig Mange, fordi de holde den Vedkommende for en Sværmer eller Særling, uagtet de ikke kunne andet end yde hans gode Villie retfærdig Anerkjendelse. — Men hvo der er paa det Rene med sin Overbeviisning, hvo der har sammenlignet den med Guds Villie, med sin Samvittigheds Stemme, og fundet den fri for enhver Indblanding af hvilkensomhelst Lidenskab, hvo der tilfulde erkjender, at hans Foretagende er til sand Gavn og Velsignelse for Menneskeheden: han bør visselig ikke undlade at blive sig selv tro.

Med dette Sind, o Israelit! med en hellig og stærk Villie, understøttet af modent Overlæg og de Fornuftigeres Raad, vil Du kunne udrette store og velsignelsesrige Gjerninger. Enhver Anstødssteen vil opmuntre Dig til større Kraftanstrængelser og netop forebygge en mulig Slappelse i Din Iver; enhver Modsigelse eller Indvending vil endmere befæste Dig i Overbeviisningen om Din Sags Godhed, og gjøre Dig opmærksommere paa det,

hvori Du maaskee kan have feilet eller være gaaet for vidt. Alle slige Hindringer ville ikkun luttre Dine Grundsætninger og omsider forherlige Din Seir. — Dog — endnu Eet! Ved alle Dine Foretagender vær hellig, det vil sige: vær reen! Vogt dig for det sandselige Herredømmes Indflydelse paa Dit Gemyt, og, hvad Du end foretager Dig, aldrig være det foretaget, blot for at høste jordisk Løn! Har Du besluttet at gjøre en god Gjerning, da lad ikke Haabet om derved at indlægge Dig Ære, eller derved at erhverve en mulig Fordeel, være Hoveddrivfjedren. Undersøg derfor nøiagtigt Dit Hjertes Lønkammer, og see, om ikke ubevidst Tanken om en eller anden Vinding skulde være Din egentlige Grund, Hensigten at gavne Dine Medmennesker kun en Bigrund, og om Du overhoved vilde have begyndt paa det gavnlige Foretagende, hvis Du ikke var falden derpaa ved Haab om egen Interesse. I saa Fald maa Du vide at skjelne det Rene fra det Urene, og ikke ansee det som en fortjenstfuld Handling, der egentlig har et uædlere Motiv. — Vær Kjærlighed til Dine Medskabninger, hjælp dem villig, hvor Du er istand til at hjælpe; husval deres Nød, hvis Du besidder Midler dertil; frem det Gavnlige, saavel for det enkelte Menneske som for Staten — men alt dette ikke for at blive gjenelsket, anseet af Folk som en Velgjører, eller erholde en eller anden Fordeel; men fordi Du er Dig tilfulde bevidst, at det er en god Gjerning, at den er Dig værdig, at Du derved nærmer Dig hiin aandelige Fuldkommenhed, som Gud og Din egen Samvittighed siger Dig at Du engang skal opnaae. Da er Du reen og fri for det Jordiskes Indflydelse, da ligner Du den Allerhøieste i Sindets Hellighed, da vil Du bestaae i Kampen mod Hindringer med værdig og udholdende Standhaftighed, og erhverve Dig selv Dine Modstanderes Agtelse og Velvillie.

Standhaftighed, Fasthed i Tænkemaade, Vankelmod.

Der gives Folk, hvilke vi betegne som ustadige, svage, charakteerløse. For disse nære vi, om just ikke Foragt, saa dog for det meste Ringeagt. De oprøre os ved deres Vankelmod, idet de idag tænke Eet, imorgen et Andet. De rette sig efter Omstændighedernes Bydende, efter Mode og egen Fordeel, ikke efter Pligtens Bud eller Moralens Grundsætninger. Slige Mennesker ere næsten farligere end aabenbare Fjender; thi af disse veed man hvad man har at befrygte, men derimod ikke af hine, i Særdeleshed ikke, naar de for Øieblikket have Navn af at være vore Venner. Og i Sandhed! de have ikkun Navn heraf, men ere det ikke i Gjerningen; de have Navn af ærlige, skikkelige Folk, uden dog i Virkeligheden at besidde disse Dyder. Thi hvem tør regne paa Dyd, Venskab og Ærlighed hos dem, der hver Dag skifte Meninger?

Derfor føle vi med Rette Afsky for en saadan Tænkemaade, og det ikke alene, naar den viser sig hos Andre, men naturligviis ligesaameget, naar den findes hos os selv, naar vor egen Bevidsthed siger os, at vi høre til dem, der, ligesom Veirhaner, dreie sig efter hvad Kant Vinden blæser, uden at have noget fast Støttepunkt, uden at staae sikkre paa Dydens og Pligtens urokkelige Grundvold. Den fornedrende Tanke maa strax bemestre sig os, at vore Medmennesker da umulig kunne have nogen sand Agtelse for os, om de end synes at vise en ydre Høflighed, og om de end ikke lade sig mærke med, hvor liden Tillid de have til vort Ord eller til vor Charakteer.

Allerede selve Fornuftens Væsen byder os at handle consequent og aldrig lade vore Handlinger være modstridende mod de af os engang udtalte og erkjendte Anskuelser. Den evige Fornuft bliver altid sig selv liig; ikke et Haars-

breds Afvigelse kan skee i den engang foreskrevne Verdensorden, og hvad for Aartusinder var Dyd, Ret og Pligt, er det endnu den Dag idag. Stræb da ogsaa Du, Israelit! at nærme Dig saameget som muligt den evige Fornuft, og forbliv trofast og standhaftig ved det, Du med fuld Overbeviisning har erkjendt for nyttigt og godt. Lad Dig ikke forlede til nogen Overtrædelse heraf, hverken ved egenkjærlig Begjærlighed eller utidig Omhyggelighed, hverken ved Haab eller Frygt. Og selv om Din Charakteerfasthed skulde forvolde Dig øiensynlig Skade: da vil denne visselig fuldkommen erstattes ved Andres Agtelse for Dit roesværdige Forhold. Viis Dig altsaa saaledes som Du i Virkeligheden er, som et med Fornuft begavet aandeligt Væsen: Du vil da aldrig kunne sælge Dine uforanderlige Grundsætninger for en ussel Fordeel, Din Aands og Dit Hjertes Reenhed for en fordærvelig Lidenskab. Er det end vanskeligt, saa er det tillige desto fortjenstfuldere at vinde Seir i Kampen mod Lyster, der hvert Øieblik søge at rokke vor Fasthed og overmande vor Svaghed. Forfængelighed og Egennytte, Magelighed og Letsind, Lettroenhed og Menneskefrygt, ere de Fjender, der gjøre os til Forrædere mod os selv, til Forstyrrere af vort eget Menneskeværd.

Dog ligesaa roesværdig Charakteerfasthed er, hvor det gjælder om at være god, stor og ædelmodig, ligesaa dadelværdig er en lignende Fasthed i ubetydelige eller endog uretfærdige Tilfælde. Her er det ikke Aanden, der viser Styrke, her er det Lidenskaben, det fordærvede Gemyt og de sandselige Tilbøieligheder, der øve deres Indflydelse. I uvigtige Tilfælde uden Aarsag at forblive ved sin engang udtalte Villie, er ikke Charakteerfasthed, men taabeligt *Egensind*, ligesom det at forblive fast i sin slette og samvittighedsløse Tænkemaade, trods alle Advarsler, retteligen kaldes *Halsstarrighed*. Egensind vidner om Mangel paa Forstand, Halsstarrighed om Mangel paa Følelse af Ret og Pligt. Begge disse Laster ere saa langt fra

at indeholde nogen Charakteerstyrke, at de meget snarere vise Charakterens Svaghed, da man nødes til at bukke under for Lidenskaben, eller for en Følelse, som Fornuften, skjøndt forgjæves, misbilliger.

Ganske anderledes er det i vigtigere Sager. Her er Charakteerfasthed uomtvistelig en Dyd; thi Dyden viser sig i at modstaae Hindringerne for det Gode. Men Deres Tal er desværre ikke ringe, der ved hver Leilighed netop handle i modsat Retning, der svageligen give efter for enhver ydre Tilskyndelse, endskjøndt de ikke mangle en bedre Erkjendelse, endskjøndt de ret vel vide, at de ikke paa den Maade opfylde Guds Bud og Pligtens hellige Love. De have ikkun deres usle Fordeel i Hovedet, sælge sig med falsk Klogskab til den Meestbydende, lade sig beherske af Omstændighederne og blive mod deres indre Overbeviisning, af reen Feighed, Slaver af de Personer, der have Mod til at herske over dem. De bære hver Dag en forskjellig Farve, fordi de hver Dag have en Anden, hos hvem de agte at indsmigre sig. De blive saaledes foragtelige Hyklere, og snart ville de tabe deres Medborgeres Agtelse saavelsom Agtelsen for sig selv. Grunden til at denne Klasse Mennesker er saa talrig, ligger deri, at Klogskaben nutildags gjælder mere end Ærlighed. Menneskene regne sig det til Fortjeneste, i deres Handlinger at vise sig modsigende og gaadefulde, saa at Andre ikke skulle kunne forstaae dem. Det smigrer dem, at Ingen kjender deres sande Tænkemaade. O de Stakler! de have slet ingen sand Tænkemaade, men kun en egennyttig Begjærlighed, en slavisk Følelse, der gjør dem døve for Fornuftens Røst, der bringer dem til at glemme deres Kald og forspilder deres himmelske Lyksalighed.

Hos Mange hidrører imidlertid Vankelmodet derfra, at de i de vigtigere Anliggender endnu ikke ere enige med sig selv, og derfor, i Mangel af Overbeviisning om hvorvidt en Ting er rigtig, handle efter Øieblikkets Indskydelse. Dette er Barnets Letsind og Uforstand, der, uden selv at

have nogen Mening, gaaer hvorhen det ledes. Et Menneske uden Overbeviisning og Dommekraft er ligesom et Skib uden Roer og Anker: det kan ikke styre sig selv, det bliver en Bold for de legende Bølger, det gaaer i Storm mod Klipper og Skjær, og staaer ikke til at frelse. — O, Israelit! Indprænt Dig vel, hvad her siges: ved hvilkensomhelst Begivenhed, der foregaaer i Dit Huus, i Din Familie, i Din Menighed, i Dit Fædreland, tillad Dig ikke nogen overilet Dom, men undersøg alle Omstændigheder, og søg da at fatte en bestemt, uhildet og grundig Overbeviisning, hvorefter Du kan indrette Din Handlemaade. Spørg Din Fornuft: hvad er her det Rigtige? Spørg Din Samvittighed: hvad er det Bedste? Spørg Din Forstand, hvorledes Du paa den hensigtsmæssigste, redeligste og gavnligste Maade kan opnaae et godt og fortjenstfuldt Øiemed? Paa denne Maade vil Du ved Eftertanke danne Dig Grundsætninger, hvorefter Du kan styre Dine Handlinger, og som ved venskabelig Drøften med Andre kunne berigtiges og forbedres: Hav stedse kun for Øie, hvad der er det Rette og det Gode; alt Andet maa derfor staae tilbage.

Jeg indseer nu Kilderne til Vankelmod, og hvoraf flyder vel min egen? Skuer jeg i mit Indre, da seer jeg ogsaa der et ustadigt Sind herske. Jeg besidder ikke Charakteerfastheden, som jeg fordrer af det Menneske, for hvem jeg vil nære Agtelse, — som Guds Villie kræver, at jeg selv skal udvise. Jeg kan ikke tillægge mig hiin Styrke og Høihed i Tænkemaade, som intet Tidens Uveir formaaer at knække, som vandrer tilfreds gjennem Ulykker og Trængsler. Mine Ord, mine Handlinger staae desværre altfor ofte i Strid med mine Grundsætninger, med min bedre Følelse. O Gud! hvor langt er jeg fra at være hvad jeg skal være, for at kjendes værdig til et høiere Liv? hvor langt er jeg fra at ligne Dig, o høieste, evige Fornuft,

hvis Reenhed stedse er den samme! O skjænk mig Din Velvillie og giv mig hellig Styrke og Kraft, at jeg maa blive standhaftig i Dyd og endmere nærme mig Dig i aandelig Storhed! Amen.

Menneskenes Dom.

Stundom hændes det, at Den, der af Erfaring veed, hvor vankelmodig og upaalidelig Mængdens Dom er, ikke tager i Betænkning, stolt at sætte sig ud over samme og, uden at ændse Andres Mening, handle som han selv finder for godt. Denne Feil er stor, og vidner om et egenraadigt, et ukjærligt Sind. Vi leve i det menneskelige Selskab, og skulle tage tilbørligt Hensyn til denne vor Stilling. Vi skulle søge at erhverve os vore Medmenneskers Kjærlighed, og bør altsaa ikke, ved utidig Iver eller i stolt Indbildning om vor Aandsoverlegenhed, forsmaae deres Raad eller vrage deres Stemme. Det vil neppe feile, at den, der gjør dette, tidlig eller sildig kommer til at fortryde sin Handlemaade. Hans Foretagender, der ikke ere klogt beregnede, eller hensigtsmæssigt udførte, ville mislykkes, og han vil for seent angre, at han i falsk Indbildning om egen Klogskab har været døv for Andres Rost.

Imidlertid gives der en anden Yderlighed, der hyppigere finder Sted, og som bestaaer i at man tillægger Verdens Dom en altfor stor Værd, at man er altfor ængstelig for de gunstige eller ugunstige Tanker, Andre muligen kunne fatte om En. Dette er en Hovedkilde til Menneskenes Utilfredshed. Den Enkeltes Ro, ja endog hele Familiers Velfærd forspildes ofte ved et saadant bestandigt Hensyn til andre Menneskers Omdømme. — Allerede i den tidligste Ungdom erholde Børnene en for høi Fore-

stilling herom. Forældrene ere mangengang selv Skyld deri, og uden at vide det eller uden at ville det, lede de dem paa urigtige Veie. Daglig høre vi Forældre sige til deres Børn: „Hvad ville Folk vel tænke om Dig?" Sjelden eller aldrig siger den fornuftige Moder: „Hvad mon den alvidende Gud vil dømme herom?"

Forestillingen om Andres Meninger har fra Barndommen af altformeget rodfæstet sig i vort Gemyt. Deraf kommer det, at det er os mere magtpaaliggende at synes god, end at være god, at vi mere lytte til Verdens Dom end til vor Samvittigheds Stemme, at vi alt ere rolige, naar blot Menneskene tænke fordeelagtigen om os, ubekymrede, om vi staae os ligesaagodt med den himmelske Dommer. O svage Sjeles elendige Nodanker! Engang i Tiden, naar Jord bedækker vort Legeme, forstummer vore Brødres Omdømme, men Guds Dom forstummer ikke. Menneskenes Blik forblændes lettelig, og deres gode Vidnesbyrd hjælper Intet hos ham, der prøver Hjerterne, og hvis altskuende Øie ikke lader sig vildlede af noget skuffende Ydre. Menneskene rette sig efter Skinnet; thi de kunne ikke trænge ind i Hjertets Lønkammer, men Gud seer vore hemmeligste Tanker, vore skjulteste Bevæggrunde. Naar man nu betænker dette, naar man veed af hvilke urene Kilder Mængden henter sine Meninger, bør man da tillægge dem saa stort et Værd? Hvor ofte er ikke det dydigste Menneske smerteligt blevet miskjendt af sine Medborgere? Hvor ofte er ikke Den bleven udskjeldt og foragtet, for hvem Efterverdenen har oprettet Æresstøtter? Hvor ofte er ikke paa den anden Side Den bleven lovpriist i levende Live, om hvem man efter Døden har erfaret de sletteste Ting? O, lad Verdens Dom være hvad den i og for sig selv er: et daarligt Fartøi, der snart gaaer til een snart til en anden Side, let og ustadig, paa Livets urolige Bølger.

Man priser, hvad man for kort Tid siden foragtede; man bagtaler Den, der nylig var Gjenstand for Lovtaler.

— Er Du derfor ved Dig selv overbeviist om at have et redeligt og oprigtigt Sindelag, er Din Villie god og reen, Dine Hensigter retfærdige og Din Fremgangsmaade vel overtænkt, saa lad kun Menneskene raabe og misbillige Din Færd. Gaa modig fremad paa den begyndte Bane, ledsaget af Guds Bifald og en reen Samvittighed. Om end hele Verden miskjender Dig, Gud miskjender Dig ei. Maa Du end for den gode Sags Skyld lide Haan, Bagtalelse og Forfølgelse, lad Dig ikke anfægte af sligt: uden Kamp gives ingen Seir. Hvormange velsignelsesrige Værker, nyttige og velgjørende Indretninger vilde vi ikke endnu den Dag idag maatte undvære, naar de ædle og standhaftige Mænd, hvem vi have at takke for saadanne, havde ladet sig lede af den uvidende Mængdes Dom? O! bryd Dig ikke om Verden, men skue med freidig Tillid op til den Alseende, hver Gang Du har isinde at stifte noget Godt.

Der gives desværre Mange af de Ulykkelige, der frygte for Menneskenes Domme; — vildfarende Skabninger, som vedblive at føre et Levnet, der tidlig eller sildig volder deres Ruin, alene fordi de skamme sig over at begynde et nyt Liv; de ville ikke synes latterlige i Verdens Oine, men — de Daarer — ville da hellere taale Samvittighedens Piinsler og en evig Angers Qvaler, og, — for at undgaae Andres Spot, — paadrage de sig deres Afsky. Ei sjelden ville vi saaledes træffe paa et eller andet beklagelsesværdigt Menneske, som alt for dybt har indviklet sig i Fordærvelsens Garn, i Gjæld og andre ulykkelige Forhold. Fra sin Barndom af har han faaet et for høit Begreb om Folks Omdømme, han geraader i Fortvivlelse og drives omsider til Brøde, ja maaskee til Selvmord. — Hist fører En, for at erhverve sig en indbildt Anseelse hos sine Medborgere, et prægtigt Levnet, der ikke staaer i Forhold til hans Indtægter. Han har maaskee engang kunnet taale denne Ødselhed, men de Tider ere nu forbi, og dog har han ikke Mod nok til at indskrænke sin Stilling. Tanken

om hvad hans Venner og Bekjendte ville sige dertil er ham utaalelig. For Andres Dom opoffrer han sin Velstand og sin Lykke, sin indre Tilfredshed og sin Ro, indtil han maa bukke under, og bliver da en Gjenstand for Foragt og Medlidenhed.

O! maatte jeg dog have Kraft til aldrig at bæve for Menneskenes Blik, men ene og alene for Guds Dom. Miskjendes jeg af Andre, gid da Tanken om hans Alvidenhed og Algodhed være mig en salig Trøst! Jeg vil stræbe efter at være god og ædel; ved Godhed og Ædelmodighed vil jeg da kunne afvæbne dem, der ringagte og spotte mig. Dertil hjælp mig min Gud og Fader! Gid Du blot engang maa dømme mig naadig og skaansom! Amen.

Bagvaskelse.

Hvis Nogen ved sin Fortælling, sine Domme eller Bemærkninger bidrager til, at Din Agtelse ufortjent svækkes, da er han en Bagvasker og fortjener med Rette dette Navn. Den, der allevegne udspreder hvad han kan faae Nys om, der ombærer fra Sted til andet de smaae Familieanliggender, han er kommen paa Spor efter, der ondskabsfuldt udtyder hvert af Dine Ord og hver af Dine Handlinger, berøver han Dig ikke en Deel af Dit gode Navn, af Din hidtil uplettede Ære? Bevirker han ikke, at Andre, om de end ei fatte Foragt for Dig, dog vise Mistro og Ængstelighed i Dit Selskab? — Ikke alene Den er en Bagvasker, der opdigter slette Udsagn og Rygter om sin Næste, men ogsaa Den, der lytter til onde Menneskers Tunger og derpaa udbreder det Erfarede. Han er

den Slettes foragtelige Medhjælper, og staaer i samme Forhold til Bagvaskeren, som Hæleren til Tyven.

Det er Bagtalelsessyge, der forleder os til ved alle Slags Midler at udspore andre Familiers indre Forhold, for derfra at hente Stof til Samtale. Men i huuslige Kredse skeer der Meget, som helst ønskes hemmeligholdt, om det end ikke just er af den Natur, at Opdagelsen geraader til nogen Skam. Man ønsker i sit Huus at kunne handle tvangløst og frit, og ganske at tilhøre sig selv; man lægger mindre Mærke til hvad man siger og binder sig mindre til de conventionelle Former, der iagttages i Omgang med Fremmede. Hvo der altsaa med nysgjerrig Paatrængenhed forstyrrer denne Sikkerhed og røber Andres Familiehemmeligheder, han forsynder sig mod sin Medborger, idet han gjør et Brud paa hans huuslige Lykke, idet han offentliggjør det, der ikke var skeet i den Hensigt at udspredes, og som derfor lettelig kan give Andres Raadhed og Spot forønsket Næring. Fornærmelsen skeer saavel i Ord, som ofte i Miner og Gebærder, og er i sidste Tilfælde ikke mindre farlig. Et Skuldertræk, et betænkeligt Smiil siger ofte mere end en ondskabsfuld Tunge; og i denne Henseende at være aarvaagen i sin Opførsel maa derfor ligge Enhver paa Hjerte, der ikke vil berøve Nogen Menneskenes Tillid, ikke forgifte Andres Rygte.

Hvad er vel Grunden til, at mange i andre Henseender agtværdige Mennesker gjøre sig skyldige i Bagvaskelse? Undertiden kan det være Had og ondskabsfuld Misundelse, Skadefrohed og en lastværdig Glæde i at fratage Andre den Agtelse, man ikke ved sin Opførsel har kunnet erhverve sig selv. Dog oftere er det maaskee en taabelig Forfængelighed — noget der er saare almindeligt blandt Menneskene — som bestaaer i at man gjerne vil nedsætte Andre, for i Sammenligning med dem at synes saameget mere ophøiet. Folk dadle altsaa ofte deres Brødre og udhæve deres mindre gode Sider, for at vise, at de selv ere frie for disse, og uden aabenbart at rose sig selv, gjøre de

det indirekte paa Andres Bekostning. De spotte Næsten, for at frygtes eller beundres af svage Sjele; de tale om Familiehemmeligheder, for at gjøre sig vigtige, fordi de vel føle, at de ellers ere for fattige paa Egenskaber, der kunde tildrage dem Andres Opmærksomhed; de udsige ivrigen og tankeløst Alt hvad de have hørt, og gjøre sig en Fortjeneste af at lytte og gjenfortælle, deels for at sætte sig i Anseelse hos de Nysgjerrige, deels for at gjøre sig lidt af smaalige Personer. Undertiden er det blot Nyhedssyge og Mangel paa ædlere aandelig Beskjæftigelse, der driver Mennesker af løse Grundsætninger til at udfritte og erfare, hvad der tales og handles, derpaa at ruge over det Opdagede, og dømme, ja, naar Leilighed gives, endog at fordømme og laste deres Broder. Dog — hvad der end er Grunden til denne Feil, vist er det, at den røber Mangel paa Forstand, og viser, at vi ikke ere i Besiddelse af den ophøiede Tænkemaade, der sømmer sig for den ægte Israelit. Mangel paa Forstand er det, der bringer os til at sige saameget Ubetænksomt og Upassende, hvilket ikke kan andet end saare Andres Ære, — Mangel paa Forstand er det, der bringer os til i slig Tale at søge Stof til selskabelig Underholdning. Denne Tilbøielighed kan blive til en herskende Vane, og er da en Last i Ordets fuldeste Betydning. Man anseer da Samtaler om Næstens Feil og latterlige Egenskaber for en af det selskabelige Livs uskyldige Fornøielser. Man søger at forskjønne Lasten ved at give den bedre Navne, sætter den lige med Deeltagen i andre Menneskers Vee og Vel, anseer den for Vittighedsøvelse, for Spøg og saa fremdeles; kort sagt: Synden udsmykker sig, for ikke at skrækkes ved sit eget stygge Udvortes.

Men — vil maaskee Mangen spørge — er det da ikke tilladt om sit Medmenneske at sige et eller andet uskadeligt Ord, et eller andet spøgefuldt Udtryk? Er da enhver Dadel, selv over et virkelig dadelværdigt Menneske, en Synd? Dersom det ikke skulde være tilladt at yttre sin

Dom over et Menneskes Værd eller Uværd, hvorledes vilde man da kunne advare Andre fra at undflye Fristeren, fra at skye Hykleren? — Svaret herpaa er simpelt og let. Den hellige Skrift siger: „Der gives en Tid til at tie, og atter en Tid til at tale.“ (Prædik. 3, 7.). Hvor Du troer, Din Dadel vil kunne virke til det Gode, hvor Du antager, at Du ved at udsige Din Dom handler efter Pligt, og at Fortielsen af samme maaskee vilde være til Skade, der tal! men tal saaledes, som Dit ædle Sindelag indgiver Dig det, med andre Ord: uden Bitterhed, uden Skadefryd, uden at give dig noget Skin af Vigtighed. Hvo øiner ikke her den skarpttegnede Grændse mellem det Tilladelige og Utilladelige? Det er neppe saa vanskeligt at see, om en Dadel fremkommer af et oprigtigt Gemyt eller af Kaadhed og Letsind, om den er udsprungen af den ægte Menneskekjærligheds rene Kilder, eller af Misundelse, Kjedsomhed og Sladderagtighed, Spot, Forfængelighed eller Nyhedssyge.

Byd Din Stemme Taushed, hvergang spottende og skadefroe Ord henledes paa Personer, mod hvem Du maaskee selv nærer nogen Uvillie. Din Dom over disse kunde da maaskee blive endnu uretfærdigere end de andre Bagtaleres, fordi saa let lidenskabelige Følelser og et Gran af Hevnlyst over tilføiet Uret kunde indblande sig deri. Behold Din rolige Besindelse, saa ofte Du hører slette Rygter eller ufordeelagtige Bemærkninger om Andre; sky de Samtaler, hvori Dine Medborgeres Feil fremhæves, og kan Du ikke undlade at tale med, uden at krænke Velanstændigheden, saa lad Din Dom være beskeden, sagtmodig og forsonende. Begynd at fortælle om den angrebne Mands Fortjenester, om hans enkelte roesværdige Egenskaber, og læg dem i Vægtskaalen ligeoverfor hans Feil. Det blotte Forsøg herpaa vil gjøre mangen en Bagvasker forsigtigere i sine Yttringer, ja maaskee ganske bringe ham til Taushed. Slig Fremgangsmaade vil gjøre Dit Hjerte Ære og endog give Dig nogen Agtelse i Deres Øine, hvis Ord Du

paa denne Maade søger at svække. Idetmindste ville de agte Dig mere, end de agte hinanden indbyrdes; thi, som det hedder i Salomons Ordsprog, „dadelsyge Mennesker foragte og frygte hinanden, saa at der blandt dem ikke hersker nogen Kjærlighed". (Ordspr. 24—9).

Gaa i Dig selv, og betænk, hvor ofte Du har feilet ved uoverlagte Domme over Næstens Handel og Vandel, hvor ofte Du har gjort Dig skyldig i hiin upassende Meddelelsessyge, der er det første Skridt til lastefuld Kaadmundethed og Bagvaskelse (Talm. Erchin, 15.). Du vil da føle hvor urigtigt Du har handlet, og anraabe Guds faderlige Tilgivelse for hvert et ubetænksomt Ord, for hver en ureen Tanke, Du ikke har skyet at sende ud i Verden. Gid Du i Fremtiden maa have Kraft nok til stedse at vaage over Dig selv, til at vogte paa Din Opførsel, til at bevare dine Læber for det Urigtige og Slette. Gid Du bestandig kunde sige om Dig selv: Jeg er ingen Bagtaler, ingen Spotter, ingen huuslig Lykkes Forstyrrer. Du vilde da mere ligne vor Fader i Himlen, han som er en Gud for den Fromme saavelsom for Synderen, han som elsker alle sine Skabninger og seer ned paa dem alle med Kjærlighed og Miskundhed."

Manden.

Tænker Du paa Din Fremtid, paa at blive lykkelig, paa at undgaae Fordærvelsens Afgrund, — da lad Ordet Religion være det, hvortil Du fremfor Alt vende Din Hu.

Frygt ikke for, at dette Ord skal være Anledning til dunkle Formaninger om at frasige Dig Ungdomsalderens Fornøielser, om at forandre Din muntre Sindsstemning

og i Fremtiden blive ængstelig, langsom og kold, som den udlevede Olding. Nei tvertimod! Religionen finder ikke Mishag i Dine Glæder, saalænge de hverken vanære Dig selv, eller skade Andres Ære, Ro og Tilfredshed (Præd. 11, 9.). Frygt ikke for, at Religionens Stemme skal skrække Dig med Billedet af Døden, med Forestillingen om Henvisnen og Tilintetgjørelse. Tvertimod; disse Billeder bragte saa ofte Din Sjel til at skjælve, netop fordi Du i Tankens Øieblik ikke var gjennemglødet af en høiere Overbeviisning, af Religionens store Sandheder. Den, der i sit Bryst gjemmer hiin saliggjørende Lære, han finder ikke blot Livet klart og lyst, men ogsaa Døden venlig og kjærkommen.

Viis et religiøst Sind, og Du vil see enhver Tvivl forsvinde; Du vil i et reent Gemyts barnlige Tro gjenfinde Din Lykke, Din Rolighed, som Du maaskee har mistet under Indbildningskraftens gjøgleriske Forestillinger, medens Forstanden, miskjendende sig selv og sit rette Værd, sværmede og geraadede paa Afveie.

Viis Religion i Dine Ord. Undlad frækt at drive Spot med hvad der er Mennesket helligt; og vid, at det ydmyge Sind, hvormed den enfoldige Lægmand bøier sig for Herren, er ligesaa agtværdigt, som den vise Lærdes meest indholdsrige og sindrige Bøn. Der er kun een Gud, ham tilbede alle Mennesker, om end med forskjellige Forestillinger. Ikke hvad de bede, men hvorledes de bede, er Gjenstand for Guds Opmærksomhed. „Den Slettes Offren er en Vederstyggelighed for Herren, den Retskafnes Bøn derimod finder Velbehag for hans Øren" (Ordsp. 15, 8.).

Viis Religion i Din Handlemaade. Uden virksom Daad have de bedste Tanker intet Værd, uden gode Gjerninger nytter Troen Intet. Har Du derfor med et religiøst Sind fattet ædle Forsæt, da viis Dig kraftig i at udføre dem; og naar Leilighed til at handle er tilstede, naar Øieblikket frembyder sig for Dig, i hvilket Du kan

virke noget Godt, da opsæt ikke Handlingen indtil det bliver for sildigt, da lad ikke Egennytte eller falsk Undseelse, ikke Ulyst eller Magelighed faae Magt over Dit religiøse Sind.

Det er maaskee vanskeligt for Dig stedse at handle saaledes, at Du kan være tilfreds med Dig selv. Snart begaaer Du et Feiltrin, skuffet af Mangel paa Erfaring og nodvendig Forsigtighed; snart henriver Dit livlige Sind, Din ungdommelige Følelse Dig i alt for stærk en Grad og fører Dig videre end Du selv ønskede eller tilsigtede. Men netop derfor er det saameget vigtigere at vise Alvor i Tale og Handling, og Besindighed i Alt hvad Du foretager Dig; thi det er især disse Egenskaber, der sømme sig for Manden, og en stadig streng Vogten paa Dig selv vil snart gjøre dem til Din Eiendom. Det første og sikkreste Skridt er at tie, naar Dine Følelser ere i Begreb med at overvælde Dig, samt ikke at handle, naar Du føler, at Du ikke har gjenvundet Rolighed og Fatning. Dette gjælder saavel om det Glædelige, der hændes, som om det Ubehagelige, der mangengang falder i Din Lod. I flere end eet Tilfælde maa en bitter Erfaring have lært Dig, hvormegen Forlegenhed Du vilde have undgaaet, hvis Du havde havt den tilstrækkelige Grad af Selvbeherskelse. Øv Dig heri, og Du har lagt Grundstenen til Din Lykke. Men — mistvivler Du om Din egen Kraft, er Du for magelig, for egensindig — velan da! gaa da den Vei, Du selv har beredet Dig! bliv en Slave af Dine laveste Følelser, og anklag ikke Forsynet, ifald en Tilværelse, fuld af Smerte og Ærgrelse, skulde blive Dig til Deel. Du selv, hildet af Dine Luner og Dine Lyster, Dine Vaner og Dine Feil, Du selv er Din Lykkes Morder. (Ordspr. 1, 20—32). — Tiltroer Du Dig ikke selv den Styrke, Du kan og bør besidde, da udsog blandt Dine Omgivelser en Ven, hvis Tænkemaade kunde forbedre Din egen, og af hvis Selskab Du kan høste aandeligt Gavn. En Ven, der ikke i mange Henseender er bedre end Du selv,

standser Dig i Din Bane til Fuldkommenhedens Maal, ligesom en Ven, der er slettere end Du selv er, fører Dig tilbage i Dit Livsløb.

Vær fremfor Alt forsigtig i Selskab med Personer af det andet Kjøn. Vær ved slige Leiligheder Agtelse for Dig selv, og glem aldrig hvad Du er eller hvad Du bør være. Lad ikke Dine Lidenskaber overvælde Dig, saa Du bliver til Spot for Andre, og nødes til at bære Ringagt for Dig selv. Lad Dig ikke hilde i Forfængelighedens Selvbedrag, og endnu mindre bliv nogen Forbryder mod Andres Ro. Reent være Dit Hjerte, reen Din Person. Vee, om Vellystens Forbandelser rase i Dit Bryst, og Du synker ned som et Offer for Dine dyriske Lyster, troløs mod Dig selv, troløs mod Dine Forældres stille Ønsker, troløs mod Din Gud! — Gid Du uden Rødmen, uden Selvbebreidelse maa kunne fremtræde blandt Dine uskyldige Jevnaldrende; Gid Du engang med en reen Samvittighed maa kunne tilbyde en dydig Qvinde Din Haand til at knytte et fast og evigt Forbund! — Ær Dig selv, og Du vil blive æret af Andre. Den salige Følelse at have et uplettet Gemyt giver større Fryd end udsvævende Glæder, og Bevidstheden herom er den høieste Lykke.

Sky enhver Uret, dens Navn være hvad den være vil! Viis Overbærenhed i Din Dom over Andre, Strenghed i at bedømme Dig selv! vær sanddru og ærlig, skjøndt forsigtig, ved det Ord, Du giver. Vær menneskekjærlig i Din Færd mod ubekjendte Personer, mandig, oprigtig mod Dine Venner, høimodig mod Dine Fjender. Forsvar Din Ret uden Bitterhed, og krænk aldrig ved denne Leilighed Din Modstanders retfærdige Fordringer.

O Menneske! Mangt et Ord af hvad her er blevet sagt har maaskee fundet Gjenklang i Dit Hiertes lønlige Vraa; og følte Du dette, da lad Indtrykket blive varigt, og lad det aldrig udslettes. Bliv stor og god! vær Din Stammes Hæder, Din Families Stolthed, Dit Fædrenelands Ziir. Alt dette ligger i Din Magt. Livet udbreder sig

for Dig, Du haaber endnu en herlig Fremtid; forstyr da ikke selv disse Dine Forhaabninger. Mærk Dig vel, — det er sande Ord, dybt hentede fra Erfaringens Kilde: Du vil aldrig opnaae at blive lykkeligere end Andre, saalænge Du ikke bliver bedre end disse. Indprænt disse Ord med uudslettelige Træk i Din Hukommelse! Tænk paa dem, saa ofte Du geraader i Nød og Forlegenhed ved egen Skyld; tænk paa dem, naar Du, istedetfor at vise Selvbeherskelse, har valgt Trældom i Lidenskabens Lænker, istedetfor Besindighed i Ord og Gjerning har faret frem med dadelværdigt Letsind, naar Du, istedetfor at føle Tilfredshed i Dit Indre ved Tanken om Din Uskyldighed, plages af Samvittighedsnag. Menneske! Du er skabt til at vorde lykkelig, og kun paa hiin Maade opnaaer Du den sande Lykke.

Qvinden.

Langt uvissere end Ynglingens Skjæbne er den unge Qvindes Fremtid. Medens hiin ved egen Kraft kan ordne Livets forvirrede Forhold, med Frihed vælge hvert Middel, han finder tjenligt til Opnaaelsen af sine Hensigter, og med samme Frihed engang kaare Den til sit Livs Selskaberinde, der meest svarer til hans Tilbøielighed, — maa paa den anden Side Qvinden taus oppebie hvad Tiden monne bringe i sit Skjød. Sjelden er hun istand til ved egen Virksomhed at bestemme sit Livslod; sjelden kan hun selv vælge den Mand, med hvem hun helst ønskede at dele de gode, som de sorgfulde Dage; sjelden har hun tilstrækkelige Midler til, uafhængig af Andre, at kunne skaffe sig Ophold og Beskyttelse: Andre maae ernære, maae beskytte hende.

Hvor usikker er da ikke den unge Piges Skjæbne?

selv om hendes Forældre endnu leve, og hidtil have været formuende og indflydelsesrige? thi hun veed jo ikke, hvorlænge hun endnu vil kunne nyde sine Elskedes Pleie og kjærlige Omsorg. Derfor er det saameget vigtigere, at hun i de Øieblikke, hun har Leilighed at offre til alvorlige Betragtninger, kaster et overveiende Blik paa sin nuværende Stilling saavelsom paa sine tilkommende Forhold; at hun væbner sig med fast Mod, til viselig at imødegaae Fremtidens Tilskikkelser; at hun forbereder sig til at blive den høieste Lykke værdig, om end denne aldrig her i Livet bliver hende til Deel; ja at hun forbereder sig saaledes, at selv i det allerværste Tilfælde, hvor alle hendes Ønsker maatte strande, hvor endog det Modsatte af dem maatte indtræde, hun dog aldrig bliver ganske ulykkelig.

Men til dette Maal maa der allerede tidlig arbeides; thi Opnaaelsen af det Bedste er sandelig ikke et Øieblikś Værk. Dertil hører allerede tidlig Alvor og Besindighed i Charakteren. Qvinden maa alt i de første Aar søge at gjøre sin sande Lykke uafhængig af ydre Omstændigheder; hun maa grunde den i sit eget Hjerte, om hun agter at blive i Besiddelse af den som Hustru, som Moder, eller endog i ugift Stand hele sin Livstid.

Alt i den tidlige blomstrende Alder omringes hun af Farer, der synes umærkelige i og for sig, men som have en uberegnelig Indflydelse paa de kommende Aar. Det vil ofte koste hende megen Vanskelighed mod de mangfoldige forføreriske Exempler at bevare et ufordærvet Hjerte og en ufordærvet Forstand, og dog er det kun disse to Betingelser, der ene sikkre hendes Fremtids Lykke.

Hjertets Ufordærvethed og Uskyldighed — det er Qvindens største Prydelse, Grunden til alle qvindelige Dyder. Hvor disse Egenskaber ei mere findes, der er Qvinden et Intet, et ringeagtet Væsen, der vækker Medlidenhed, om ikke Foragt. Ja, unge Pige! det er den qvindelige Værdighed, Du bør ære og agte, og vedligeholder Du denne,

da har Du reddet Din Elskværdighed, selv da naar den ydre Ynde er svunden med Aarene. Lær at kjende de Farer, som true Din Uskyld, og træd dem imøde med de Vaaben, Du har i Din Magt, Blufærdighed, Sædelighed, Beskedenhed. — Ær disse Egenskaber, som Guds Haand nedlagde i Dit Bryst, og vogt Dig for nogensinde at saare dem. Du nedværdiger Dig derved i egne saavelsom i Andres Øine.

Sky Selskaber, i hvilke Anstændighedens Bud overtrædes eller glemmes; sky, selv med Dine Omgangsveninder, Samtaler, over hvilke Du med Rette maatte skamme Dig, naar en tredie Person skulde faae dem at høre; sky Smigrere, der lade som om de henrykkes over Din Skjønhed eller Din Ynde, og som dog med Alt ikke have anden Hensigt end efterhaanden at indgyde Dig en skadelig Tilbøielighed. — Lad aldrig Forfængelighed eller smagløs Modesyge blive Herrer over Dig med Tilsidesættelse af den qvindelige Blufærdighed. Viis denne Dyd ikke alene for Andre, men ogsaa for Dig selv. Vig med Afsky tilbage for enhver usømmelig Tanke, undfly Din Indbildningskrafts forføreriske Forestillinger og søg at adsprede dem ved nyttig Virksomhed og alvorligere Sysler. Vee Dig om Du hemmeligen skulde plette Din Sjel, medens Du offentligen viser Undseelsens Rødme. Du har da allerede betraadt Fordærvelsens Bane, allerede krænket Dit sande dydige Sind. — Du er ikke mere reen for Dig selv, ikke reen for den alvidende Gud; ved Kydskheden i det ydre Væsen skuffer Du ikkun de Mennesker der ei kjende Dig nøiere.

Ikke alene et uskyldigt Gemyt, men ogsaa en ufordærvet Forstand maa Du søge at bevare. Det er ikke nødvendigt, at Du erhverver Dig Kundskaber og Færdigheder, som Ingen gjør Fordring paa eller nærer Forventning om at Du skal besidde. Det er skadeligt at læse Bøger, der ophidse Indbildningskraften uden at belære, der give falske Begreber om det virkelige Liv, der saa let faae os til at nære overspændte Tanker om Verden og Menneskene. Slige

Skrifter bevirke, at vi blive utilfredse med Alt, fordi det virkelige Liv ikke stemmer med vore Phantasiebilleder. Mangfoldige Qvinder have derved lagt Grunden til deres huuslige Elendighed, fordi de ikke indsaae eller vilde indsee, at den bedste Dannelse, Qvinden kan tilegne sig i de tidligere Aar, bestaaer i en hensigtsmæssig Forberedelse til hendes fremtidige Stilling, som kundskabsrig, erfaren Huusmoder, som en viis Opdrager af sine Børn. Og dog skal hun derfor ikke forsømme den høiere Dannelse. Men denne bestaaer sandelig ikke i Kundskab til drømmeriske og usandsynlige Begivenheder, hvorfor intet Godt eller Nyttigt ligger til Grund, — den rette Dannelse maa tvertimod søges i Forstandens Udvikling, i Forøgelsen af vor Kundskab til Naturen og Guds Storhed i samme, i den rette Bedømmelse af Menneskene og Menneskenes Færd, i Selvkundskab og Selvbeherskelse. Fruentimmerets Forretninger udkræve Eftertanke og Klogskab, de paabyde Forsigtighed og Taalmodighed. I hendes Kreds skal Orden, Reenlighed og Ynde forskjønne Livets Forhold, Enighed, Fred og Trøst udøve sin velsignelsesrige Indflydelse. Det er den opvorende Qvindes Bestemmelse engang at knyttes til en Ægtefælle ved hellige uopløselige Baand, at deeltage i hans Vee og Vel, at mangfoldiggjøre og forhøie hans Glæder. I hans eget Hjem bør hun da give ham Opreisning for Sorger og møisommeligt Arbeide, mildne hans heftige Sind, opretholde hans sjunkne Mod og ved blide Ord opmuntre ham til Religiøsitet, til Gudsfrygt og Dyd (Ordspr. 31, 12). Det er Qvindens Bestemmelse, engang som Moder at bidrage det Meste og Væsentligste til at uddanne sine Børns Forstand og Hjerte; det er hendes Pligt at behandle sin Mand med Kjærlighed, sine Børn med Omhu og Forsigtighed, sit Tyende med Venlighed og alle Andre, der staae hende nær, med indtagende Godhed.

I Sandhed! dette Kald er et af de hæderligste i Samfundet. Dets Pligter ere hellige og ubrødelige, de udfordre

Klogskab, Indsigt og Øvelse, og det er dem, Qvinden bør offre sit Liv og sine Idrætter.

Naar vi see saamange ulykkelige Ægteskaber, i hvilke den stille huuslige Fred forstyrres, Børnene nyde en slet Opdragelse og en forhen blomstrende Velstand gaaer tilgrunde — ligger da ikke Skylden herfor tildeels hos Fruentimmeret, der, uden Kundskab til sin Bestemmelse, efter en i Letsind og Leg tilbragt Ungdom, pludseligt er traadt ind i det ægteskabelige Livs vigtige Forhold, uden at have opnaaet nogen sand qvindelig Dannelse, ja undertiden endog med en fordærvet Aand og et fordærvet Hjerte? Læg nemlig vel Mærke til, unge Israelitinde, at det ikke er Din tilkommende Mand, ikke hans Stand, ikke hans Formue, hvem Du har at takke for Din fremtidige Lyksalighed, men derimod de Dyder og Fuldkommenheder, hvilke Du allerede som Pige har tilegnet Dig. Disse Dyder ere den skjønneste Medgivt, Du kan tilføre Din Brudgom. Al anden Lykke kan forgaae, men ikke den, Du har grundet i Dit Hjerte ved egen Kraft og Overbeviisning. Det er en Prydelse, som ikke forsvinder med Ungdomsaarene, som ikke ældes ved Moden, men som endnu i en høi Alder gjør Dig til Gjenstand for Agtelse og Kjærlighed. Sjeleskjønhed være Dig dyrebarere end Legemsskjønhed, ved hiin fængsler Du Hjerterne og vinder Alles Yndest.

Viis stedse et blidt og kjærligt Sind, søg ved beskeden Sagtmodighed at tilveiebringe Fred og Enighed i huuslig Tvist, og gaae frem med Skaansel og Klogskab. Viis Taalmod og Kraft i at bære det, som ikke kan forandres, see op til Gud i Sorgens Time, og Dagen vil omsider skinne klart og freidigt, hvor Morgenen har været dunkel og trist. Vogt Dig endelig for at give Dine Luner frit Spil, og viis tvertimod stedse et ligeligt, muntert og venligt Sind. Søg at beherske Dig selv og at undertrykke Dine Lidenskaber. Ingen tilgiver man mindre Udbruddet af raae og upassende Sæder, Ingen mindre Ustadighed i Tanker eller Sind, end det dannede Fruentimmer; og neppe har

Nogen mindre Anlæg til i sit Ægteskab at blive lykkelig eller udbrede Lykke, end den Qvinde, der er Træl af sine egne Luner og som vil lade disse føre Herredømmet i sit Huus.

Lær at arbeide. Lad Din Flid fra Morgen og til Aften forelyse Andre som et skjønt Exempel. Manden agter og elsker langt høiere den Haand, som ved Flid, Reenlighed og Orden gjør hans Bolig til et stille Lykkens Tempel, end den, der kun forstaaer at ordne Toilet og Pynt.

Lær at spare — selv om Du lever i Overflod: dog ikke i den Hensigt med karrig Haand at samle unyttige Penge, men tvertimod for at kunne undvære Saameget, at Du kan vise Dig velgjørende mod Trængende. Manden samler Skatte ved sit Arbeide, Konen ved sin Sparsommelighed; og de Nødlidendes hulde Velgjørerinde er Borgersamfundets Ædelsteen, en Gjenstand for alle Ædelsindedes Høiagtelse.

Og endelig — o Israelitinde! lad fremfor Alt et religiøst og gudhengivent Sind besjele alle Dine Handlinger og ledsage hele Din Vandel: lad det kjærlige, inderlige Forhold til Gud, saaledes som Du følte det fra Din Barndoms Dage, blive ædlere og fuldkomnere. Vær i Dine Andagtsøvelser, i den samvittighedsfulde Udøvelse af religiøse Pligter, et Exempel for Andre, men vær det uden Prunk, uden Anmasselse. Hverken Din Fader, Din Moder, Din Veninde eller Din Ægtefælle ere saa fortrolige med Dit Hjertes Følelser, som Din Gud. Det ustadige Menneskesind, Døden og ydre Tilskikkelser ville berøve Dig Mangen af Dine Kjære. Kun Gud bliver Dig endnu tilbage. Han hjælper Dig, han beskytter Dig, han sørger for Dig. — Lad derfor Religionen ogsaa være Grundvolden for Dine Børns Opdragelse. Indprænt dem tidlig og sildig dens hellige og lyksaliggjørende Lærdomme. Thi uden Religion gives ingen Sandhed, ingen Kjærlighed, ingen Dyd; Alt er da kun Forstillelse, ydre Glimmer og tilslørede

Lidenskaber. Uden Religion findes ingen Sjelevnde, ingen huuslig Fred, ingen Trøst i Smerte og intet Mod i Farens Stund; hvorimod paa den anden Side Forfængelighed, Paastaaelighed, Ærgjerrighed, Letsind, Behagesyge, og endelig — et utilfreds Liv ere Irreligiositetens uundgaaelige Følger.

Ja, Israelitinde! kan Du med et reent Hjerte og med barnlig Tillid bede til Din Gud, da forsag aldrig! Du er endnu Dig selv værdig, værdig alle gode Menneskers Kjærlighed.

Den stjernefulde Himmel.

Naar Dagens skjønne Lys er forsvundet for vort Øie, naar mørke Skygger omgive Dal og Fjeld, Stad og Land; naar Færselens og Arbeidets Larm forstummer og Mennesket synker ned i Søvnens Arme, naar den vidtudstrakte Jord synes ligesom uddød — da hæver sig Natten med andagtvækkende Høitidelighed, og fra Himlen sende de evige Stjerner deres Straaler ned til vort Mørke: vi see ikke mere Jordkloden med dens Skjønheder og dens Ørkener — vi see kun fremmede Verdener, der skue venlig ned til os fra det uendelige Verdensalt.

Ikke forgjæves har Skaberen indrettet dette saaledes. Disse i umaadelig Afstand fremtittende Kloder minde os om Tilværelsen af en Evighed, om vor Leven hiinsides Døden. Disse Verdenslegemer ere næsten alle større end den Klode, vi nu beboe, og forkynde os Skaberens Storhed, vor evige Faders Algodhed. De ere alle Boliger i det guddommelige Verdenshele, og synes ligesom at udtale de Ord: Sku op til os! Du tilhører ikke alene Jorden, Du tilhører ogsaa Himmelen. Din ene Halvdeel tilhører dette

Liv, Din anden Halvdeel Evigheden. Forglem da ikke Himlen for Jordens Skyld!

Men hvor ligegyldigt gaaer ikke Mennesket frem under Stjernehimlens Pragt? Hvor sjeldent opløftes ved dette Syn hans Gemyt til Skaberens Majestæt? Han har intet Begreb om Almagtens Storhed, han forstaaer ikke Evighedens Tolke, der tale til ham fra det ubegrændsede Dyb. I det høieste beundrer han med Velbehag de glimrende Punkter paa Firmamentet og glæder sig over de mange tusind Lys, der svæve over hans Hoved; men dette er ogsaa Alt, og nu gaaer han ligegyldig bort, uden yderligere at ændse samme, lig Dyret, der ubekymret og tankeløs skrider hen gjennem Skabningens Underværker.

Ikke saaledes Du, Israels Æt, der nærmere end nogen anden har Anledning til at hæve Din Tanke til den guddommelige Skaber og beskue hans alviise Gjerninger. Aldrig bør Du opløfte Dit Øie til de tindrende Sole, uden tillige at tænke paa Guds Hoihed og Almagt, som ingen menneskelig Forstand formaaer at udgrunde. Tænk Dig hine Stjerners uendelige Mangfoldighed. Med blotte Øine kan man ved den klareste Himmel skjelne næsten elleve Hundrede Stjerner, det vil sige elleve Hundrede Verdenskloder, der ere større end vor Jordklode. Skærpes imidlertid Menneskets svage Syn ved Hjælp af Teleskopet, da bemærker man i det uhyre Rum af Himlen, som vi formaae at overskue, fiirsindstyve Tusind Stjerner, hvoraf den ene stedse staaer længere ud i Firmamentet end den anden. Men igjennem de bedste Kikkerter opdager man et endnu langt større Antal; og kunde den menneskelige Kunst skærpe Øiet endmere, saa at det blev muligt at skue ind i fjernere Egne af Verdensrummet — Himmellegemernes Tal vilde da ikke mere kunne angives ved menneskelige Udtryk.

Men Stjernernes Afstand fra vor Jord er ligesaa overordentlig stor som deres Mængde. Der gives intet

fatteligt Tal, hvormed vi kunne betegne samme. En af de nærmeste Stjerner og en af dem, der skinne med deres eget Lys, er den prægtige Dagsstjerne, Solen, og dog er denne een og tyve Millioner Mile fjernet fra os; hvilken umaadelig Afstand!

Vor Jord, der svæver i Luften, erholder, som bekjendt, sit Lys af Solen: men ligesom vor Jord, saaledes svæve ti saakaldte Hovedplaneter omkring Solen, der alle laane deres Lys af samme, der alle ere Jordkloder, lig den, vi beboe. Og den allernærmeste af disse Kloder er endnu otte Millioner Mile borte fra os; men den fjerneste tumler sig i næsten fire Hundrede Millioner Miles Afstand fra vor Jord. Indbildningskraften gyser, naar den tænker paa disse uberegnelige Rum, i hvilke saamange uhyre Verdener dreie sig omkring Solen, som deres lysende og varmende Midtpunkt. Tanken taber sig i det Uendelige og skjælver for Skaberens Storhed.

Og hvad ere nu vel hine utallige smaae Stjerner, som Himlen er besaaet med, og som skimte ned til os i de klare Nætter? det er Sole eller faste Legemer, der, ligesom vor Sol, skinne ved deres eget Lys. De ere ligesaa store eller endnu større end sidstnævnte; og den nærmeste af disse saakaldte Firstjerner er — mærk vel — to Billioner Mile eller to Millioner Gange Millioner Mile fjernet fra os. — Og skulde vel hine Sole forgjæves udsende deres Lys? Er det ikke rimeligt, at hver af dem, paa samme Maade som vor Sol, har sine dunkle Verdenskloder at belyse? Hvor uendelig langt maa saaledes ikke en Sol eller en Firstjerne med sine Bikloder være fjernet fra andre Firstjerner paa Steder, hvor vi, naar vi skue op mod Himlen, troe at see dem alle samlede tæt ved hinanden? Hvilken Pragt, hvilket Ocean af Lys og Liv, hvilken Storhed, hvilken Evighed oplader sig for vort Øie! „Naar jeg betragter Himlen, Dine Hænders Værker, Maanen og Stjernerne, som Du har skabt: o, hvad er da vel

Mennesket, at Du ham mindes! hvad Jordens Barn, at Du antager Dig ham!" (Ps. 8, 4. 5.)

Men min Forbauselse over Omfanget af dette Rum, som jeg kalder Stjernehimlen, stiger ved enhver ny Betragtning. Jeg seer en lys hvidtskinnende Stribe, ligesom en fjern bleg Sky, trukken midt gjennem den klare natlige Himmel. Denne hvide, evig skinnende Strækning, kaldes af os Mælkeveien. Det er forgjæves, at vi søge at udforske og tydelig at skjelne samme, selv naar vi væbne os med de bedste Kikkerter. Øiet finder Intet uden et uhyre Hav af uforanderlig Glands. Det er de forvirrede og utydelige Straaler af Millioner Stjerner, fjernede fra os i en saa umaadelig Afstand, at vi ikke formaae at see dem, og kun det sidste matte Skjær af deres Straaler naaer endnu svagt til vort Blik. Boede vi paa et andet Himmellegeme, der er nærmere hiin Lysstrækning, da vilde vi istedet for den blege Stribe see et Ocean af Glands og Lys, fremkommen ved Milliarder Sole; vi vilde see den ene Stjerne saa tæt sammentrængt til den anden, at alt synes at være en eneste Ildmasse.

Den forvovneste Indbildningskraft gyser tilbage for denne Skabningens Uendelighed. Havde Du end Vinger, og kunde Du hurtigere end Lynet, hurtigere end Tanken, svinge Dig fra Stjerne til Stjerne — havde Du end efterladt Jorden og Solen i lang Afstand, og fløi Du fra eet Aartusind til et andet Aartusind — Du vilde forgjæves søge Verdensaltets Ophør. Stedse vilde nye Stjerner, nye Kloder straale Dig imøde fra det evige Rum, og havde Du naaet disse, vilde atter nye Verdener, svævende paa Himlens Blaa, skinne ned til Dig fra det Fjerne. Du skuer ingen Ende, ingen Grændse. Du taber Dig svimlende i Evigheden, Du naaer aldrig Almagtens Rand.

O min Gud! Jeg føler mig saa liden, anseer mig som et aldeles Intet i denne uhyre, uendelige Verden — og dog føler jeg mig atter saa stor, naar jeg betænker,

at jeg, en evig Aand, kan fatte og tilbede Dig, Verdens almægtige og algode Skaber! Jeg føler mig saa fattig og foragtelig, naar jeg betragter min ringe Viden, mit ringe Eie her i det jordiske Støv – men jeg føler mig igjen saa rig, naar jeg ihukommer mit Forhold til min Gud. Og gribes jeg maaskee end undertiden af en gruelig Banghed og fortvivlelsesfuld Forsagthed, ved at sammenligne mig med det frygtelige Alt — en Draabe Vand i Verdensoceanet — fristes jeg end en enkelt Gang til den Tanke: mon jeg vel er Din Omsorg eller Kjærlighed værd, almægtige Skaber? — o da oplader atter en bedre Erkjendelse sig for mit svage Øie, og Dit guddommelige Lys opklarer mine dunkle Fjed. Jeg er ikke Støv, som hine utallige Verdener. Aandernes Storhed er en anden end Legemernes Storhed. Hvor omfangsrige hine Kloder end ere med deres Baner, deres Virkninger — den i Dit Billede skabte Aand gjennemskuer dem, beregner dem og erkjender Din vise Styrelse i dem. Du, ophøiet over Alt, hvad Du har fremkaldt af Intet, hvad Du har dannet og ordnet — Du erkjendes og tilbedes af menneskelige Aander. Jeg er ophøiet over det Skabte; thi jeg kan tænke mig dette og dets Forhold til Dig, og om det end kun er ufuldkomment, saa seer jeg dog heri et Gjenskin af Dit ophøiede Billede, et Vidnesbyrd om min uforgængelige Aand.

Hvor er det muligt, at en Dødelig kan forsage over dette lille Jordelivs smaalige Bekymringer, saasnart han kjender Dig! hvor er det muligt, at han kan lægge saa stor Vægt paa Besiddelsen af jordiske Goder? Maa han ikke, i Følelsen af at være skabt for det Guddommelige og Evige, ganske aflægge sine Feil og sine Lidenskaber, og vende sig til Gud? Hvo der, reen og beseirende det Jordiske, vandrer for Dig, o Skaber, i Hellighed og Dyd — han kan ogsaa smile til en Verdensundergang. Han lever tillidsfuld, og, sank end Jordkloden i Gruus — denne er

for ham kun et Støvpunkt. Han veed, at Du, o Fader, har bestemt en ny Virkekreds for hans Aand. Taus, med glad Henrykkelse, følger han Din hellige Villie.

Hvorledes nemlig? kunne vi vel antage, at hine Jordkloder, hine Millioner Verdener skulle være øde og ubefolkede? Skulde Guds Viisdom have kaldt dem til Live uden Maal eller Hensigt? Skulde vor Jord alene, et af de mindste blandt alle Himmellegemer, og hvis Tilværelse, om den aldeles forsvandt, ikke vilde blive savnet blandt den uhyre Mængde Stjerner — skulde vor Jord udelukkende nyde det Fortrin at være beboet af fornuftige Væsener, der kjende Gud og tilbede ham? Hvo kan vel troe dette? Stemmer det ikke langt mere med Verdensskaberens Viisdom, at han ogsaa har ladet de andre Kloder beboes af aandelige Skabninger, der maaskee ere fuldkomnere og ædlere end vi? Ogsaa disse høre til vor himmelske Faders Slægt. Ogsaa de ere Borgere af Guds Rige og fuldbyrde hans hellige Villie.

O hvilken grændseløs Trinrække af aandelig Fuldkommenhed! hvor uendelig høit over mig staaer ikke min Stræbens Maal! Bliv fuldkommen! tilraaber mig Verdensaltet; bliv fuldkommen, som Gud!

Hine Stjerner tolke Guds Majestæt herligere end Menneskenes Aand formaaer det. Hine Stjerner, der straale til mig fra det evige Høie, ere hellige Aabenbaringer fra oven, ere Evighedens Propheter, der tilraabe mig, ere Spaadomme om det ubekjendte Liv, der venter mig hiinsides. — O min Gud! maaskee har jeg nu allerede, uden selv at vide det, kastet Blikket ind i Evighedens Hemmeligheder. Maaskee saae jeg allerede Straaler af en Verden, som engang vil blive mit Opholdssted, i hvilket i forklaret og forædlet Tilstand Deres Aander, som jeg meest elskede hernede, vandre med overjordisk Henrykkelse; — ak de længes ikke mere efter denne Jord! Maaskee de neppe skimte samme, som et lille Punkt blandt Stjernerne, —

dette Punkt, som i en kort Drømmetid har været deres Bopæl, og hvor endnu et elskende Hjerte slaaer, forgjæves opsendende sin Røst til deres lysende Regjoner.

O vig tilbage, min Aand! fra disse dristige Formodninger! — Mit Blik svang sig fra Stjerne til Stjerne i det Uendelige; Ahnelser om Evigheden omsvævede mig — o jeg vil vige tilbage, skjule mig i Eensomheden, knælende synke ned for Guds Straaleglands og tilbede ham. Amen!

Almindelige Bønner.

1.

Evige Gud! almægtige Fader! Dig bønfalder jeg om hvad Du ene kan give mig, Dig bønfalder jeg om Liv, Kraft, Mod og Bistand. Forund Du mig, algode Verdensstyrer, hvad der i Virkeligheden er til mit Gavn, om jeg end selv ikke maatte indsee det! Fjern fra mig hvad der geraader mig til Skade, selv om det var Gjenstanden for mine ivrigste Ønsker! Som fordum hiin vise Konge i Israel, beder jeg ikke om Rigdom og Overflod, ikke om Høihed og Pragt. Fremtiden, min egen og Andres Skjæbne ligger skjult for mit Blik — hvi skulde jeg da vide at ønske det Rette? Vedholdende Sundhed, ublandet Glæde, et langt og lykkeligt Liv, — Alt dette vil Du visselig tildele mig, saafremt det er mig tjenligt, — derom lader Din store Algodhed mig ingen Tvivl. Men hvad jeg bønfalder Dig om, algode Skaber, det er Viisdom og Styrke til at udøve Dyd og Pligt, til at bevare Hjertet for Daarskab og Synd — det er er skyldfrit Liv, reent for Brøde og Samvittighedsnag, virksomt i det Gode og nyttigt for Menneskeheden. Dertil, o Gud! giv mig Kraft og Evne. Viis mig, o evige Fader! Dine retfærdige Veie, og lad aldrig min Fod vige fra dem. Drag mine Blikke bort fra taabelig Tant, fra Verdens usle Glimmer! lad mig finde Vederqvægelse i Dine Lærdomme, Husvalelse og

Trøst ved Troen paa Din Almagt, Alviisdom og Algodhed, ved Tanken om Menneskets høiere Bestemmelse. Stedse mere og mere at nærme mig denne, dertil sigte mit Livs Stræben. O styrk min svage Aand, at jeg stedse maa have et reent Hjerte og vandre for Dig i Troskab og Sandhed! Amen.

2.

Evige Gud! Verdens Skaber og Styrer; Du, som for vore Forfædre, tidligere end for noget andet Folk, aabenbarede Dig i Sandhed og Miskundhed! Du, som først lærte os, hvorledes vi ikkun skulde tilbede Dig alene, hvorledes vi skulde indrette vort Liv overeensstemmende med Dine Lærdomme, med Ret og Pligt! O, forbarm Dig ogsaa over mig, svage Skabning! lad Sandhedens Lys opklare mine Veie, og Din Aand lede mig paa det rette Spor, saa at hver Dag, jeg lever her paa Jorden, maa blive velgjørende for mig og for Andre! Ja! stedse vil jeg udforske Din Villie, stedse tænke paa Din høieste, uendelige Fuldkommenhed og paa min egen Afhængighed af Dig; jeg vil overveie og dømme, gjøre og undlade, taale og lide, savne og nyde — Alt med stadigt Hensyn paa Dig og Din hellige Lære. Enhver Ting, der drager mig bort fra dig, ved hvis Udøvelse Tanken om Din Allestedsnærværelse vilde forurolige eller forskrække mig, vil jeg undflye som skadelig og slet, og alene udøve det, ved hvilket jeg kan skue op til Himlen med et skyldfrit Hjerte, glad og rolig i Sind. O, lær mig vel at benytte den Tid, Du har skjænket mig her paa Jorden, saa at ingen Dag heniler, uden at efterlade mig Mindet om en god Gjerning, uden at jeg i en eller anden Henseende er bleven bedre og visere. — Rolig og tillidsfuld vandrer jeg fremad paa Livets Bane, naar kun den Bevidsthed stedse boer i mig, at jeg har handlet efter Din Villie, at jeg kan være sikker paa Dit Bifald.

Gid hverken Menneskenes Roes eller deres Dadel

maa lede mig paa vildfarende Spor! gid jeg maa føle mig tilfreds og ved godt Mod, selv om mit Arbeide og min Umage ikke bevirker det Gode, som jeg har lovet mig deraf, som jeg maaskee endog med Længsel har attraaet! Ved Din Styrelse, alviise Fader! bliver det Gode aldrig uden Virkning, om end denne ligger skjult for vort Øie; og enhver tro og samvittighedsfuld Anvendelse af vore Kræfter, vore Evner og vore Midler bringer os Fuldkommenheden nærmere. Har jeg Dig, algode, alvidende Gud, bestandigen for Øie, da vil jeg aldrig vakle, aldrig forfeile mit Spor, og sikkert engang naae det Lyksaligheds-Trin, der venter de aandelige Væseners rene Stræben efter Sandhed og Dyd.

3.

Lovet være Du, Gud! for hver ny Dag, Du lader oprinde for mig; thi hver Dag bringer mig nye Beviser paa Din uendelige Godhed. Mangfoldige og store ere Livets Fornødenheder; de fornyes og forøges bestandig, og Du skjænker mig daglig nye Midler og Evner til at afhjælpe samme og til meer eller mindre at tilfredsstille dem. Du aabner mig stadig Adgang til Naturens Rigdomme og Glæder, til Religionens Salighed og Trøst, hvoraf jeg hver Dag kan hente Næring og Vederqvægelse for Legeme og Sjel. Ethvert Fremskridt i Dyd og Erkjendelse, enhver Følelse af mit Værd og af min høiere Bestemmelse, enhver Tanke paa Dig, min Skaber og Velgjører, ethvert behageligt og nyttigt Samqvem med mine Medmennesker i det borgerlige og huuslige Liv, enhver glædelig Udsigt, der aabner sig for mig, enhver Seier over mine Lidenskaber — Alt, Alt kan volde mig Glæde og Lyst; Alt byder mig trøstigt at fortsætte Livet her paa Jorden, og ansee dette ikke som en Byrde, men som en kostbar Gave, skjænket mig af Din gavmilde Haand. Gid jeg aldrig, o Gud! maa oversee det Skjønne, det Gode og Behagelige i Verden og blandt Menneskene, aldrig tan-

keløs fornemme det, men bestandig derved føle en høiere Nydelse. Gid Livets Adspredelser ikke maae hindre mig i stedse at samle mine Tanker, saa at de ikke skeie ud i fordærvelige Retninger. Gid ingen Fordom, intet ondt Lune, intet daarligt Exempel nogenlunde forlede mig til mere at see paa det Slette end paa det Gode, som omgiver mig! — Lad mit Hjerte stedse mere aabne sig for ædle og uskyldige Glæder, for fromme og velsignelsesrige Handlinger. Det er den Tak, som Du, Algode, fordrer af os for Dine Velgjerninger. O, maatte mit hele Liv være en evindelig Lovpriisning af Din Godhed. Amen!

4.

Taknemlighed og Glæde besjeler mit Indre, naar jeg tænker paa det salige Forhold, hvori jeg staaer til Dig, Gud og Menneskenes Fader! Ved Dig lever og bestaaer jeg, Dit Forsyn opholder mit Livs Aande, Din Varetægt beskytter mig, Din Kraft opliver mig, Din Haand leder mig paa Livets Bane og fører mig Fuldkommenheden imøde. O, hvor findes vel en Fader som Du! Du er intet Støvets Barn, med menneskelige Feil og Lidenskaber, men det høieste aandelige og fuldkomne Væsen, hvis Opfattelse kræver Tankens Reenhed og Sindets Hellighed. Du elsker os, Dine Børn, langt mere end vi elske os selv, Du kjender os bedre og sørger bedre for vor Lyksalighed end vi selv gjøre det. Hvor taabelige, hvor modsigende ere ikke ofte vore Ønsker, og hvor ulykkeligt vilde det ikke ofte være for os, om de bleve opfyldte? Hvor mangelfuld er ikke vor Kundskab og Erfaring, hvor indskrænket vor Forstand? Hvor sjelden vide vi med Vished hvad der er godt for os? Os selv overladte, vilde vi overalt blive skuffet af det ydre Skin; kun det Sandselige og Nærværende vilde udøve sin Magt over os; vi vilde ofte foretrække det Slette for det Gode, ofte et Øieblikks Fornøielser for en blivende og varig Glæde. O, men Du, alviise Fader! Du veed med ubedragelig Vished, hvilke Midler

der føre til det rette Maal. Du er en kjærlig Fader, hvad enten Du opfylder vore Ønsker eller ei, hvad enten Du glæder os med Dine Velgjerninger, eller finder det for rigtigt at unddrage os dem. Du leder os med kjærlig Haand, baade naar det gaaer os godt, og naar det synes at gaae os ilde, baade naar Du indgyder nyt Liv i vore Aarer, og naar Du ved Døden kalder os herfra til en høiere Verden. Hver en Vei, Du byder mig at gaae, den være lys eller dunkel, jevn eller knudret, vil føre mig til Maalet, den aandelige Lyksalighed. Disse Tanker skulle ogsaa idag styrke og oplive mig, de skulle give mig Kraft til enhver Pligt og Trøst i enhver Lidelse. Amen!

5.

Naar Sorg og Smerter nedtrykke mit Mod, og jeg fristes til fortvivlet at bukke under for Skjæbnens Slag, da hæver sig uvilkaarligt Øiet til Himlen, og Trøst oprinder for mig ved den Tanke: Jeg lider med Guds Vidende. Almægtige Skaber og Verdensstyrer! Du er i Sandhed en god Gud! Derom overbeviser mig ikke alene Skriftens Ord, men den hele velsignelsesrige Natur, den hele vise Skabelse. Din Algodhed er mig Borgen for, at Lidelserne, Du nedsender over mig, kun ville vare saalænge, som Din uudgrundelige Viisdom finder det gavnligt for mit Vel, at de ville forsvinde, naar mit Hjertes Daarskaber og Vildfarelser ere blevne rettede, naar jeg er bleven et bedre Menneske, og min Aand, renset og prøvet, fremstaaer i forherliget Glands. Saaledes, o Gud! betragter jeg Ulykken, der rammer Mennesket, Lidelserne, der ere nundgaaelige paa Jordelivets Bane. Ved denne Betragtning formildes det Skrækkelige, der maatte ligge deri; Mod vaagner i min Sjel, og jeg staaer beredt til Kampen: Tanken om Gud og hans hellige Villie ere de Vaaben, ved hvis Hjælp jeg haaber at vinde Seir. Nei, min Fader! jeg vil ikke hengive mig til Engstelse eller Fortvivlelse, men taalmodigen bære den Byrde, Du har

lagt paa mine Skuldre. Bevar mit Hjerte for Nag mod dem, der fortrædige mig; og som jeg muligen har anseet for Aarsag i min Ulykke; lad mig komme dem imøde med Blidhed og Kjærlighed, og atter sammenknytte hvad Daarskaber og Lidenskaber have adsplittet. Fjern fra mig ethvert Selvbedrag, for at jeg kan erkjende, om jeg ikke selv har skaffet mig disse Fjender. Oplys ogsaa deres Hjerter og stem dem til mildere Følelser! Samdrægtighed med mine Medmennesker, Enighed med min Gud, Fred i mit Indre og Fred i den ydre Verden, dertil hjælp mig, o himmelske Fader! Amen!

6.

Fra Støvet hæver sig min Sjel til Dig, min Herre og Skaber! Lyt til Din svage Skabnings Ord, og lad ham finde Bønhørelse! Velsign mine oprigtige Bestræbelser efter at vandre for Dig i Dyd og Retskaffenhed, idet jeg opfylder mine Pligter som Menneske, Borger og Israelit! Skjænk mig Viisdom, at jeg grant kan skue Din hellige Villie: forlen mig Kraft, at jeg stedse kan udføre samme trods Hindringer og Fristelser. Bestyrk mig i mine gode Forsæt, vær mig en Støtte naar jeg vakler, en sikker Stav paa denne Valfarts farlige Veie, hvor den mindste Anstødssteen truer med at kuldkaste Villiens bedre Beslutninger. Synder jeg engang af menneskelig Svaghed, o bevar mig da for falsk Selvberoligelse; lad mig tvertimod indsee min Uret, og udrust mig med nye Kræfter, for at jeg i Fremtiden kan blive visere, forsigtigere og standhaftigere i det Gode; lad mig aldrig forglemme, at Tiden, Du har tildeelt mig herneden, iler afsted med hurtige Skridt, og hvor vigtigt det da er, at jeg anvender den paa rette Maade. Lær mig at indsee og vel at betænke, at denne Jord ikke er min bestandige Bolig, at den Tilstand, hvori jeg nu befinder mig, ikke er den, jeg er bestemt til, men kun en Prøvelsesstund, en Forberedelse til et andet og bedre Liv, — og at jeg, naar jeg engang

forlader denne Skueplads, ikke vil tage andet med mig, end mine gode eller slette Gjerninger. Slaaer den engang, hiin vigtige Time, der kalder mig fra de Levendes Kreds, o, Menneskenes Dommer! lad mig da finde Naade for Dit Aasyn, lad mig doe i Fred, og med Ro i mit Sind! Amen!

7.

Lovet være Du, Gud! som har skabt Himmel og Jord, som med uendelig Viisdom styrer Verden efter evige uforanderlige Love. Hvorhen jeg skuer, finder jeg tydelige Spor af Din vise Godhed, baade i mit eget Jeg, og i Naturen trindt omkring mig, baade i Himlens høie Regioner og i Havets dybe Afgrunde. Overalt seer jeg mig omgivet af Dine Velgjerninger, ligesom jeg omgives af Solens Lys og af Luftens Aande. Dig har jeg at takke for, at jeg lever og er til, at jeg kjender det Sande og stedse kan gaae frem i Sandheds Erkjendelse, at jeg er istand til at beherske mig selv, til at stræbe efter Viisdom og Dyd og nærme mig i Tanken til Dig, alfuldkomne Væsen! Dig har jeg at takke for, at jeg kan skue Dine herlige Værker, Solen, Maanen, Stjernerne og denne vor Jord med dens utallige Skabninger, at jeg kan beundre Tilværelsens Orden, Skjønhed, Pragt og Storhed, og glæde mig ved Synet af det Skabte; thi Du har til Opholdssted anviist mig denne Skueplads for Dine Underværker og skjænket mig Følelse og Sands for det Skjønne og Gode. O! formaaer jeg vel at opregne alle de Goder, jeg skylder Dig? hvorfor jeg stedse burde være taknemmelig og ikke et Øieblik glemme min Velgjører? Mit Legeme og min Aand ere begavede med Evner, hvorved jeg kan gavne mig selv og mine Medmennesker. Væsener omgive mig, skabte i Dit Billede, der ligeledes i Dig erkjende deres Fader og Herre; af dem nyder jeg daglig utallige Goder; jeg kan drage Nytte af deres Indsigter og Kræfter, nyde det selskabelige Livs Fordele, være modtagelig

for Glæde, Venskab og Kjærlighed. For Alt dette bør jeg takke Dig, Almægtige! der har forlenet mig med Sprogets Gave, der har nedlagt selskabelige Tilbøieligheder i mit Sind og knyttet mig ved saamange Baand til mine Brødre. Og at jeg har Familie eller Venner, der paa saa mangfoldig Viis forsøde mig Livet, styrke og oplive mit Sind, — at jeg lever i et Land, hvor Vindskibelighed, Oplysning og Frihed hersker langt mere end i mange andre Verdensegne, at jeg daglig kan tilfredsstille mine Legems- og Aandsfornødenheder, hvem andre end Du, o Gud! har skjenket mig denne Lykke? Du har engang aabenbaret Dig for mine Forfædre, viist dem Veien til Salighed og indpræget dem den Lære, der nu har bestaaet i Aartusinder, der har viist sig at være den helligste og den bedste, og fra hvilken alle Religioner have hentet deres Lærdomme. Gid jeg stedse maatte leve som det sømmer sig en sand Israelit! stedse med Sandhed og paa rette Maade efterkomme Dine Bud! Dertil, o almægtige, algode Skaber! giv mig Forstand og Villiens Styrke. Amen!

Morgenbønner.

1.

Beskjermet af Dig, o Gud! vaagnede jeg atter idag, for at fortsætte mit Vandringsliv paa denne Jord, og uvidende er jeg om hvad der endnu vil vederfares mig i Løbet af samme. Som Engene trindt omkring mig, forend Solen udspreder sine velgjørende Straaler, ganske ere indhyllede i dunkel Taage, saaledes ligger ogsaa den kommende Tid fuldkommen tilsløret for mit Øie. Ikke Aandens dristigste Anstrængelser, ikke det dybeste Speiderblik formaaer at gjennemtrænge det Slør, hvormed Du i Din

Viisdom tildækkede Fremtidens Begivenheder. Menneskene kunne derfor ikke andet end ønske og haabe: men selv disse Ønsker og Forhaabninger, naar de kun have Hensyn til de forgængelige Goder, ikke til vort evige Vel, hvor svage, hvor uvisse ere de ikke? hvor ofte indsee vi ikke senere deres Taabelighed og Ufornuft? Du alene, o Gud! styrer Tidens Gang og Begivenhedernes Vexel til vort sande Held! paa Dig vil jeg bygge, Din Ledelse vil jeg trygt give mig i Vold! Paa Livets farefulde og oprørte Hav vilde Mennesket være omgivet af bestandig Tvivl, Frygt og Sorg, naar ikke Troen paa Dig drog lysende forud som en mild Skytsaand, og opfyldte Hjertet med stille Fred og rolig Hengivenhed. Ja, evige, almægtige Gud! jeg troer paa Dig! fjern fra mig være al ængstelig Sorgen for den kommende Tid Tillidsfuld og fornøiet gaaer jeg atter til mine daglige Beskjæftigelser, og naar jeg udøver dem, besjelet af Pligtfølelse og Iver for Sandhed og Ret, da kan jeg rolig anbefale Dig mine Veie, da skuffe mine Forhaabninger mig ikke; thi de støtte sig paa Dig! Er Fremtiden end mørk og ubestemt, engang vil jeg dog med Glæde paaskjønne de heldbringende Virkninger, mit kortsynede Blik nu er ude af Stand til at gjennemskue. Derfor, o algode Fader, giv mig Styrke til Dagens Arbeide og lad mig altid være besjelet af den rette Aand og den sande israelitiske Tænkemaade! Amen!

2.

Ogsaa denne Morgen har Du ladet mig opleve i Sundhed og Velværen, Du, Skabningens Herre og alle levende Væseners Fader! — Du har udrustet mig med Kræfter og Evner, har bestemt min Virkekreds og anviist mig mit Dagværk, hvorved jeg skal udvise Troskab og være virksom til mit eget og mine Brødres Vel. O! gid jeg dog aldrig maa oversee Leilighederne og Anledningerne til det Gode, som Du frembyder for mig! gid jeg aldrig maa hendrømme min Tid og bortødsle mine Kræfter i Leddiggang, i tomme

Fornøielser og Adspredelser, men derimod begynde, fortsætte og fuldende mit Arbeide med Følelser, der gjøre mig Din Algodhed værdig. Idetmindste være dette mit alvorlige Forsæt i denne Morgenstund. Thi vel veed jeg, at det ikke staaer i min Magt, selv at give mig de fornødne Evner og Midler eller selv at hidføre Leilighederne, saaledes som jeg ønsker dem. Men jeg veed ogsaa, at det alene afhænger af mig selv, at gjøre en trofast og samvittighedsfuld Brug af de Kræfter, hvormed Du har forlenet mig, og viseligt at benytte de Leiligheder, Du frembyder for mig til at fuldbringe det Gode. Redelig Iver i Opfyldelsen af mine Kaldspligter, omhyggelig Stræben efter at anvende Dagens Timer til at udvide mine Kundskaber, til at befæste og bestyrke min Dyd, og gavne mine Medmennesker med Raad og Daad — Alt dette er Arbeide i Din Viingaard, og paa mig beroer det, hvorledes det udøves, og hvilke der ere mine Drivefjedre, — om jeg ledes af Vindesyge og Egennytte, Stolthed og forfængelig Ærgjerrighed, eller om et gudhengivent Sind og hjertelig Velvillie mod Medbrødre ligger til Grund for min Flid og min Virksomhed. Kun da kan jeg rolig lægge mit Hoved til Hvile, naar min Bevidsthed siger mig: Du har redelig fuldendt Dit Dagværk og omhyggelig grebet hver Leilighed til at handle ret og godt. Denne Tanke ledsage mig nu til mit Arbeide, den opmuntre mig til Troskab og Iver, til modig Udholdenhed under Dagens Hede og Besvær, til glad Haaben paa Dig, o Gud! der vil give Enhver, hvad der tilkommer ham med Rette. O, bestyrk Du selv i mig disse ædle Følelser, og hjælp mig at være trofast i Din Tjeneste, for at jeg med Ro og indre Tilfredshed kan imødesee ikke blot denne Dags Aften, men ogsaa den sidste, der slutter Jordelivets Dage, og hvor jeg da i Dine Retfærdiges Boliger maa hvile fra mit Arbeide i Fred og høiere Salighed! Amen!

Aftenbønner.

1.

Under Dit Opsyn og ved Din Bistand, kjærlighedsfulde Fader! er atter en Dag fuldendt, et stort Afsnit af min korte Levetid. Med taknemlig Glæde hæver jeg mit Øie op til Dig, Almægtige, der idag har ledet mine Fjed og velsignet min Vandel. Visselig, den ene Dag siger den anden det, og den ene Nat kundgjør det for den næste, at Du ikke bliver kjed af at overøse Dine Børn med Velgjerninger. For at jeg freidig i Sind kan fortsætte min Vandring her paa Jorden, tilstraalede mig imorges Din blide Sol, og for at vederqvæge og styrke mig efter fuldbragt Dagværk, vinker mig nu Aftenens venlige Stilhed og Nattens tause Ro. Vær takket, o Fader! for alt det Gode, den henrundne Dag har givet mig Leilighed til at nyde; vær takket for Liv og Sundhed, for Føde og Huusly, for Glæde og Tilfredshed hos mig og mine Nærmeste, — for Alt hvad der gjør Jordelivet behageligt og ønskværdigt. O maatte kun min Opførsel og mit hele Forhold være saaledes, at jeg i hver Livets Stilling kunde være forvisset om Dit Bifald. Naar jeg elsker Dig med kjærlig Ærefrygt, føler mig salig ved Tanken om Dig, handler ret og dydigt, samt med ufortrødent Mod og standhaftig Iver opfylder mine Pligter, da finder jeg Behag i Dine Øine, da vil Bevidstheden om Din Naade stedse mere rodfæstes i min Sjel. Derefter, o Gud! vil jeg stræbe med al min Evne; Din vil jeg være og Din vil jeg blive; Aand og Hjerte, Tid og Kraft være offret Dig og Fuldbyrdelsen af Din Villie. Hvor salig er ikke det Menneske, der helliger Dig sine Idrætter! Beskjermet af Dig henflyder hans Liv blidt, som en behagelig Foraarsdag; og, om end hver Aften minder ham om Tidens hurtige Flugt, om alle jordiske Tings Forgængelig

hed, skuer han dog tillidsfuld op til Udødelighedens Enemærker, og hans roligt bankende Hjerte giver ham det salige Vidnesbyrd, at han engang vil gaae ind til et evigt Foraars Glæder hos sin elskende Fader og Velgjører. O, gid denne Salighed ogsaa maa vorde mit Lod! Hjælp mig, o Gud! i min Stræben, at jeg engang maa føle samme Rolighed ved Dødens Komme, som nu, da jeg hengiver mig til Nattens korte Søvn! Amen!

2.

Da jeg imorges hævede Tanken til Dig, allerhøieste Væsen, søgte jeg derved at vinde Kraft til Dagens Møie og Besvær, og med Rolighed gik jeg samme imøde. Nu er Dagen tilende med alle dens Forretninger, dens Sorger og dens Hændelser. Og hvilken Indflydelse have vel hine hellige Tanker havt paa mit Forhold i den henrundne Dag? have de stadigen ledsaget mig, saaledes som jeg lovede det i denne Morgens Andagtstime? Modtog jeg Alt, hvad der mødte mig af Godt og Ondt, med Taknemlighed, som tilskikket mig af den bedste og viseste Fader? Udøvede jeg mit Arbeide med et modigt og glad Sind, og med samvittighedsfuld Troskab, som Forretninger, dem min himmelske Fader har paalagt mig til Bedste for mig selv og mine Nærmeste? Nød jeg Dagens Glæder, som Gaver af hans Godhed? Benyttede jeg de Uheld, der ramte mig, som Dydsøvelser, som sendte mig til Lærdom og Gavn? Betragtede jeg mine Medbrødre som fælles Børn af vor himmelske Fader? Ansaae jeg dem for skabte i Guds Billede, og agtede jeg dem som saadanne? Glædede jeg mig ved det Gode, de nød, og tog jeg Deel i deres Sorger? Naar jeg saae noget, der ikke syntes mig at stemme overeens med Guds Algodhed og Alviisdom, var da en gudhengiven Tanke, et Blik paa hans store Faderkjærlighed nok til at adsprede den Tvivl, der maatte opstaae hos mig? — O, gid jeg kunde svare bekræftende paa disse Spørgsmaal! gid Intet nogensinde maatte

fjerne mig fra Dig, Intet fordunkle Erindringen om Dig i min Sjel! Tak, o algode Fader! for den Fremgang, jeg har gjort i Dyd og Kundskaber; Tak for hver Glæde, som den henlevede Dag har forskaffet mig, som har givet mig et opromt Sind og gjort mig saameget mere modtagelig for Naturens Skjønheder og Behageligheder! O lad Din Godhed nedstrømme over Dine Tilbedere, og Dine Velgjerninger komme Dem tildeel, der vandre for Dig med et reent Hjerte! Amen!

3.

Dunkel Nat udbreder sig nu over en stor Deel af Jordens Beboere. Millioner Mennesker ophøre nu med deres Arbeider, og alt indbyder til Hvile og Søvn. Men ikke Alle nyde den velgjørende Hvile, ikke Alle finde i Nattens Stilhed den Lindring, Vederqvægelse og Styrke, som ene bliver det vise og gode Menneske til Deel. Den Ærgjerrige, den Utilfredse, den Forfængelige kjender ingen Hvilen; hans Lidenskaber forurolige ham ikkun endnu mere, naar den tause Natur hindrer ham i at adspredes eller beskjæftiges af ydre Gjenstande. Og hvorledes kan vel det Menneske, der om Dagen har handlet slet og urigtigt, der har fornærmet eller forsætligen bedrøvet sine Brødre, der har forhindret Udførelsen af noget Godt, der har misbrugt sine Evner til Synd eller paa en eller anden Maade forsømt sin Pligt — hvorledes kan han vel nyde Rolighedens Sødme? Hvorledes kan han tænke paa Dig, alvidende Gud! uden ængstelig Frygt, naar selv hans eget Hjerte fordømmer ham? Nei, i Sandhed! kun en god Samvittighed, kun Hjertets Reenhed forskaffer os Ro og Glæde.

O, barmhjertige Fader! bevar mig dog for enhver uordentlig og syndig Lidenskab! Lad mig blive ved at vandre i Gudsfrygt: og naar jeg i Løbet af den afvigte Dag skulde have handlet mod min Pligt, skulde have overtraadt Din Villie, o gid jeg da hurtig maa erkjende

min Feil, indsee dens Kilde og have Kraft til at vende tilbage til en bedre Tænkemaade. Men ogsaa den Syge, den Fattige, den Undertrykte, den Forfulgte, have ikke Udsigt til at nyde en saa behagelig Ro, som den, Jeg seer imøde. O Gud! trøst dem i deres skrækkelige Tilstand! gyd lægende Balsom i deres Saar, Haab og Tillid i deres Hjerter. Lad dem finde medlidende Sjele, der føle for dem, tage sig af dem, og lette deres Lidelser og Besværligheder! Alvidende Gud! Du prøver og udforsker mit Hjerte, Du seer grant, om jeg vandrer paa den rette Vei, eller geraader paa slette Spor og skeier ud. Lær mig stedse nøiere at kjende mig selv og dømme om mig selv, stedse omhyggeligere at vaage over mine Ord, Handlinger og Tanker, stedse at gaae forsigtigere frem paa Livets trange Sti, og saaledes komme mit endelige Maal nærmere og nærmere. Tusind Mennesker forlade maaskee idag deres jordiske Tilværelse, nogle med salig Tilfredshed, andre med ængstelig Skamfuldhed; kun sjelden have disse sidste benyttet deres Dage her paa Jorden. Derfor, jo kortere og uvissere min Løbebane er her i Livet, desto mere vil jeg bestræbe mig for, vel at anvende hver Time, der er mig forlenet af Gud, og ikke lade Natten fordunkle den Dag, der ikke er smykket med gode Handlinger. Da tør jeg med Rette glæde mig ved Hvilen. Jeg lægger mig, sover og vaagner i rolig Tilfredshed, thi Gud beskytter mig. O gjør det til enhver Tid, min himmelske Fader og Velgjører! Amen!

Bønner for de forskjellige Festdage.

For Sabbathen.

1.

Da Himmel og Jord vare fuldendte, da hele den grændseløse Skabning stod færdig i sin høie Pragt, da Mennesket forbauset betragtede de tusinde Gjenstande, der første Gang frembød sig for hans Blikke, da hvilede den Almægtige, som det hedder, paa den syvende Dag, efter sine Gjerninger. Men da nu Fornuften lærer os, at Din Virken, o Gud, ingenlunde kan sammenlignes med menneskelig Virken, at hos Dig ingen Sløvhed, ingen Træthed, ingen Hvilen, ingen Udmatten er tænkelig, og at Dit blotte Ord var tilstrækkeligt til at fremkalde Verdensordenen, som der siges i den hellige Skrift: „Han sagde, og det blev til, han bød, og det fremstod," — o da bliver det indlysende for os, at Du af den Grund ophorte at skabe paa den syvende Dag, for at give os svage Dødelige denne til Hvile og Vederqvægelse efter møisommelige Arbeidsdage, for at vi paa denne maatte have Leilighed til at anstille Betragtninger over Din Godhed og faderlige Omsorg, til at tænke over Gud og Livet, over vore Pligter og over Alt hvad der er os helligt og dyrebart. Dette er Sabbathdagens egentlige Bestemmelse, og Du selv, o Gud, har paa saa mangfoldig Maade aabenbaret os samme. Det er ikke den legemlige Udhvilen alene, men fornemmelig Sjelens Ro, jeg skylder den bedre Kundskab, der er bleven mig til Deel, og som det vilde have været mig umuligt at erhverve under Arbeidslivets adspredende Travlhed. Ja, almægtige Fader! jeg erkjender det stedse mere og mere: hver Dag, vi ikkun anvende til alene at tilfreds-

stille vore jordiske Tilboieligheder, er tabt for os; derfor hjælp mig at feire Sabbathen paa en værdig Maade, at offre denne Dag mere end enhver anden til Andagtsovelser, i hvilke Sjelen river sig los fra Hverdagslivets Beskjæftigelser og hæver sig til en hoiere Sphære, hvor ingen Sorger indvirke forstyrrende paa den rene, aandelige Nydelse. Paa denne Maade vil jeg omsider blive deelagtig i den store Hviledags Glæder, i hiin Verdens Salighed, der er forundt Dine Tilbedere. Amen!

2.

Hvad er vel den syvende Dags store Betydning fremfor andre Dage? Svaret er kundgjort for Menneskene: Det er Skabningens Hviledag der feires, det er den Dag, paa hvilken Gud, det allerhoieste Væsen, hvilede efter at have fuldendt sit Mesterværk. O derfor bør ogsaa jeg anvende særdeles Omhu for at høitideligholde samme efter Dit Onske, almægtige Skaber! Hverdagsforretningerne vil jeg lægge tilside, saa at hverken mit Legeme eller mine Tanker beskjæftige sig dermed, hvorimod jeg ikkun vil vende min Hu til min Sjelefred, min aandelige Fuldkommenhedstilstand; jeg vil ruste mig med Tillid til Din uendelige Fadergodhed og glemme hver en Sorg, som i Ugens Løb har søgt at rodfæste sig i mit Indre; jeg vil læse Bogen for alle Bøger, den hellige Skrift, af denne stræbe at forstaae Din Villie og overhovedet tænke over mine Pligter, dem jeg bør opfylde for at være værdig til at kaldes et Fornuftvæsen, skabt i Guds Billede. Men de tilladelige Adspredelser, Fornøielser og Vederqvægelser, der styrke Sindet, der indgyde Mennesket Liv og Glæde, der gjøre ham modtagelig for alt Godt og Skjønt — o ogsaa dem vil jeg ingenlunde afholde mig fra at nyde, med et reent Sindelag, tilfreds med Gud, med mig selv, og med Verden. Jeg vil fryde mit Syn ved de pragtfuldt smykkede Enge, lytte til Fuglenes Sang, til Menneskenes Jubel, og føle mig henreven af Kjærlighed til Dig, o Skaber, idet

o Skaber, idet jeg glæder mig over det Skabte. Da opfyldes hiin store Prophets Udsagn, som i Dit hellige Navn forkynder os: „Naar Du kalder Sabbathen en Fryd, feirer Guds Helligdom, feirer den ved Hvilen, fjernet fra Verdens Larm; naar Sjelen er blottet for tomme Ønsker, Munden for tomme Taler — o da finder Du Fryd hos den Evige."

Understøt mig, o Almægtige, i mine fromme Forsæt! Luttre mit Sind, saa at det alene tilhører Dig! See med Velbehag ned paa min Hvile, og gid jeg da maa tjene Dig i Sandhed og Oprigtighed. Amen!

3.

Lovet være Du Evige, min Gud, Verdens Konge, Du som hidtil har holdt mig i Live og skjænket Dine Skabninger saamange glæderige Timer. Vel har Du ikke indrømmet alle Dine Børn lige Deel i denne Verdens Goder; thi medens Enkelte leve i Rigdom og Overflod, er det faldet i Andres Lod at maatte kæmpe med Modgang og Trængsel. Men skulde vi ikke af denne Forskjellighed, der muligen for Mange kunde synes at stride mod de øvrige alviise Verdensindretninger, netop kunne udlede et Beviis for, at vort egentlige Liv ikke er denne Verdens, men at det er vor sande Bestemmelse at tilkjæmpe os en høiere Salighed i Dit uforgængelige Rige? Et Hjerte, der i sand Tro glad kan hæve sig op til Dig, o Gud! svæver blidt hen ad Livets Bølgegang og lædsker sin længselsfulde Torst ved den evige Fornøielses uudtømmelige Kilde. Dette føler jeg i Særdeleshed paa denne Dag, paa den til Hvile og Hellighed indviede Sabbath, hvis venlige Dagslys tilvinker mig som en Straale af hiin Evighedssol, under hvilken de flittige Arbeidere udhvile efter fuldendt Dagværk og nyde Frugten af deres Sæd. Ved denne Tanke vinder min Tilværelse høit Værd, min Sjel udsones med alle Gjenvordigheder, der i Ugens Løb have ramt mig; Dagens Høitidelighed, der indgyder mig disse Følelser,

udøver sin Magt over alle mine Forhold og lader mig see Alt i et rosenfarvet Skjær, som gjennemtrænger mit Indre med Salighed og Tilfredshed. Derfor vil jeg strax ved denne Dags Frembrud istemme den betydningsfulde Sabbathssang og sige med Psalmisten: „Det er skjønt at takke Herren, at lovprise Dit Navn, o allerhøieste Væsen! om Morgenen at forkynde Din Viisdom, om Aftenen Din faderlige Godhed. Herre, Dine Værker opfylde mig med Glæde, Dine Gjerninger med Fryd! Hvor stor er ikke Din Daad! hvor dyb den guddommelige Tanke! Den Ufornuftige seer det ikke, den Letsindige er ikke istand til at begribe det." — Disse hellige Toner vil jeg idag fornemme i Naturens stille Virken og i alle Skabningers muntre Liv; ogsaa Træets saftige Frugter og Markens rige Ax tage Deel i min Sang. O! jeg forstaaer dens Qvad, jeg er gjennemtrængt af de varmeste Taknemlighedsfølelser. Din Verden, Algode Gud, er for den Fromme ingen Jammerdal; den er et Tempel for sande Glæder, for virkelig ædle Fornøielser, naar Fornuft og Dyd ere Menneskets Eiendom. For denne Eiendom vil jeg kjæmpe, jeg haaber at vinde den ved Din Godhed. O oplys mit Øie paa denne hellige Dag, og lad mig finde Tilfredshed og Lykke ved Tanken om Dig og Dine ophøiede Egenskaber! Amen!

4.

Jeg veed, hvad der behager Dig, min Gud! Den hellige Prophet Micha har kundgjort mig det med følgende Ord: At øve Retfærdighed, at vise Kjærlighed til Dyd og føre en from Vandel! Det være derfor idag min ivrigste Stræben nøie at indpræge denne Forskrift i min Sjel; derpaa skal mit Sind være rettet, naar jeg idag forsamler mig med Brødre og Søstre til fælleds Andagt, naar jeg ved min Lystvandren skuer de underfulde Kræfter, med hvilke Du leder Naturen, naar jeg seer Træet bugne af Frugter, Kornet opdynget paa Markerne, og Menneskene

nyde Godt af Jordens øvrige utallige Frembringelser. — Dog — kunde jeg endvidere maaskee spørge — er det lutter oplivende Syner, der møde mig paa min Vandring? vil Øiet ikke see et Billede paa den fremrykkende Død, naar Naturens skjønne Frembringelser henvisne, naar den blidere Atmosphære fortrænges af uhyggelige Nordenvinde, naar Solen skjules for os ved Taage og Skyer, og Stubben staaer øde paa den tilforn saa frugtbare Ager? Ville disse Indtryk ikke svække min Glæde og nedbøie mit Sind? — O nei! det er kun Blendværk, fostret af Sandser, der ville smigres. Hvad jeg Kortsynede kalder Henvisnen, Tilintetgjørelse, Død, er egentlig det første Skridt til et nyt Liv, for at forberede Naturen til ny Gjenfødelse. Ophøiede Skaber! hvor er det muligt tilstrækkeligt at beundre Dine Værker? Ved Dit blotte Ord bleve Verdener skabte, og efter Din Villie virkede hver en Gjenstand til sin Bestemmelses Maal. Saa smilede og Naturen paa Dit Bud, og paa Dit Bud forsvinder atter dette Smiil. Men ikkun for Sandserne er Livet forsvundet, og uformærket virker et nyt Liv i Naturens Indre. — O, paa samme Maade forholder det sig med Menneskets Død. Det Aandelige i ham synes forsvundet, men skjult for vore svage Sandser virker det i en høiere Sphære. Derfor vil jeg ikke bæve for Dødens Komme, og er det Din hellige Villie, alviise Gud! at kalde mig bort fra dette Liv, da vil jeg tillidsfuld følge Dit Bud, og i min Vandring fra denne Jord finde en høiere Salighed.

Gid saadanne Betragtninger maa være velgjørende for mig paa denne Sabbathsdag, gid de Tanker, der ellers hos Mangen kunde virke nedslaaende, maae opmuntre og lyksaliggjøre mit Sind. Dertil indbyder os den venlige Hviledag, paa hvilken jeg har lagt enhver trykkende Byrde, enhver daglig Forretning tilside, for at jeg, oprømt i Sind, kan hengive mig til Dig og Din hellige Tjeneste, og, styrket paa Legeme og Sjel, samle nye Kræf-

ter til med Glæde at opfylde de Pligter, den kommende Uge kalder mig til at udføre. Amen!

5.

Vinterens Kulde hersker døsig over Sletten, og sneedækt ligger den tilforn saa frugtbare Kornmark. Naturen hviler for at udvikle de ufuldkomne Spirer, den indeslutter i sit Skjød, paa samme Viis som jeg idag nyder Hvilen, for at uddanne og forædle mig ved Kundskab og Eftertanke. Vær Du, o Gud! mig en skjærmende Leder paa Livets slibrige Bane! Vig aldrig af mit Hjerte, for at jeg ved enhver fristende Tanke kan have Dig nær! O hvor forsigtig maa jeg ikke være, naar jeg vil undvige de utallige Klipper, der true mig paa Dydens Vei! Hvor ofte har Mennesket ulykſalige Timer, i hvilke Synden bemægtiger sig ham saaledes, at han uagtet al sin Modstand ikke formaaer at bekæmpe den! „Menneskets Hjerte er jo slet fra Barndommen af" og lever i en bestandig Kamp med sandselige Tilbøieligheder og Lidenskaber. Men derfor kommer Din Naade vor Svaghed til Hjælp. Ere vi kun betænkte paa at gjøre os Dig værdig, da forlener Du Villien med Kraft; og den gode Sæd vil omsider frembringe en rig Høst: thi Du, Almægtige, er nær alle dem, der søge Dig, alle dem, der i Sandhed paakalde Dit Navn. Gives der end ingen Retfærdig her paa Jorden, der altid monne handle Ret og aldrig synde, saa lader dog hverken den hellige Skrift eller Historiens Begivenheder os nogen Tvivl om Tilværelsen af fromme Helte, som ved deres Kamp og Seir over den indre Fjende have givet os Beviser paa Dydens Magt og saaledes staae som Mynster for os, at ogsaa vi skulle stræbe efter slig en Seirskrone, hvilken vi med Din Bistand ogsaa sikkert ville vinde. O gid jeg maatte blive et saadant Mynster for Andre! Gid jeg, mit Forsæt tro, ved alle den kommende Uges Handlinger og Foretagender heldig maatte kunne modstaae Egennyttens og Ærens falske Tillokkelser, Hadets og Mis-

undelsens usle Gjøglebilleder! Jeg er rolig og frygter Intet; thi Du, o min Fader og Beskytter, veed hvad der gavner mig, og hvad Du tilskikker mig, er visselig til mit Held. Inderlig Tak opsender jeg til Dig for de Velgjerninger, der i den forløbne Uge ere faldne i mit Lod, at Du har givet mig Midler til at forskaffe mig Føde og Klæder, Huusly og Varme i kolde og besværlige Dage, at Du ikke har ladet mig komme i Fristelse, mere end fornødent var til at styrke min Sjel og forbedre min Tænkemaade. Lad mig idag frydes ved Din Herlighed, og stedse finde meer og mere Leilighed til at prise Dit hellige Navn i al Evighed. Amen!

For Paaskefesten (חג הפסח).

1.

Med et glad og taknemligt Sind feire vi idag Mindet om de Velgjerninger, som Du, almægtige og alretfærdige Gud, for mangfoldige Aar siden, paa denne Tid, har udviist mod vore Forfædre. Som Du, alvise Gud, forkyndte det for vor Stamfader, Patriarken Abraham, maatte vore Fædre en lang Tid hensmægte i ægyptisk Slaveri. Da gik Du frem med den Retfærdighed, Du lader vederfares den Undertrykte, som haaber og troer paa Dig. Du sendte Frelse da alt Haab næsten var forsvundet, da den Lidende var Fortvivlelsen nær. Vel er den menneskelige Indsigt for svag til at finde den rette Sammenhæng ved Dine Undergjerninger; men ved Troen opklares Meget af det, Forstanden ikke formaaer at begribe. Og i Sandhed! hvad vi formaae at begribe, det er Storheden af den Velgjerning, Du da har viist det israelitiske

Folk, en Velgjerning, der virker velsignende paa dets Efterkommere i tusinde Led. Frihed er ethvert Menneskes kostteligste Gode. Ulykkelig er Den, der har mistet dette Klenodie, og som henlever sine Dage i Fængsel; men endnu ulykkeligere er det Folk, der sukker under Slaveaaget, hvis aandelige Kræfter og Anlæg ikke kunne udvikle sig og som, nedbøiet og undertrykket, synker i en Tilstand lig Dyrets. I sin Nedværdigelse tragter det ikke efter Andet end hvad der kan lette dets sørgelige Tilværelse, hvad der kan forskaffe Legemet nogen Glæde og Vederqvægelse. Dyden derimod er sædvanlig svag i Slavens Gemyt; hans Hjerte kjender Intet til Ædelmodighed; hos ham ere alle kjærlige og ægteskabelige Baand opløste og tilintetgjorte, og Navnet Fædreland, med alle de dertil sig knyttende ædle Egenskaber, er ham fremmed. Men det israelitiske Folk havde Du, o evige Gud! kaldt til en høiere Bestemmelse og benævnet Din førstefødte Søn; derfor lod Du det gaae ud af Ægypten til legemlig og aandelig Frihed. Denne Frihed var naturligen en Betingelse for at opnaae det store Øiemed: „at blive Dig et Præstefolk" (2 Mose B. 19, 6), og at udbrede Kundskab om Dit hellige Navn iblandt Jordens Folkeslag; thi fra Læren, som Du i hiin Tid har aabenbaret, udspringe Jordbeboernes Troessætninger. — Sol, Maane og Stjerner bevæge sig efter evige ubekjendte Love; Dyret følger blinde, uimodstaaelige Drifter og afhænger af det Indtryk, de ydre Gjenstande udøve paa det; Mennesket alene er ikke ganske underkastet disse Love, det kan handle med fri Villie, det kan tænke, sammenligne, vælge; det kan beregne Følgerne af sine Handlinger, og ikkun gjøre hvad det anseer for Ret, flye hvad der er Uret. Men for at ikke sandselig Ufuldkommenhed skal lede os til det Sidste, derfor har Din guddommelige Naade nedladt sig til Menneskeslægten, og ladet denne erfare Din hellige Villie: „See — hedder det i Skriftens Bog — Jeg forelægger Dig Livet og Døden, det Gode og det Slette: vælg da Livet". — O Gud! lad disse

Betragtninger paa denne Hoitidsdag, som vi kalde Frihedens Fest, styrke os i Dyd og Retskaffenhed! Lad os erkjende vor Værdighed, som Mennesker, som frifødte, som med fri Villie begavede Væsener, bestemte til evig Salighed ved et reent og gudfrygtigt Levnet. Og som Du engang har løsnet vore Forfædres Lænker, saa befrie ogsaa os fra Syndens Trælleaag! Amen.

2.

Evige almægtige Gud! som en algod Fader opdrager og belærer Du Menneskene ved mangfoldige saavel glædelige som sørgelige Tildragelser,[1] hvorved Du bidrager til deres Lyksalighed ikke alene i dette Liv, men fornemmelig i det andet og bedre. Med Glæde bringe vi Dig vor Tak paa denne Festdag, som i den hellige Skrift kaldes det usyrede Brøds Fest, Foraarets Fest, Overskridelsens Fest.

Da Du kjender Menneskenes Sind, og veed hvor tilbøielige de ere til at lade Dine Velgjerninger upaaagtede og formedelst Mængden af de synlige Gjenstande at glemme det Usynlige, har Du givet os sandselige Erindringsmidler, Ceremonier og Skikke, der ofte skulle minde os om hvad vi have at troe og haabe. O, maatte vi dog ikke ringeagte Dine hellige Befalinger, eller udøve dem uden at tænke derved! Maatte det dog staae klart for vor Aand, at hvert et Ord i Din hellige Skrift er betydningsfuldt! Festen, som vi feire idag, minde os om, at vi skulle løsrive os fra sandselig Lyst og paa vor Vandring gjennem Livet ikke nedtrykkes af Overdaadighedens Byrde. Som vore Forfædre, der vidste, at de gik det forjættede Land imøde, et Land, der vilde forskaffe dem større Lyksalighed end Ægyptens Skatte, saaledes lad ogsaa os ikkun tragte efter det Nødtørftige til Livets Reise. Lad os af Din faderlige Haand med Glæde modtage jordiske Goder, selv om de ere blandede med nogen Bitterhed; og om end vort Liv formørkes ved mange Lidelser, maae vi dog ikke glemme, at vi gjennemgaae en Prøvel-

festid, og at Du under Savn og Smerte vil føre os gjennem denne Ørken ind i det forjættede Land hiinsides Graven. Du lader os aldrig ganske fortvivle, og naar Haabet synker, bereder Du os en Forløsningsfest. Som vore Fædre nøde Festens Offer efter Dine Forskrifter, omgivet af Huusfolk, Venner og Naboer, paa samme Maade ville ogsaa vi villigen dele denne Jords Glæder med vore Medmennesker, Guds Børn og vore Brødre. O, maatte vi dog aldrig glemme, at vi intet blivende Sted have her paa Jorden, at vi til enhver Stund maae være færdige til den store Reise, til at bestige Herrens Bjerg, hvorhen kun De komme, der vandre redelig og handle rettelig. (Psalme 15). Maae vi end hernede ofte nyde vort Brød, blandet med Taarer og bittert Vemod, saa være Din Forjættelse vor Trøst, at evig Salighed venter den Fromme og Gode hisset i al Evighed. Amen!

For Pintsefesten (חג השבעות).

1.

Da Israels Folk var bleven løst fra Trælleaaget og drog ud for i Frihedens Tilstand at erhverve sig Livets høiere Goder, da savnede det endnu den skjønneste Prydelse: en Lovgivning, en Religion. For at en saadan kunde blive det til Deel, var det, at Din Guddomsmajestæt, — som det hedder i den hellige Skrift — nedlod sig paa Bjerget Sinai, og i ti Sætninger aabenbarede Folket den hellige Lære. Denne Aabenbaring, o algode Fader! har overbeviist vore Fædre om Dine Lærdommes Sandhed og store Værd; den har givet dem en fast Tro paa hvad der forkyndtes dem af Din Tjener Moses, hvem

Du udkaarede til det ophøiede Hverv at være Din Villies Tolk.

Endnu den Dag idag ere de Bud, der løde fra Sinaibjerget, lysende Stjerner for de fleste Folkeslag i Verden. Alle ansee dem for hellige, Alle erkjende, at de saa at sige ere udtalte af Guds Mund. Og ere end Tavlerne gaaet tabt, hvori hine Ord vare indgravne, saa har dog Sandhedens Stempel indpræget dem i hvert fornuftigt og dydigt Menneskes Hjerte. O gid vi stedse maae blive Sandheden troe! gid Din Lære, o Gud, stedse maa forblive et Arvegods i Israels Stamme! gid vi mere og mere maae blive overbeviiste om vor hellige Religions Sandheder, og naar vi paa Grund af vor Tro leve i trykkende Forhold, gid vi da tilfreds maae underkaste os Savn og Smerte, af Kjærlighed til Dig, o Gud! Maatte Din Lære være os en Trøst i Nøden, maatte den forædle og hellige vore Glæder, skaffe os vedvarende Tilfredshed, Munterhed, Velværen, og styrke os i Udøvelsen af Dyden! Den salige Følelse at være Din guddommelige Kjærlighed værdig, hæve os over alle jordiske Lidelser og opfylde os til enhver Tid med Glæde og Beroligelse. Amen!

2.

Det er Religionens Fest, vi feire paa denne Dag — Religionen, Velsignelsen fra Himlen, udødelig, lig Gud, dens Stifter. Salig er hver Sjel, der gjennemtrænges af dens Lys, hvert Gemyt, i hvilket den har udbredt sine velgjørende Straaler. Religionen er Oprindelsen til Dyden, Kilden til vor Ro, vor Tilfredshed, vor indre Fred. Har Du end, o algode Gud! ved at forlene os med Fornuft, paatrykt os et helligt, et guddommeligt Stempel, vilde denne dog sikkerligen være faret vild paa mangfoldige Maader gjennem Livets store Labyrinth, naar ikke Dit Aabenbaringslys havde tjent den til Leder. Havde Du ikke forkyndt os Bibelens hellige Sandheder, hvorledes skulde da vi svage Jordens Børn være komne til hiin faste

Tro, der, støttet paa Guddomsord og stadfæstet ved Fornuften, bestyrker vort Sind mod urolig Tvivl, giver os Kraft i Smerte, Mod i Fare, Haab i Nod og Kummer, og overhoved aabner os en trøsterig Udsigt til Din faderlige Naade? Ja, i Sandhed! Religionen er vor bedste Leder i Medgang, vort bedste Værn i Modgang. O, gid vi stedse maae forblive trofaste i Religion og Dyd! Gid vi aldrig glemme, at alle Livets Baand sønderrives, naar vi ikke indeslutte Gud i vore Tanker! Gid vi alle maae være — som Propheten siger — et Folk, der har Guds Lære i sit Hjerte. Gid vi altid maae føre et helligt Levnet, fri for slette Lyster og Tilboieligheder, som det hedder i Skriften: „I skulle være hellige, thi jeg, den Evige, Eders Gud, er hellig." Amen!

For Nytaarsfesten (ראש השנה).

1.

Almægtige Gud, alle Tings Skaber og Opholder! Der forgaaer ingen Dag, hvilken jo frembyder mig rigelig Anledning til at tænke over min Stilling og over Fremtidens mulige Tilskikkelser; men fornemmelig er det den Dag idag, da et nyt Livsafsnit i min jordiske Løbebane tager sin Begyndelse, der opfordrer mit Sind til alvorsfulde Betragtninger. Hvi kunde jeg være ligegyldig ved Indtrædelsen i et nyt Aar, om hvilket jeg ikke kan ane, hvad det maatte bære i sit Skjod? Paakommer mig end en uvilkaarlig Skjælven ved at træde for Din Domstol, alretfærdige Verdensregent, da indgyder Tilliden til Din ubegrændsede Naade mig atter Ro og Fatning. Kun hvo der udsletter Gud af sine Tanker, har Grund til ængstelig at

bæve for sin Dommers Strenghed; men den der stadigen erindrer sig, at han er skabt i Guds Billede, den der overeensstemmende hermed indretter sine Handlinger og sine Tanker, den der med Hengivenhed seer op til Verdensstyreren, — for ham er Dommens Dag ikke skrækkelig, og Aarskiftet intet piinligt Dieblik; og selv den, der har en god Villie, men er svag og feiler, kan tye til den guddommelige Naade. Med disse trøsterige Tanker træder ogsaa jeg idag rolig for Din hellige Throne, og erkjender, at Du ingenlunde vil bestemme Noget over Dine Børn, der ikke er til deres Bedste og sande Gavn. Hvi skulde jeg ikke trygt kunne bygge paa Din Langmodighed og Billighed, da Dit eneste Diemed er at forædle vor udødelige Aand, og Du ikkun af den Grund lader os lide Gjenvordigheder, for at vi skulle lære at indsee Jordelivets Tomhed og Intethed, og derved opdrages til det Høiere og Himmelske? Herre! Du kjender mine Tanker, og veed at jeg bestræber mig for det Gode, at det er min alvorlige Villie at handle fromt og dydigt; og er jeg end ikke stedse forblevet mit Forsæt tro, har endogsaa ofte min Svaghed overvældet mig og min rene Tænkemaade forladt mig, saa veed Du dog tillige, o Gud, hvorlunde jeg angrer mine Feiltrin. O algode, evige Væsen! Du forsmaaer ikke et brudt Hjerte, som jeg bringer Dig til Offer; Du vil gjengive mig det reent og fornyet ved det nye Aars Begyndelse; Du vil indgyde mig en Straale af Din rene Aand og opflamme mig til Dyd og Hellighed; Du vil give min Villie Kraft og styrke den mod Lidenskabens og Sandselighedens Magt; da vil min Vandel være uden Synd og mit Liv være lykkeligt. O, Fader og Hersker! optegn mit Navn i Lyksalighedens Bog og lad Din Velsignelse ledsage mig paa Evighedens Bane. Lad mig leve saalænge her paa Jorden, at det er mig muligt fuldstændigere at uddanne mit aandelige Væsen, saa at jeg ikke behøver at ængstes for Dødens Budskab, men meget mere af Dig, o Allerhøieste! kan modtage Dydens Løn, og i Din frydfulde

Nærhed nyde et stedsevarende, saligt Ophold, befriet fra Støvets Baand, luttret i det Aandeliges rene Sphære. Amen.

2.

Store, barmhjertige Fader! Med sønderknuust og ydmygt Sind træder jeg for Dit Aasyn og beder angerfuld om Tilgivelse for de Synder, jeg har begaaet, saavel med Forsæt, som i Letsind og Ubetænksomhed, saavel i Tanker, som i Ord og Gjerning. Tilgiv min Svaghed, o Albarmhjertige! og reis mit sunkne Mod. Du, som finder Velbehag i Menneskenes Bod og Bedring, gid jeg for Fremtiden maa føre et Dig velbehageligt Liv, og gjøre mig værdig til Din Kjærlighed. Fra denne Stund af vil jeg stedse have mit bedre Jeg for Øie, gjøre min Sjels Adel til Hovedsag i Livet, fjerne mine Feil og styrke mig i Dyden. I Omgang med mine Medmennesker vil jeg stræbe saa meget som muligt efter at være gjennemtrængt af et ædelt og guddommeligt Sind. Det skal ikke være slavisk Frygt, der bevæge mig til fromme Handlinger, men Overbeviisningen om mit Forhold til Gud, det allerhelligste Væsen, og Tanken om mit tilkommende Liv. Hverken Frygt for Straf eller Haab om Belonning, men alene Længsel efter at blive fuldkomnere og komme Gud nærmere, skal være Drivefjedren til mine gode Gjerninger. O gid jeg stedse maa være gjennemtrængt af disse Folelser! gid jeg stedse maa have den rette Indsigt til at vælge det Gode, og stedse have Kraft til at gaae i mig selv, og skue i mit eget Indre med Sandhed og Alvor! For Dig, o Herre! lyser Natten som den klareste Dag; Du har udforsket mig og kjender mine Tanker og Følelser; Led Du mig paa rette Spor og før mig paa Retfærdighedens Veie. Trostigen haaber mit Hjerte paa Dit Løfte: Du befrier Israels Folk fra alle dets Synder. Amen!

3.

For hvert et Menneske slaaer engang — tidlig eller sildig — den alvorsfulde Stund, da han bringes til at vaagne af sin Dvale og ledes til stille Eftertanke over sig selv, over Livet, over Sjelens uundgaaelige Skjæbne hiinsides Graven. Da studser han; hans dunkle Blik stirrer ud i det Fjerne, og det store Spørgsmaal paatrænger sig hans Gemyt: Hvorfor er jeg dog her paa Jorden? Hvad vil der blive af mig efter Døden? Der maa vissėlig være noget Andet, hvortil jeg egentlig er kaldet; og blot at arbeide og fornøie mig, lig Dyrene, kan ikke være fornuftige Væseners Formaal.

Vee det Menneske, hos hvem slige Tanker først da opstaae, naar han er bleven svag og mæt af Dage, naar ingen Fornøielse her paa Jorden mere kan forskaffe ham Glæde. Han hengiver sig da saare let enten til falsk Andagt og Sværmeri, eller til Modløshed og Fortvivlelse. — Derfor vil jeg tidlig omvende mig fra mine Synder. Du, o alvise Gud! har af den Grund paalagt os Bodsdage, og foreskrevet denne hellige Hoitid, paa hvilken vi skulle beskjæftige os med vor Sjels Velfærd; thi Du veed, at vi kun ere Støvets Børn, og at denne Jords Sysler og Beskjæftigelser saa ofte hindre vort frie Blik til Himlen. O Gud! jeg vil tidlig erindre, at Omvendelse skal være hele vort Livs stadige Formaal, at hele vort Levnet skal være en Tilbagevenden til Uskyld og Sjelereenhed. Du seer barmhjertig ned paa vore Ufuldkommenheder og Svagheder, og forstøder os ikke; men tilraaber os Propheten Jesaias's Ord: „Vender Eder til mig og I skulle blive hjulpne". Ja, o Fader! til Dig kommer jeg med Bevidstheden om mine Synder. Jeg kommer til Dig med det Forsæt, daglig at blive visere, forsonligere, taknemmeligere, menneskekjærligere, og standhaftigere i Dyd og Hellighed. „Jeg kommer til Dig," saaledes vil jeg engang udraabe i mit Livs sidste Øieblikke. Naar mit Øie mørknes, naar mine grædende Venner forsvinde for mit brustne Blik, naar

Intet mere staaer for mig, uden Evigheden, naar jeg ikke har Andre tilbage end Dig, o Gud! da befaler jeg min Aand i Dine Hænder; thi jeg har tidligen søgt at omvende mig — min Sjel har tidligen søgt at hæve sig til Dig, Evige, Allerhelligste! Amen.

For Forsoningsdagen (יום כפור).

1.

Evige, alvise Fader! Du har indviet denne Dag, hvilken vi nu feire som en høitidelig Forsoningsdag, ved de Ord, Du i Oldtiden forkyndte for Israels Stammer: „Paa denne Dag vil jeg ogsaa forsone Eder; I skulle frigjøre Eder for alle Eders Synder og staae rene for mig, den Evige, Eders Gud!" O! jeg ydmyger mig for Dig, Allerhelligste, og bønfalder Dig, at Du maa lade mig være besjelet af de reneste, dydigste og frommeste Følelser, og ved Din Tilgivelse lette mit skyldbetyngede Sind. O gid jeg maatte vise mig værdig til at nyde Forsoning hos Dig, alretfærdige Dommer! gid denne Dag maatte foranledige mig til alvorligt at undersøge min Vandel, og en oprigtig Anger frembringe sand og varig Forbedring i mine Tankers Retning, i min Opførsel og mine Gjerninger!

I Sandhed, jeg veed, at en streng Bod er nødvendig for at tæmme mine Lidenskaber, for at overvinde mit Letsind og min Ligegyldighed, for at undertrykke min Egennytte, for at fortrænge min Taabelighed, for at tilintetgjøre min Svaghed, knække mit Overmod, afkaste min Forfængelighed, og overhovedet rense min Sjel for de urene Egenskaber, der vansire den i høiere Grad, end

jeg pleier at tilstaae det for mig selv. Men jeg veed ogsaa, at den blotte Fasten eller den blotte Fremsigelse af Ord ikke ere Midler til at erhverve os Dit Velbehag. Kun hvo der anraaber Dig med et angerfuldt Gemyt, hvo der gjennemtrænges af Ordenes Sandhed og besjeles af fromme Forsæt, der udøve en sand og varig Indflydelse — kun han kan glæde sig ved Din Forsoning. Dette være derfor min Id og min Stræben i denne hellige Stund. Jeg bøier mit Hoved for Aandens Majestæt, jeg søger at hæve mit Gemyt til den høieste Sjelereenhed, og bortfjerner Tanken om alt Jordisk og Smaaligt. Og Du, o hellige Gud! vil da gyde himmelsk Livssaft i mine Aarer, saa at jeg kan træde nyskabt ud af Din Helligdom, og en Efterklang af Din blide Naadesstemme lyde for min Sjel: „Jeg har tilgivet, som Du bønfaldt mig om." Disse himmelske Ord ville ledsage mig paa min fremtidige Vandel her i Livet, og staae værnende ved min Side, saa at jeg ikke paa ny gjør mig skyldig i Synd, men lige til mit Livs Opløsning veiledes af Tanken om mit høiere Maal; og jeg kan da med Rolighed forlade den jordiske Kampplads, modtagende af Dig, alretfærdige og langmodige Gud, den Seirskrone, som Du tildeler de Troende, de Jordens Sønner, der erkjende det Gode, oprigtigen ville det og standhaftigen udføre det. Amen!

2.

Herre, min Gud! barmhjertig og naadig er Du, uendelig er Din Godhed og Troskab, Du tilgiver Misgjerninger, Forseelser og Synder! Ogsaa jeg har syndet og føler min Uret og mit strafværdige Sind, ogsaa jeg søger Naade og Tilgivelse for min Svaghed. Skjøndt Du er en god, er Du dog tillige en retfærdig Hersker, for hvem intet Hykleri, ingen Persons Anseelse har noget Værd, og Du kan derfor ei behandle mig som uskyldig, naar jeg selv er mig min Skyld bevidst. Det er da min Trøst, at det idag er den hellige Forsoningsdag, der minder os om, at

Du er en forsonlig Gud, at det er Din evige, uforanderlige Villie at benaade bodfærdige Syndere, hvis Hu det er alvorligen at forbedre sig. I Bevidstheden om vor Svaghed og vore Feil kunne vi trøstig nærme os Dig, og sætte vor Lid til Din uudslukkelige Kjærlighed. O gid alt Had og al Hevnfølelse mod vore Medmennesker ligeledes maa være udslukket i vort Gemyt; thi kun naar vi iforveien have forsonet os med vore fornærmede Brødre og Søstre, kunne vi vente en ret Forsoning med Dig, o Menneskenes Fader. Og vor Stræben efter at forsones med Dig er ingenlunde forgjæves, thi Intet bringer os i nærmere Forbindelse med Dig, Intet er Dig til større Velbehag, end naar vi arbeide paa vort Livs Forbedring og vor Tankes Helliggjørelse. Uden Klage vil jeg taale de Onder og Ubehageligheder, jeg selv har paadraget mig ved mine Vildfarelser, idet de ere nødvendige Følger af disse, og jeg derfor ei kan vente, at de ved et Underværk pludseligen skulle forsvinde. Men jeg haaber fast, at Du, alviise Hersker, vil lede alt til det Bedste. Forund mig Kraft, o almægtige Gud! lad Legemet ei udmattes, Aanden ei sløves, saa at min Bøn maa være Dig til Velbehag, min Gjerning dydig og fortjenstfuld! Amen!

3.

„Det lakker ad Aften, Solen synker meer og mere, vi komme til Dine Himmelporte, almægtige Gud! Vi kaste endnu et længselsfuldt Blik mod det Guddommelige, til hvilket vi ønskede at hellige hele vort Liv. Men Livet her paa Jorden er ikke ene skabt til Tanke og Betragtning. Her maa vi *handle* i Troen, hisset skulle vi *skue* hvad der er Ret og glæde os ved himmelsk Lyksalighed. Førend jeg træder tilbage til Livet og dens Larm, hæver jeg endnu engang Blikket til Dig, allerhoieste Væsen! og beder Dig at nedsende mig Din faderlige Velsignelse, at jeg stedse maa hellige min Villie til dydige Forsæt, og at intet slet Exempel forføre mg eller aflede mig fra de_t_

Gode. Lad den Lastefulde længe nok synes lykkelig i denne Verden, lad ham gjøre sig til af sin Lykke, lad ham lukke sit Hjerte for den trængende Broder, lad ham paa uretlige Veie forøge sin Formue — det være ingenlunde vor Sag at efterligne ham. Det vil lakke mod hans Livs Aften, hans Sol vil synke meer og mere, han vil staae for Dine Himmelporte og anraabe Din Barmhjertighed ligesaa bønligen, som hans trængende Medskabning forgjæves har anraabt ham i dette Liv. Naar Lidelser hjemsøge os, naar Smerter og Sygdomme angribe vort Legeme, naar Armod nedbøier os, og vi ofte staae uden Hjælp og uden Raad; naar vi plages af Hjertesorg, hvilken vi ikke engang kunne eller tør udtale; naar vi sukkende nyde hver en Mundfuld, og vort Leie vædes af bittre Taarer; naar vi miskjendes af vore Medmennesker, endog af dem, for hvem vi nære Agtelse og til hvilke vi føle os hendragne; naar Nøden henriver os til Handlinger, som vi selv misbillige, og Verden da ringeagter og fordømmer os; ak! naar vi ere nær ved at fortvivle, naar vi ikke see nogen Udvei mere, og den skrækkelige Fristelse monne paakomme os at tvivle om Din Algodhed og Barmhjertighed — da, o alviise Fader! forlad os ikke i Nøden, og lad den Trøst staae levende for vor Sjel: naar det lakker ad Aften, naar Solen synker og vi staae for Dine Himmelporte, da tager Du os i Din faderlige Varetægt, og vi ville finde Løn og Nydelse, der langt overgaaer alle Jordens Glæder og Forlystelser. Thi skjøndt intet dødeligt Øie har seet hvad der venter Dem, der ere Dig hengivne og troe paa Dig, saa overbeviser os dog hele den alviise Verdensindretning, lige fra de uhyre Himmellegemers Gang og Virkninger, indtil det mindste Krybs Dannelse og Levemaade, at Din Godhed er ligesaa uudtømmelig, som Din Viisdom er ubegrændset, og at vi svage Jordens Børn ingenlunde ere istand til at fatte det høieste Væsens ubegribelige Hensigter. Men vi troe og haabe paa hvad Dit hellige aabenbarede Ord forkynder os, hvad vor Tænkning forvisset

os om: at himmelsk Lyksalighed venter Dydens Søn, der her paa Jorden har kæmpet mod Modgang og Gjenvordigheder. Hisset ville vi gjenfinde de Kjære, vi her have mistet; hisset er et Gjensyn uden Skilsmisse, en Samværen uden Smerte, et Liv, forherliget ved Aandens Opsving til et høiere Maal, til Lyksalighed og Fuldkommenhed. O gid vort Liv her i Verden maatte hengaae som den Dag idag, ligesaa fri for Synd, ligesaa fjernet fra alt Jordisk og henvendt til det Guddommelige og Hellige. Vi ville da have Kraft til at slutte vore Levedage med samme Rolighed og freidige Bevidsthed, som vi ende denne høitidelige Dag, og vi udraabe med et tilfreds Sind Skriftens Ord:

Gud er almægtig og algod!

Hør, Israel, Herren, vor Gud, er et eneste evigt Væsen!

For Løvsalsfesten (חג הסוכות).

1.

I fyrgetyve Aar droge vore Forfædre om i den arabiske Ørken, hvor Intet uden uhyre Sandstrækninger trindtomkring frembød sig for deres Blikke, hvor intet Græsblad smykkede den ufrugtbare Jordbund, ingen Kilder ydede Forfriskning for de vansmægtende Tunger. Desuagtet lede Israeliterne ingen Nød. Du, Almægtige, sørgede for dem paa underfuld Maade. De byggede sig skrøbelige Hytter, og Du, o Gud, vaagede over dem, saa at Ørkenens vilde Dyr ei forurolige deres Leie. Som Minde herom er det, vi feire denne Fest, der indgyder os taknemmelige Følelser mod vor Skaber og Herre, Du, som før-

ger ligesaavel for den Fattige i hans usle Hytte, som for den Rige indenfor hans stærke Mure. Ogsaa som Takkefest for Høsten høitideligholde vi denne Dag. Thi Intet fortjener vistnok større Beundring og Priis end den vidunderlige og ubegribelige Maade, paa hvilken af et lille Frøkorn er fremstaaet en skjøn og frodig Plante, af den i Jorden nedlagte ringe Kornsæd en bølgende Kornager, der mætter tusind hungrige Munde. Du giver blid Solskin og velsignende Regn, Du har bestemt, at saalænge Jordkloden bestaaer, skal Sæd og Høst ei forgaae. For Millioner Skabninger frembringer Jorden tilstrækkelig Føde: o gid jeg maa nyde Dine Gaver, saaledes som jeg kan forsvare det for Dig, den algode Giver! Tilfreds med hvad Du har beskaaret mig, vil jeg anvende Maadehold og Huusholderskhed, og fornemmeligen have til Hensigt at styrke det skrøbelige Helbred og de svage Kræfter, Mennesket Legeme er udrustet med; og har Du, o Fader, forlenet mig med en rig Høst, da vil jeg dog ikke letsindigen øde hvad der er mig givet, men udbrede saamegen Gavn som muligt og dele min Overflod med min fattige Medskabning. Da først bliver Festen mig til sand Glæde, naar jeg bidrager hvad der staaer i min Magt til at lindre Brødres Nød og forsøde deres Dage. Som et Sindbillede herpaa hedder det: I skulle tage Frugten af Træet Hador, Palmegrene, Myrther og Pilegrene og glæde Eder for Gud, den Almægtige. Thi ligesom disse fire Plantearter forenes til eet Maal, saaledes maatte ogsaa alle Hjerter forenes til sand Kjærlighed, til et nøie Forbund med Dig, eneste, allerhelligste Væsen! Amen.

Bøn for Aarsdagen efter Jerusalems Forstyrrelse (תשעה באב).

O hvilket føleligt Slag rammede ikke Israeliterne paa denne Dag! Med Vemod ihukommer jeg den voldsomt ødelagte Helligdom, hvor engang de fromme Troende fra nære og fjerne Egne samledes i andægtig Stemning, og glade feirede Høitiderne ved Takoffere og festlige Sange! Med nedbøiet Sind tænker jeg tilbage paa hiin Tid, da vi udgjorde et eget Folk, da vort Forhold indgjød andre Nationer Agtelse, vor Gudsdyrkelse Ærefrygt og Tillid; istedetfor at vi nu, adspredte over alle Jordens Egne, maae bede om Ly og Bolig og ofte møde Haan og Foragt. Kunde jeg vel forblive urørt ved Mindet om hiin Ødelæggelse, der fordrede saa mange af mine Forfædre til blodigt Offer og efterlod de Tiloversblevne i Elendighed og Jammer? Maa Hjertet ikke bløde ved alle de Grusomheder, hvilke ere udøvede mod mine Troesbrødre siden den Tid, de vare uden Værn og Beskyttelse? Hvorfor vrededes Du vel saa høiligen paa Dine Børn, retfærdige Gud? Hvorfor traf os saa haard en Skjæbne, saa skrækkelig en Smerte? O! det var Synden, den syndige Begjærlighed og de syndige Gjerninger, der dannede en saa vid Kløft imellem os og Din Barmhjertighed. Det gudelige Sind var veget af Hjerterne og Lidenskabernes Magt traadt i dets Sted. Kun Vantro og Overtro strede med hinanden om Overmagten, og Letsind og Broderhad bleve tilbage paa Valpladsen. Formedelst vore Forfædres Synder er altsaa denne Dag, den niende i den femte Maaned, bleven en Sorgens Dag for Israel, og en skrækkelig Advarsel for Enhver, der læser hine Tiders Begivenheder. Opfyldt er da Propheten Jeremias's Ord: „Paa Zion vil man pløie, som paa en jevn Ager, Jerusalem vil ligge i Ruiner, og Tempelhøien blive en skovbegroet Bakke.“ Men ogsaa den trøsterige Forjættelse,

givet os gjennem Din Tjener Moses, er gaaet i Opfyldelse: „Selv naar de blive adspredte i fremmede Lande, vil jeg ikke foragte eller forstøde dem, og ikke ganske tilintetgjøre dem." — Og naar vi nu kaste et Blik paa os selv, hine ulykkelige Israeliters Efterkommere, tør vi da rose os af at have gjort saadanne Fremskridt paa Dydens og Retskaffenhedens Vei, som Du med Rette kan fordre af os? O Du, Algode! vilde saa gjerne lette vore Sorger, aftørre vore Taarer og optage os i Troskab og Kjærlighed, naar vi kun med et trofast Sind vendte tilbage til Dig, og ved Dit saliggjørende Lys undersøgte vort Hjertes mørke Afkroge. O gid Du, vor Trøst og vor Støtte, paa denne sorgfulde Dag maatte oplive mit og mine Troesbrødres Sind ved Tilskyndelser til det Bedre. Stedse vil jeg foreholde mig det lidte Tab, for deri at have et afskrækkende Exempel, naar mit Hjerte skulde hendrages til Letsind eller Lidenskaber, og istedetfor det ødelagte Tempel vil jeg bygge mig et Tempel i mit Indre, der ei er Ødelæggelse underkastet, og hvilket selv Døden ikke kan berøve mig; thi jeg vil tage det med mig hiinsides Graven, hvor jeg i Samqvem med Aandeväsener finder Hvile og Lyksalighed, og staaer nærmere ved min Gud!

Mindebøn for afdøde Slægtninge.

(מזכיר נשמות).

Det var Din hellige Villie, almægtige Gud! at berøve mig min Fader, (min Moder, mine Forældre) og kalde ham (hende, dem) til et bedre Liv. En sørgmodig Stemning bemægtiger sig min Sjel, naar jeg tænker paa, at den mig saa kjære Slægtning, der har viist mig saa

overvættes Kjærlighed og Godhed, der for min Skyld har lidt saamange Savn og Smerter, ikke mere vandrer her paa Jorden, og at jeg ikke nu, da min tiltagende Forstand først ret har lært mig at paaskjønne hine saa store Velgjerninger, kan vise min inderlige Taknemlighed. Dog! „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!" Det er Din Viisdom, albarmhjertige himmelske Fader, der har foranstaltet det saa. O hør mit Hjertes Bøn, som jeg opsender til Himlen! Lad hine hedenfarne Sjele, hvis stadige Omhu er gaaet ud paa at fremme mit jordiske Velværen, min evige Lyksalighed, ogsaa finde Naade for Dit Aasyn! lad dem hisset i Evighedens Rige og i Nydelsen af hellige Goder finde Lønnen for deres fromme Vandel her paa Jorden! Et stille Vemod bemægtiger sig min Sjel, naar jeg tænker paa Eder, I hedengangne Sjele. Men Vemod er ingen Lidelse, det er Sindets Opløftelse, forbunden med Længsel og salig Attraa. Ved Mindet om Eder levendegjør jeg mig Tanken om en allestedsnærværende Gud, om min Stræben efter at nærme mig ham ved større og større Fuldkommenhed, saavelsom Haabet om en Evighed og en udødelig Tilværelse. Var Tanken om vor Sjels Uforgængelighed og om Guds uendelige Godhed til alle Tider levende nok i Menneskets Indre, da vilde vi see færre Beviser paa Letsind, Forfængelighed eller Had, da vilde vi føle mindre Frygt for Dødens Budskab. Idag, i denne Andagtstime, hvor jeg fornyer Erindringen om de kjære Forklarede, idag vil jeg gjøre mig fortrolig med denne Tanke. Du er den udødelige Gud, og jeg er Din udødelige Skabning. Du er algod, og vilde ikke forgjæves have indplantet os Længselen om et bedre Liv, naar Du ikke har villet tilfredsstille samme. Du er alretfærdig og vil ikke lade Dyden ubelønnet, eller den Fromme være ulykkelig og forfulgt. Ja visselig! vi ere udødelige. Thi hedder det i Skriften: „Legemet vender tilbage til Støvet, hvorfra det er taget, men Aanden gaaer atter op til Gud, som har

givet os den". I Din Verden gives ingen Tilintetgjørelse, men kun Forvandling. Du har ikke kaldt mig tillive for denne Jordelivets korte Drøm, men kaaret mig for Evighedens Rige. O min Skaber! Jeg vil bestræbe mig for at knyttes fastere til Dig og Din hellige Villie. Mine Feil og syndige Lyster vil jeg søge at afryste, og længselsfuld skue op til Dig, hvor jeg skal gjenfinde Alt, hvad Jorden har røvet mig. Ja, min Sjel tørster efter Dig, levende Gud, naar skal jeg komme og skue Dit Aasyn? — Amen!

1843.